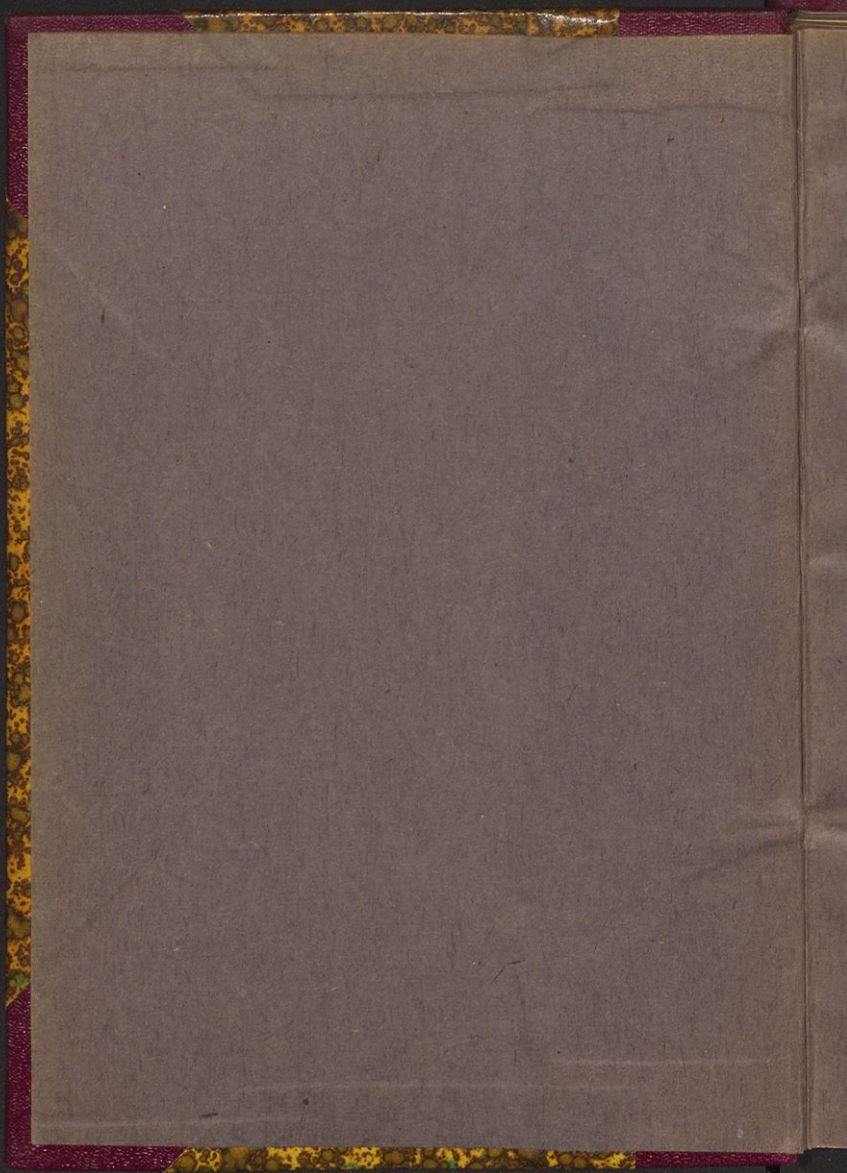

Ne ma dom!

41662

Jugoslovani
v zlati Pragi in slavnem Velegradu.

Potopisne črtice.

Svojim sopotnikom spisal
Vekoslav Vakaj.

V MARIBORU 1886.

Založil pisatelj. Na prodaj pri pisatelju in v Cirilovi tiskarni.
Natisnila tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

67

41662

„Slovan povsod brate ima!“

Nar. pes.

Blagorodnemu gospodu

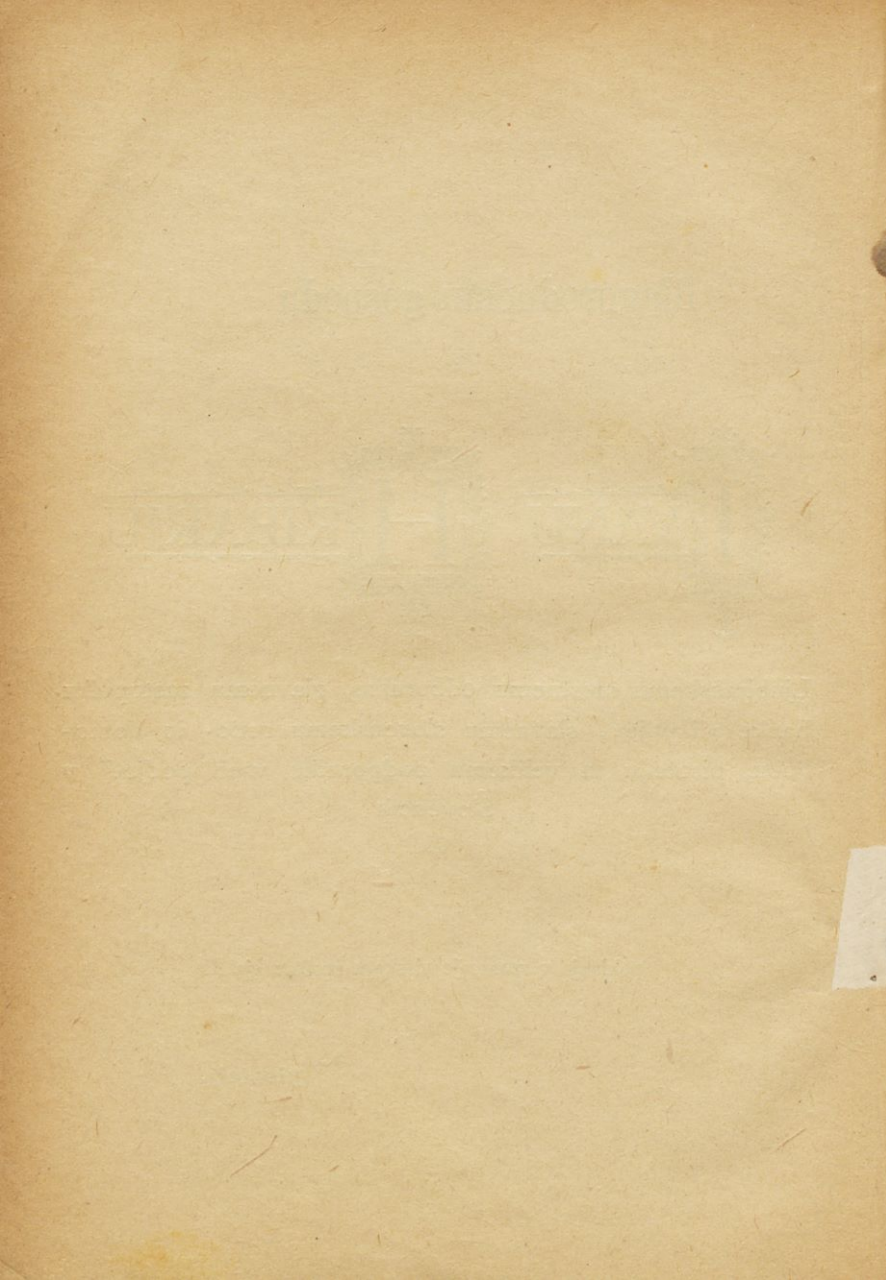
I
VANU

H
RIBARJU

Ljubljanskemu mestnemu odborniku, glavnemu zastopniku
banke »Slavije«, slavnemu slovenskemu rodo- in domo-
ljubu, pisatelju in velikemu podporniku vseh podjetij v
Slovincih

poklanja v znamenje visokega spoštovanja

pisatelj.

Preblagorodni gospod!

Predragi domoljub in prijatelj slovenski!

Zasluge Vaše za zapuščeni in od vseh zaničevani narod slovenski so neprecenljive. Ako pogledamo na narodno gospodarstveno polje, nahajamo Vas že več let pri občno znani, za nas Slovence prekorientni banki „Slaviji“, pri kateri delate z lepim vspehom kot glavni zastopnik za naše ljudstvo.

V cenjenem listu „Miru“ sem našel v jednej številki laskavo pohvalo, katero Vam izreka več pogorelih članov banke „Slavije“, češ, da skrbite izvrstno in točno za odškodnine ter pristavljajo: „Kdor hitro dá, dvakrat dá!“

To je istina, blagorodni gospod. Tudi na slovstvenem polji ste se že večkrat pokazali kot spretnega pisatelja, zlasti hvalo pa smo Vam na tem dolžni, da ste nam ustanoviti pomagali prvi ilustrovani list v Slovencih, namreč „Slovana“. Velike zasluge pa imate za mestni odbor ljubljanski, kakor za celi slovenski narod.

Ko smo se lani začeli odpravljati na nepozabno potovanje v zlato, stostolpno „matičko“ Prago in slavni Velegrad, kdo je izprožil to misel, da se spoznamo s severnimi svojimi brati

Čehi, in da se ž njimi sporazumimo in pogovorimo, kako se hočemo skupno bojevati za svoje pravice proti nasilstvu Nemcev, Madjarjev in Lahov? Zopet ste bili Vi, preblagorodni gospod, da ste nas budili in nam klicali: „Slovenci, hajdi, na noge, pojdimo v zlato Prago, pojdimo na slavni Velegrad k skriteму grobu sv. Metodija!“

Vem, koliko neprijetnosti ste imeli radi tega potovanja, ker se Vam je od vseh strani nasprotovalo. Vem, da je Vaše rodoljubno srce bolelo videti, da je postalo pri tem mnogo strahopetnežev in — Judežev. Vender ste vse premagali, in mi smo se veseli in blaženi podali z Vami, kot prvim voditeljem popotnikov. Koliko ste z nami imeli na tej poti skrbi in truda, znano mi je dovolj.

Radi tega Vam poklanjam to revno delce, in Vas prosim, da blagovoljno odpustite pogrške, ki se v knjigi nahajajo, Vi, kakor tudi drugi potrpežljivi bralci, pomislite, da je to moje prvo delo.

S slovanskim pozdravom!

Pisatelj.

Predgovor.

Le črez ramo torbo spet,
V roko les popotni;
Da grem gledat beli svet,
Kraj pustim tihotni!

Jos. Cimperman.

Velegrad, Velegrad! Kdo ni lani slišal ali bral tega mi-
lega imena? Saj upam, da je prodrla ta besedica v vsako naj-
ubornejšo kočo — trpina Slovana. Ta sladki zvok je polnil
dušico marsikaterega tudi izmej Slovencev s pobožnimi čuti,
kedar je slišal o velikanskem svetem romanju, in tudi njemu
se je misel vrivala: O da bi tudi meni bilo dano videti oni
slavni kraj, poljubiti častito mesto, a ni mi možno zaradi velike
daljave potovanja nastopiti. Z otožnim srcem je torej pustil
te misli.

A kljubu temu je vender tisoče in tisoče pobožnih ro-
marjev, osobito Slovanov klečalo na grobu dobrotnika svojega,
na grobu, kjer je pred tisoč leti izdahnol blago svojo dušico,
in se preselil iz te solzne deline tje gori v sveta nebesa, naj-
plemenitejši mož zgodovine slovanske, od koder gleda na nas
zapuščene, zatirane in zaničevane — Slovane, osobito Slovence,
ter nam bo gotovo pomoč izprosil, ako ga bodemo verno ča-
stili. A milijoni in milijoni so, ki so samo dušne svoje oči upirali
proti onemu srečnemu kraju. Na Velegrad, na Velegrad torej,
k skritemu grobu prvega nadškofa slovenskega!

Tisoč let pogreznolo se je v morje brezkončne večnosti, od onega časa, ko se je utrnila najsjajnejša zvezda Slovanstva, ki je kakor ljubka danica svetila na obzorju, čije blagodejni svit se je razprostiral po tedanjem še poganskem svetu slovanskem, ko je še praočete naše pokrivala trda tema nejevere. Kaj se je v Slovanih od onega časa vse pripetilo, malo je znanega, letopisci so nam malo zapustili; veliko se je toraj pozabilo, a samo pogostne nesloge, največjega greha — Slovanov — ne! Vendar kljubu neslogi svoji se je pa Slovan še nekaj naučil, privadil, dá v srce svoje trdno si zapisal, česar mu, kakor upamo, ni možno iztrgati; namreč naučil se je: ljubiti in spoštovati može svoje, slavne može, ki so se pred dalj časom ločili iz človeške družbe. Zlasti hvaležnega se je pokazoval do onih mož, ki so mu prinesli luč sv. vere. In mej temi, dá mej prvimi sta naša blagovestnika Ciril in Metodij; nju časti in slavi dandanes yes slovanski svet, in ob tisočletnici so hiteli skorej vsi slovanski narodi h grobu svojega apostola.

Kakor smo zgorej umenili, romale so ogromne množice tjakaj na slavni Velegrad, v prijazno vas, kjer sta pred tisoč leti učila in se trudila naša blagovestnika. Oh, tamkaj nam bo sleherna gora in dolina, šuma in polje mило in drago, radi tega, ker so tamkaj hodile noge najblažjih, največjih mož zgodovine naše.

Tudi naš mali pobožni narod slovenski ni hotel za drugimi srečnimi zaostati, tudi on želi pozdraviti ta veseli kraj, poljubiti sv. mesto. Ni mu dosti, da je doma imenitne slavnosti prirejeval lani v tisočletni spomin. Ni mu dosti, da je netil vesele krese, ki so goreli in nam kazali pot gori v nadzemske viščave, kjer se veseli dušica, blažena dušica sv. Metodija; ni mu dosti, da se je slišalo milodoneče trijančenje

zvonov in mogočno gromenje topičev; ni mu dosti, da so se razobesile po visokih zvonovih lepe trobojnice ter se služile slovesne sv. meše in prepevale sv. pesni v čast sv. Cirila in Metodiju; ni mu dosti, da so se obhajale veselice in besede temu slavnemu spominu — nego pobožni narod slovenski noče za brati svojimi zaostati, želi tudi z lastnimi očmi gledati veleslavni kraj.

V ta namen se je osnoval v beli Ljubljani posebni odbor za priredbo „zabavnega vlaka“ na „slavni Velegrad“ in „zlato Prago“. Železniško vodstvo dovolilo je celo znižano ceno za ta vlak. A ko smo že, in to z veseljem pričakovali voznih listov dobomo od slavnega odbora „dopisnico“, v kateri se naznanja, da je „zabavni vlak“ na Velegradu prepovedan. Vendar je odbor prosil železniško vodstvo, ako nam dovoli se peljati za isto znižano ceno v navadnem poštnem vlaku. A hvala Bogu, dobili smo dovoljeno ter se nam je dan odločil 14. avgust.

Ker pa obljuba dela dolg, katerega treba točno in kolikor možno, natančno poravnati, moram tudi jaz mož beseda ostati. Obljubil sem nekaterim svojim sopotnikom na potovanji v zlato, stostolpno mater Prago in slavni Velegrad, da jim to potovanje, kolikor je v mojih skromnih močeh, natančno popišem, in jim spominske črtice podam. Upam, da sem rešil svojo nalogo, akoravno nedostatno. Sicer je že mej svet poslal izvršno knjigo: „Spomenik slovenske vzajemnosti,“ mladi pisatelj gospod Anton Trstenjak, profesor v Ljubljani, tudi naš sopotnik. Ali priprost človek, akoravno želi, ne more si je naročiti, kajti stane s poštnino vred 1 gld. 10 kr. Sicer je knjiga vredna tega denarja, ker jo kinča 39 slik slovenskih književnikov s prekrasno podobo Velegrada. Priprostemu narodu, kmetu namreč, sem torej sestavil pričujoče delce, da bo

vsaj nekoliko izvedel o narodnosti Čehov in o romanju na Velegrad.

Upam, da bodo moji sopotniki, prijatelji in znanci radi segli po pričujoči knjižici, ter jo marljivo prebirali, ker v nji je hranjeno vse, kar smo važnega doživeli na tem veselem potovanji. Vsem onim pa, ki so mi k temu delu pripomagali, prisrčna hvala in Bog plati!

Sv. Ana v Slov. goricah, dne 15. februv. 1886.

Pisatelj.

I.

- Iz domovine do Dunaja.

Pridružimo se toraj trije romarji od sv. Ane v veselih Slovenskih goricah popotnikom, katere je železni konjič privlekel iz juga dne 14. avgusta blizo ob 8. uri zvečer. Sicer smo do naše postaje v Mariboru imeli sitno hojo, ker je po dolgi suši začelo ravno ta dan deževati; vendar kljubu strašnim grožnjam, ki so vihrale že dalj časa v Avstriji, zasedemo brez strahú nam odkazane prostore. Iz Ljubljane do Maribora se je že nabralo toliko udeležencev, da so se tukaj morali vsesti na drugi vlak, in ker je bila velika gnječa, a prestop v drugi vlak pa trpel le malo časa, zgrešil je jeden naših pot, „lukamatija“ zažvižga in on ostane — v Mariboru. Mej potjo smo še le zgrešili svojo izgubljeno ovco, a kako z veseljem smo jo pozdravili in malo, da ne objeli, ko jo je drugi vlak pricitral drugi dan na Dunaj. Veselilo me je, da smo vsi Slovenci imeli prisrčne želje, vendar kljubu velikim opoviram videti zlato, stostolpno mater Prago in slavni Velegrad ter druga divna severna mesta. Bili pa smo Slovenci na potu iz cele naše širne Slovenije: Od Mure in Drave, od Save in sinje Adrije in iz vinorodnih Slovenskih goríc. Bili smo iz probujene Kranjske, zelene Štajerske, tužnega Gorotana, skalovitega Primorja in Hrvatskega. Bili smo iz vseh stanov: poslanci, pisatelji, du-

hovniki, učitelji, trgovci, obrtniki a tudi naš kmetič ni zaostal, bili so navzoči iz Ribnice, dva iz Ruš, trije od sv. Ane, jeden iz Jarenine in jeden iz Koroškega, kateri je nekdej romal tudi v veleslavno večno mesto Rim. Iz odbora za zabayni vlak so se z nami peljali gg.: Ivan Hribar predsednik, Anton Trstenjak, tajnik, Vojteh Valenta, odbornik. Drugi znameniti romarji so bili gg: Kovačič in Slavoj Jenko kot zastopnika dveh slovenskih pokrajin, prvi za Goriško, drugi za tužno Istro. Mej duhovniki je na čelu bil g. Simon Gregorčič, najvrednejši sin mile nam Slovenije, dá jeden prvih, ki so se peljali v Prago. Dalje mej sopotniki so bili gg. prof. Ivan Trdina, ravnatelj Fran Bradaška, Žnideršič in Lilek; pridružili so se nam tudi bratje Hrvatje, in sicer 3 duhovniki iz Zagreba, 2 iz Djakovega, 1 iz Dalmacije in nekaj svetnih gospodov. Konečno so krasile naše potovanje mnoge dame, ki so vredno zastopale svoje doma ostale tovaršice. Samo nekaj me je žalostilo, in mislim tudi druge slovenske potnike, namreč: mil. prevzvišenega gosp. J. J. Štrossmajerja, največjega Jugoslovana ni bilo v naši sredini, oh kako sem se veselil videti tega najodličnišega sina matke Slavije, a una prepoved nam ga je odtegnola. In o teh mislih nastopila je noč in ž njo se je prikazala mila luna, in tako smo frčali proti Dunaju. Vsi smo se veselo pogovarjali in se radovali, da smo bili vsi jednega duha in srca, zares kakor bratje in sestre mej seboj.

Drugo jutro dne 15. avgusta smo se pa vsi veselili in zdravi pripeljali na dunajski južni kolodvor ob $\frac{3}{4}$ 7. uri zjutraj.

II.

Na Dunaji.

Res prekrasni čas je bil za nas ta pot, ko smo se pripeljali v obližje Dunaja, oh, lepo jasno jutro je bilo in pogled na prvostolnico iz vagona res dražvensten; vsi, kateri še Dunaja nikdar v svojem življenji nismo videli, smo kakor plahi pohiteli k yagonskim oknom, da pozdravimo starodavni Dunaj, iz katerega sredine se visoko, kakor orjak vzdiguje stolp sv. Štefana. Mej tem, ko nas je urni konjič zavlekel v podstrešje kolodvora dunajske južne železnice, pa nam je popolnoma zakril vse lepe prizore.

Na kolodvoru nas je pričakovalo na stotine zbranega slovanskega ljudstva, razne deputacije slovanskih društev, naši rojaki udje „Slovenije“. Na strani pred izhodom smo se v skupine zbrali, na čelu odbor za priredbo vlaka. Sedaj stopi pred nas Slovence in Hrvate predsednik „Slovanskega pevskega društva“ g. dr. Lenoč, ter nas v českem jeziku prav pristrčno pozdravi. V imenu Slovencev se mu je zahvalil gosp. Ivan Hribar z zelo navdušenim daljšim govorom, najpopred v slovenskem in konečno v českem jeziku; po govoru je stopil k njemu dr. Lenoč ter ga objel in poljubil. Dalje nas je pozdravil g. Radoslav Pukl v imenu slovanske naselbine dunajske, a njemu se Slovenci nismo mogli zahvaliti, ker je stopila pred nas policija in nam zaukazala odstopiti, češ da je morda tukaj za nas „lebensgefährlich“. Kljub temu zapustimo kolodvor ter se razkropimo po najetih stanovanjih, kjer odložimo svojo prtljago in se malo očedimo od prahú.

Sprejem dunajske slovanske naselbine je imel na-me, in upam na vse, velik, prijazen utis.

Skupaj smo se potem sešli v „Kursalonu“ v mestnem parku, kjer smo zajutrkovali. A okolo poludesetih smo se v skupinah razkropili po „Ringu“ ter si ogledovali vse znamenitnejše zgradbe, kakor opero, oba muzeja, novi parlament, mestno zbornico, novo vseučilišče, votivno cerkev, borzo, cerkev sv. Štefana in sv. Karla. Nekaj tega hočem, kolikor mi je možno, kmalu opisati za bralce, kateri niso videli Dunaja.

Po tem pregledu smo šli k obedu v hotel „Zillinger“ na Vidnu, in potlej smo se odpravili v „Prater“. Ogledavši si „Volksprater“, jo mahmemo v „Nobelprater“. Bil je praznik Marijinega vnebovzetja, in naši radovedni rojaki so lahko opazovali gibanje Dunajčanov, ker vse se je trlo v svoj „Prater“. Tu je bilo kričanje in klicanje v razne kolibice, kjer so se kazala čuda, katerih še tu ni — bilo, in kdor ni vaju kaj tacega, moral si je zatisnoti ušesa.

* * *

Dunaj je velikansko mesto; ima čez 1 milijon prebivalcev, mej katerimi je mnogo — Slovanov, zlasti bratov Čehov. Kamor koli oči obrneš, ne vidiš družega, kakor velikanske cerkve, palače in druge velikanske zgradbe. Velika množina ljudi teka zmiraj po ulicah tega velikega, svetovnega mesta kakor mravlje po mravljišči, kakor da se bojé, naj bi česa ne zamudili. — Ko tako premišlujem to preslavno prvostolnico Avstrijsko, to prekrasno svetovno mesto, kjer sem se po veliki sreči sedaj sprehajal in občudoval krasote in imenitnosti njegove, vrivajo se mi nehoté v misel spomini na one čase, ko je ljuti Turek tukaj okolo lomastil, požigal in moril. Vspominu se mi budijo misli na slavnega Jana Sobieskija, kralja Poljskega, branitelja in ustanovitelja novega Dunaja. On namreč je silni napad divjih in nečloveških Turkov spodbil, ter jih veliko pomoril.

druge prognal prek meje; Dunaj je bil rešen in ž njim cela Avstrija in krščanstvo. Slaya vekovita toraj vrlemu Janu Sobieskiju.

Tam torej, kjer je sedaj sloveči „Ring“, je več stoletij obdajalo močno zidovje Dunajsko notranje mesto, ki je jednako veliki trdnjavi branilo stanovnike sovražnih napadov. V ta zid so Turki kaj silno udarjali, dokler jim ni kralj Jan Sobieskij poti drugam pokazal. Vendar, ako pomislimo najnovejši napredek svetovni, opoviralo je to mogočno zidovje kaj zelo mesto Dunaj v dalnjem razvitku, ter se ni tako razširil in olepšal, kakor njegove vrstnice, druga mesta, ali kakor je zahteval najnovejši čas. Ta zid je toraj bil glavni uzrok, da je Dunaj, kar se tiče lepote in razširjenosti, zaostal za družimi glavnimi mesti Evrope. Pa tudi v našem času se je lahko očitvidno spoznalo, da je ta starinska stavba dandanes celo brezpotrebna, ker ne more več zabraniti prihajajočemu sovražniku vstopa v mesto, ker novejši stroji so drugi, kakor nekdej. Zato so leta 1857 svitli cesar izdali ukaz, naj se to zidovje razruši in popolnoma odpravi. In popotnik, ki prideš na Dunaj, glej in obstrmi, na tem prostoru izpeljana je sedaj najkrasnejša cesta, ki jo Dunajčani „Ring“ imenujejo, po njej se vozé in sprehajajo, in so na njo tako ponosni, da rekajo: „Ni ga mesta na svetu, da ima takšen kinč.“ Na obeh straneh ceste, ki je s košatim drevjem obsajena, stojé visoke hiše, lepe palače, razne prodajalnice, elegantne kavarne, novo dvorno gledališče, zalo poslopje za opero, vseučilišče, zbornica poslancev, prekrasna votivna cerkev, nova mestna hiša itd.

Novo vseučilišče, kjer tudi več slovenskih dijakov študira, je krasna stavba; potrebovali so več kakor 11 let za zidanje; dogotovili so ga leta 1884 ter je stalo več milijonov goldinarjev razun tega še ima več vrednostnega v svojih knjigarnah, muzejih itd.

Nova zbornica državnih poslancev je tudi zanimanja vredna že radi volitev; vsako leto slišimo in beremo: tú ali tam so volitve razpisane, tu ali tam je zmagal kandidat konservativec a tudi liberalec, zatoraj kratko o tej velikanski zgradbi. Zidati so začeli l. 1874 in so trebali 9 let, preden so zgotovili. Meseca decembra leta 1883 pričelo se je v njem prvo zborovanje. Popred so imeli svoje zборе v tako imenovani „lesenjači“. To prekrasno poslopje je izdelal nadstavbarski sovetnik pl. Hansen v grškem zlogu in stoji nasproti Francovemu „Ringu“. Potrosili so 10 mil. gld. Preidimo velikanska vrata v vežo in dalje v prekrasno srednjo dvorano. Stene so z žolto-naškropljenim marmorjem zložene, in tla so iz kraškega sivega marmorja. Na desni te dvorane je hiša za državne poslance, a na nasprotni za gosposko zbornico. Obe ste si popolnoma jednaki. Zbornica za poslance je sezidana v polukrogu, v sredini ravne sprednje stene je sedež za predsednika, a sedeži poslancev so proti zadnji steni nekaj malo vzvišeni, ob kateri je postavljenih 18 mogočnih soh iz belega marmorja, nosočih leseni tu in tam bogato pozlačeni galeriji. Na spodnji galeriji so lože (sedeži) za osebe vladarskih hiš, za diplomate i. t. d. gorenja je pa odprta navadnemu občinstvu. V krasno in okusno okinčanem stropu vdelane so slikane šipe, in skozi nje pride svitloba v dvorano. Dalje okolo osrednje veže in okolo obeh zbornic so še razni prostori in sobe za ministre, klubove seje, pisarne in knjižnica. Iz vsega pa odsevaokus in lepota.

Novo mestno hišo (Rathhaus) sicer v gotskem zlogu, a z renesanco močno prepreženo dodelali so l. 1883, ter so jo 11 let zidali. Dolgost njena meri 154 m a širokost 124 m. V notranjem je glavno dvorišče in še 6 drugih pristranskih dvorišč. V 5 nadstropjih je več kakor 500 sob in soban za razne svečanosti, za vzprejem odličnjakov, za posvetovanje itd.

V sredini se dviga 107 m visoki stolp proti nebu, ki je mnogo višji, kakor marsikateri cerkveni zvonik.

Ta hiša, velikanska zgradba, ni stala več kakor lepih — (14,300.000 glđ.) 14 in blizu pol milijona.

To so torej najnovejše posvetne zgradbe, in so Dunaju razun cerkev najlepši kinč.

Sedaj si pa bodemo ogledali cerkveno najnovejšo — velikansko zgradbo, katero je zgradil duh našega veka, namreč „votivno“ t. j. „obljubljeno“ cerkev. Vsakemu popotniku in bralcu je gotovo dobro znana nevarnost, v kateri so se nahajali naš presvitli vladar 18. februarija l. 1853: napadeni so bili od necega nečloveškega pomočnika po imenu Libena z ostrim bodalom. Hvala Bogu, ta napad ni imel hudih nasledkov za našega preljubega vladarja. Cesarjev adjutant, grof O' Donnel, in množina vrlih Dunajčanov priskočili so Njim takoj na pomoč, ter prijeli grozovitneža in izročili policiji. Celi Dunaj in cesarstvo je vznemirila ta vest, a velika je bila tudi radost, ko se je izvedelo, da ni nevarnosti za življenje mlademu cesarju.

Brat našega presvitlega cesarja, nadvojvoda in toliko nesrečni mehikanski cesar Maksimilijan, sprožil je prvi misel, blago misel, da se naj sezida v večni spomin na srečno in čudovito rešitev, Bogu v zahvalo veliko, krasna zgradba na Dunaji. Zgodilo se je tako. Po celem cesarstvu se je v ta namen pobiralo, in več kakor 300.000 oseb iz raznih dežel je oddalo svoj dar, in v kratkem času je bilo skupaj okolo poldrugi milijon glđ., očitiden dokaz, da se sme delo pričeti. Leta 1854 dne 2. aprila se je razpisal oklic za zidanje, ki je trajal do 1. marcija 1855. Nadvojvoda Maks je tudi željo izrazil, da se mora votivna cerkev izpeljati v gotiškem zlogu. Oglasilo se je v ta namen 75 arhitektov ali stavbarjev, domačih in tudi tujih, a pravico za to zgradbo je dobil domači

dunajski stavbar Henrik Ferstel, rojen leta 1828, ker se je njegov načrt najbolj priljubil, ter so ga za to obdarovali z 1000 zlati. Prostor se odloči, in 24. aprila l. 1856 se je položil v navzočnosti Njih presvitlega cesarja, nadvojvoda Ferdinand-Maksa od kardinala Rauscher-ja prvi temeljni kamen za za to velikansko cerkev, ki je zares najlepši kinč in spomin mestu Dunaju in celemu cesarstvu. Imenovali so jo „votivno“ t. j. „obljubljeno“.

Kakor vemo, je zidana po načrtu domačega umetnika, in je najlepša v našem času. Zidali so jo nad 20 let. A 24. aprila l. 1879, v dan 25 letnice cesarjeve poroke bila je slovesno odprta in blagoslovljena. Ubogi Maksimilijan pa ni dočakal tega veselega dneva, akoravno je bil prvi isprožil to misel. Ni morda slutil, kakošne nesrečne smrti da bo umrl. Bog mu daj nebesa!

Stroški njeni znašajo čez 4 miljone gld., kateri ogromni znesek, kakor znano, se je večinoma nabral po cesarstvu. Pri celem gibanju pa je vodil to zidanje Ferdinand Maks do prevzeta nesrečne — mehikanske krone l. 1864. Potem je dobil glavarstvo čez votivno cerkev Njega veličanstvo nadvojvoda Karl Ludovik dne 15. marcija 1872. Najimnitnejši delalci so bili: arhitekt Henrik Ferstel, Josip Kranner, (od l. 1860 tudi stavitelj stolnice sv. Vida v Pragi † l. 1871); za njim je sledil Herman Riewel. Votivna cerkev je po najnovejšem sklepu od 2. oktobra l. 1878 bila povzdignjena v farno, in ob jednem tudi v proštjsko cerkev. V nji bodo se stavili imenitni spomeniki, kakor je sedaj že Salmov. Votivna cerkev stoji prosto, obdana na straneh z lepimi zgradbami na Maksimilijanovem trgu. K njej se pride po 6 in zopet po 6 in naposled pri vratih po 4 stopnjicah. Stopivši v njo, si jo površno oglejmo in potem čemo jo natančneje opisati. Potnik se je zares skoraj ne more dovolj nagledati, tako krasno je sestavljena iz rezanega kamna,

zares prava umetnija sedanjega časa odseva iz tega poslopja, niti nijedni kipar bi ne mogel tako krasno iz lesa izrezati, kakor je to iz kamenja. Dvanajst stebrov loči cerkveno ladjo od ostalih prostorov, a najkrasnejše je svetišče; obok njegov podpira v polukrogu 14 stebrov, a za njimi je okolu in okolu prostorno hodišče, opasano s 7 krasno izdelanimi kapelicami.

V preddvoru (v veži) zapazimo takoj dve okni. Levo je po svojem ustanovitelju „nadvojvoda Franca Karla okno“ imenovano. Izpeljava na njem je: poglavitna podoba: sv. Severin in v treh malih poljih sv. Virgilij, sv. Rupert in sv. Valentin. Desno, „cesarja Ferdinanda okno“, kaže pokristjanjenje Ogrske in sosednih dežel. V glavnem polji je krst sv. Štefana po sv. Adalbertu, zraven v drugih poljih so: sv. Irenej, sv. Gerard in sv. Nicet. Kompozicija je od F. Laufbergerja. Pod njima se bereta napisa:

„Am 24. April 1856

begann zum Zeugniß der Dankbarkeit für die Rettung unseres Kaisers Franz Joseph I. aus drohender Lebensgefahr der Bau dieses vom Erzherzoge Ferdinand Maximilian, dem Bruder des Kaisers, unter Theilnahme aller Völker Oesterreichs gestifteten Gotteshauses mit der Grundsteinlegung durch den Cardinal Fürsterzbischof Joseph Othmar Ritter von Rauscher nach dem Plane des Architekten Heinrich Ferstel.“

„Am 24. april 1879

ward zur Feier der silbernen Hochzeit Ihrer Majestäten des Kaisers Franz Joseph I. und der Kaiserin Elisabeth das unter dem Protektorate des Erzherzoges Carl Ludwig, Bruders des Kaisers, von Heinrich Ritter von Ferstel mit Hilfe des Werkmeisters Joseph Kranner vollendete Gotteshaus vom Cardinal Fürsterzbischof Johann Kutschker eingeweiht. Gott beschütze sein Haus, wie er unseren Kaiser beschützt hat!“

Vstopimo v dolžino ali srednjo ladijo, in precej zapazimo kipe, na levem sv. Bonifacija in na desni sv. Severina, v srednji ladiji pa sv. Veronike, a na nasprotni strani sv. Ludmile, vojvodinje Česke. Slikarije na stenah in stropu v srednji ladiji zapazimo: dve veliki angeljski postavi z muzikalnim orodjem, grbi vseh večjih naslovov cesarskih. V sredinjski in poprečni ladiji: „rodno drevo Kristusovo“, „stvarjenje prvega človeka“, in sorodniki Gospodovi in teh družine, (apostoli in mučeniki). Slikarije so izpeljane od bratov Jobst. Dalje so lepe podobe: Jagnje Božje in okolu osem plavajočih angeljev z mučilnim orodjem, ter 4 evangelisti. Izpeljava od F. Laufbergerja.

Slikarije na steklo v srednji ladiji so izpeljane za razne dežele. Omeniti moramo, da vseh oken v votivni cerkvi je 78. Na levi stranski ladiji:

I. „Rauscherjevo okno“ za Spodnjo Avstrijo, darovano od rajnega dunajskega knezonadškofa in sestavljeno od Jobsta. Na sredini je podoba mejne grofinje Neže, kako ji veter odnese pajčolan, zraven na levi sv. Maksimiljana in sv. Jožefa; na desnici sta sv. Koloman in sv. Hipolit. Spodaj se predstavlja, kako je mejni grof Leopold na lovu zopet našel Nežin pajčolan; na tem mestu je pozneje ustanovil Klosterneuburg.

II. „Solnograško okno“ za Zgornjo Avstrijo, darovano od solnograških nadškofov Tarnocija in Ederja, ter sestavljeno od Ludovika Mayer, ima podobe: spodaj krst vojvode Teodora Bavarskega po sv. Rupertu; zgoraj mučenje sv. Florijana; na straneh sv. Eberhard in sv. Virgilij.

III. „Gospejsko okno“ za znotranjo Avstrijo, darovano od 12 gospà českih in sestavljeno od Laufbergerja. Podobe; spodaj smrt sv. Jožefa, zgoraj rojstvo Kristusovo. Na straneh sv. Spiridion, sv. Egidij, sv. Just in sv. Blaž.

IV. „Albrechtovo okno“ za Galicijo in Lodomerijo, dar vojskovodje in nadvojvode Albrehta; sestava od Karola Geigerja

s temi podobami: spodaj umoritev sv. Stanislaja škofa v Krayem po kralji Boleslavu II. nečloveškem (1079); zgoraj sv. Mihael, ki Luciferja v prepad peha; na levo od tega sv. Kunigunda Poljska, a na desni sv. Adalbert škof v Pragi.

Na desni stranski ladiji:

V. „Schwarzenbergovo okno“ za Česko, darovano od kneza Janeza Adolfa Schwarzenberg in osnovano od F. Seguenta. Glavna podoba kaže usmrtjenje sv. vojvode Venceslava na povelje brata svojega Boleslava. Okolo sv. Janez Nepomučan, škof Adalbert in sv. Ludmila. Zgoraj so doprsne podobe: v sredini sv. Vida in zveličane Neže; na desni sv. Prokopa; na levi sv. Norberta, spodaj pa slovanskih apostolov sv. Cirila in Metodija.

VI. „Lichtensteinovo okno“ za Moravijo, darovano od kneza Lichtensteina in sestavljeno od M. Frankwalda. Poglavna podoba sodrzuje slovanska apostola sv. Cirila in Metodija v Moraviji sv. evangelij oznanjujoča. Okolo male izložitve iz legend obeh svetnikov: zidava cerkve sv. Petra in Pavla v Brni po sv. Metodiju; krst ceskega vojvoda Bořivoja, sv. Cirila sv. evangelije v staroslovenščino predstavljajočega. Radi tega, ker me je silno veselilo videti podobe naših blagoyesnikov v novi votivni cerkvi in v nemškem (!) — Dunaji, in ker imajo vsa ta okna veliki pomen na rešitev Njih Veličanstva presvitlega cesarja, hočem vse opisati.

VII. „Haynaldovo okno“ za Ogrsko, darovano od nadškofa Kološkega Ludovika Haynald, sestavljeno od M. Rieserja. Glavna podoba kaže prenesenje kraljeve krone na vojvodo sv. Štefana po papežu Silvestru II. Zgoraj v treh malih poljih so predstavljeni sv. Adalbert in sv. Gerard, a na sredini sv. kralj Ladislav in sv. Emerik; na desni sv. Elizabeta in sv. Gizela. Celo zgoraj je Madona z Jezusom.

VIII. „Sinovo okno“ za Hrvatsko in Slavonijo posvečeno od S. Sina, ter sestavljeno od Mihaela Rieserja. Glavna podoba kaže sv. Hieronima iz Strigove v Panoniji rojenega, v sredini njegove učence v Betlehemu sv. pismo v latinščino prestavljajoče. Okolo v sredini v nebovzetje Marijino; na levi sv. Elija, na desni sv. Ipigenija. Zgoraj Kristus kot zveličar sveta, okoli playajo kerubimi.

Oken zgoraj, v srednji in v poprečni ladiji je 26 po številu, okrašena so z doprskimi slikami prerokov in sibil.

Prižnica stoji v srednji ladiji na levi strani, pred vhomom v krstno kapelo. Ima šest voglov ter jo nosi šest stebričev iz egiptovskega marmorja. Na njej vidimo podobo učečega Kristusa in 4 cerkvenih očetov na zlatem mozaiku. Pod njo se nahaja podoba arhitekta votivne cerkve Ferstla.

V votivni cerkvi najdemo tudi lepe svetilnike, katerih jeden ima po 60 sveč. Tudi orglje so lepo delo sloveče firme E. F. Walcker v Ludwigsburgu na Württenberškem ter imajo 3674 piščal.

Sedaj pride na vrsto leva križna ladija:

V sredini ospredja I. „Veliko cesarsko okno“, darovano od mesta Dunaja in sestavljeno od E. Steindla. Podoba na sredini: krst Kristov v Jordanu z napisom: „Tu es filius meus dilectus, in te complacui“, in spremenjene na gori Tabor z napisom: *Speculatores facti illius magnitudinis.* Pod tem velika posvetilna podoba: mladi cesar kleči, za svojo rešitev zahvaljujoč se, pred madono ter varovan pred drakonom od nadangelja Mihaela, sv. Jožefa in sv. Frančiška Asiškega. Dalje so grbi mesta Dunaja, in zgoraj v veliki okroglini podobi evangelista sv. Matevža in sv. Marka. Celo spodaj je napis:

„An dem 18. Februar 1853 bedrohte auf der Augustinerbastei in Wien ein meuchlerischer Mord das Leben Seiner

Majestät des Kaisers Franz Joseph I. Gottes Huld schützte das allen Völkern Oesterreichs so theuere Leben. In dankbarer Erinnerung an diese gnadenvolle Errettung seines Kaisers widmet der Gemeinderath der kaiserlichen Reichs-Haupt- und Residenzstadt Wien als Zeichen der Liebe und Hingebung dieses Fenster im Jahre des Herrn 1877.“

Kapele v levi križni ladiji :

Na levi strani je krstna kapela s krstnim kamnom iz egiptovskega marmorja, kritje je iz kovine. Kipi na stenskih stebrih so pa teh mučenikov: sv. Katarine, sv. Lovrenca, sv. Štefana in sv. Barbare od R. Zafauka.

Okna v levi križni ladiji: I. „Olomuško okno“, posvečeno od knezonadškofa Olomoškega in deželnega grofa Friderika Fürstenberga. Podoba kaže sv. Friderika.

II. „Raigersko okno“, od benediktinskega samostana Raigern na Moravskem posvečeno. Zgornja podoba kaže sv. Benedikta s sestro sv. Šolastiko, spodaj smrt sv. Severa škofa v Pragi.

III. „Rabsko okno“, dar škofa Zalka Rabskega. Spodaj je podoba sv. Kunigunde Poljske in princesinje Marjete, hčere Bele IV.; goraj mali podobi sv. Rozalije in sv. Barbare.

IV. „Ostrogonsko okno“, posvečeno od primata Ogrskega, kardinal — nadškofa Janeza Simora iz Ostrogon ali Grana. Spodaj sta sv. Janez evangelist in in sv. Janez krstnik; zgoraj Janez elemonski in sv. Janez Krizostom. Sestava teh 4 oken od F. Seguensa in Fr. Jobsta.

Cesarska kapela s križnim altarjem, kateri je močno pozlačen ter z egiptovskim marmorjem izpolnjen. Podoba Kristova med sv. Janezom in Marijo je okusno delo R. Zafauka. Tudi angelja na tabernakeljnu sta izvrstna. Kipi na stenskih stebrih so: sv. Joakima, sv. Ane, sv. Jožefa in Marije.

Okna v cesarski kapeli: I. „Cesarsko“ okno, posvečeno od Njih veličanstva cesarja. Podoba predstavlja cesarja in cesarico klečeča pred Kristom.

II. „Okno prestolonaslednika“ so pa darovali cesarjevi otroci. Podobe: zgoraj sv. družina spodaj častenje Matere Božje z Jezusom v naročji od cesarskih otrok: Sofije (†), Rudolfa, Gizele in Valerije. Sestavil Trenkwald.

V desni križni ladiji so pa te znamenitosti. V sredini ospredja: I. Veliko „Ferdinand-Maksovo okno“, od Njega veličanstva cesarja, v spomin svojemu rajnemu bratu Maksu posvečeno in izpeljano od E. Steinlesa. Sredinska podoba kaže, kako je Krist postavil zakrament sv. rešnjega Telesa, z napisom: „Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum.“ Dalje: prikazanje vstalega Vzveličarja učencem, in kako Tomaž prst v rano polaga, z napisom: „Thomas dixit ei: Dominus meus et Deus meus.“ Spodaj votivna (obljubna) podoba: nadvojvoda Ferdinand Maksimilijan v ornatu, načrt votivne cerkve v rokah držeč, po osem divnih deklicah raznih dežel države k zidavi kliče. Zgoraj so grbi Habsburg - Lotrinški. Celo zgoraj sta predstavljena evangelista sv. Lukež in sv. Janez. Celo spodaj je napis:

„Im Hause Gottes haben wir die Rettung Seiner Majestät gefeiert und ein Gotteshaus wird das schönste Denkmal sein, durch welches Oesterreichs Dankbarkeit und Freude sich der Welt ankündigen kann. Erzherzog Ferdinand Maximilian. 27. Februar 1853. — Kaiser Franz Joseph I. widmet dieses Fenster als Denkmal inniger Liebe seinem Bruder, dem unvergesslichen, hochherzigen Stifter dieses Gotteshauses, Ferdinand Maximilian im Jahre des Herrn 1878.“

Na desnem je „Salmova kapela“, s Salmovim spomenikom, od cesarja Ferdinanda I. branitelju Dunaja proti divjim Turkom l. 1529: Niklasu grofu Salmu v spomin postavljen. Ta

spomenik je bil od l. 1548—1786 v cerkvi sv. Doroteje na Dunaji, potem v gradu Salm na Moravskem, in sedaj se je l. 1878 prenesel v votivno cerkev. Na spomeniku so zapisane vojske, katerih se je Salm udeležil, pred križem pa kleči Salm, zraven je njegov grb in dalje te le besedice: „Tibi soli gloria“. Potem sledi dolgi latinski napis. Kipi na stenskih stebričih so: 4 redovni ustanovitelji; sv. Benedikt, sv. Terezija, sv. Brigita in sv. Frančišek Serafinski, izdelani od Feslera in Purkhartshoferja.

Vdesni križni ladiji so ta-le okna: I. „Viljemovo okno“, od nadvojvode Viljema posvečeno: Spodaj je sv. Devica kot redovna patroninja, klečé počeščena od sv. Viljema, sv. Barbare, sv. Jurija in sv. Elizabete. Zgoraj povzdiga Hermana od Salza v državni knežki stan po cesarji Frideriku II. v l. 1226.

II. „Kinski-Auerspergovo okno“, od knezov tega imena posvečeno. V poglavitnem polji sta: sv. Ferdinand in sv. Frančišek Pavlanski: zgoraj Madona, pred katero kleči sv. Viljem.

III. „Dražejevo okno“, od Henrika Draže viteza. Zgoraj: sv. Ana, sv. Jožef; spodaj: sv. Barbara in sv. Henrik.

IV. „Kleinovo okno“, dar od Adalberta Klein. Zgoraj je: sv. Marija, s sv. Amalijo in sv. Julijo; spodaj: sv. Adalbert, sv. Viljem, sv. Friderik in sv. Hubert. Sestava vseh 4 oken je od Fr. Jobsta.

Na levej je „princova kapela“ z Marijinim altarjem, nasprotno cesarski kapeli, ter ste si tudi kolikor toliko jednaki. Kakor za kinč se predstavlja kronanje Marije Device kot nebeške kraljice po Kristu, izdelal Jos. Gasser. Kinčajo jo lepi angelji. V kipih so ti-le knezi in knezinje: sv. Ludovik IX. kralj francoski, rimska kraljica sv. Helena, sv. Elizabeta Turinška in sv. Leopold III. Avstrijski. Izpeljano od Fr. Becherja in M. Purkhartshoferja.

Okna v tej kapeli so: I. „Ludovik-Viktorjevo okno“. Spodaj so starši cesarjevi. II. „Karl-Ludovikovo okno“. Spodaj je Karl Ludovik se svojimi soprogi. III. „Otročnje okno“. Spodaj otroci imenovanega nadvojvode: Franjo, Oto, Ferdinand in Marjeta. Vse imenovane osebe so skupno klečeč obrnjene proti Kristu. Darovane so od cesarjevih bratov in osnovane od Trenkwalda.

Sedaj se lotimo kora s slavnim altarjem. Ta altar je prostostoječ ciborijanski. Altarska miza je iz belega egiptovskega marmorja, in z lepimi štukaturami olepšana. Visoki tabernakelj je tudi okinčan s plastičnimi kinčarijami, s podobami, risanimi od F. Sequensa: Izakov dar in sanje egiptovskega Jožefa. Na vratcih je monogram Kristov in predpodebe: velikonočno jagnje in riba. Zgoraj je osem svetinj. Na vsaki sredinski strani: Jezus kakor dobri pastir in Krist kakor trpeči zveličar. Dalje v 6 drugih: kralj s. Sigmund Borgundski, opatinja s. Jedrt, spokornica s. Marjeta Kortonska; vse na levi. Na desni pa vojščak s. Boštjan, kmetica s. Notburga in puščavnik s. Pavel. Srednja najvišja izdolbina je za moštranco pripravljena, s polpodobo Boga očeta z napisom: „Genitori Genitoque laus et iubilatio.“ Na šestih straneh moleči angelji, in v štirih odprtih izdolbinah 4 sv. duhovni: Karl Boromej, škof Maksimilijan, škof Hilarij in Bernard. Te podobe so iz pozlačenega bronu.

Baldahin je iz grisignata: nosijo ga 4 stebri iz rudečega granita. Dalje zapazimo Vzveličarja, obdanega od 4 na stebričih stoječih angeljev z mučilnim orodjem. Model napravil je Jos. Gasser in galvanoplastično izpeljal C. Haas. Na oglih baldahina so štirje kamneni kipi: sv. Klemen papeža, sv. Polikarpa škofa Smirnskega, s. Adelheide Borgundške, soproge cesarja Otona I. in Matilde, soproge nemškega kralja Henrika I., izdelani od F. Strešnaka.

Na stropnem polji v notranjem so 4 glavne čednosti: modrost, pravičnost, srčnost i zmernost, od Ferd. Laufbergerja. Dalje nas je veselilo videti dar nepozabljivega Pija IX.: Marija kot priprošnica kristijanov, ki kači glavo tepta, izpeljan v papeževi fabriki v Vatikanu. Kipi so tukaj na stebričkih kora 12 apostolov od F. Erlerja.

Slikarije stenske so se mi tudi dokaj dopadle. Podobe so iz zgodovine Noeta: povelje Božje, naj stavi barko; stavba barke; uhod v barko; potop; pourat goloba z oljko; izhod z barke; dar Noeta. Dalje podobe 4 elementov v službi sv. katoliške cerkve in dve polji kjer so predočene 4 živali kot simboli Krista.

Lepa so tudi sedmera Petrova okna s podobami: Poklicanje sv. Petra; Jezus uči v čelnu s. Petru; Jezus reši Petra iz valov; Jezus izroči Petru ključe; pasi ovec moje; Peter rešen iz ječe; križanje sv. Petra.

Zadnji kos za opis votivne cerkve je: — kapelni venec z altarjema bl. D. Marije in sv. Jožefa.

Marijini altar je na sredini kapele, zadi za glavnim altarjem. Na vsaki strani tabernakeljna sta po dva reliefa iz pozlačene kovine. V sredini je krasna Madona z blagoslavljajočim detetom Jezusom v naročji od Jos. Gasserja.

Jožefov altar se nahaja v zunajni korni kapeli na desnej strani, darovan ob priliki sreberne poroke Njih yeličanstva od nadvojvodinj: Marije Terezije, Alice, Marije Antonijete, Marije Antonije, Elizabete, Izabele, Marije Kristine, Klotilde i. t. d. Zgorenja stava je iz cedrovega lesa z Libanona. Podobe so: zaroka Marijina, sv. Francišek in sv. Elizabeta. V baldahinu je pa nebeška kraljica od angeljev. Vsi altarji so seveda lepo, umetalno delo kakor vsa cerkva, vredna da si jo vsak, ki ima priliko priti na Dunaj, ogleda.

Tudi stene in strop v korskem vencu so lepo sè slikami obdane, kakor tudi 19 Marijinih oken, ki predstavljajo življenje Device Božje porodnice; sestava od M. Trenkwalda. Izdelana pa so ta krasna okna nekaj v Tirolski slikarnici A. Neuhauserjevi v Inomostu, nekaj od G. Gerlinga na Dunaji, a nekatera od K. Kratzmanna v Budapešti.

Zvonika sta dva, visoka okolo 100 *m*. V njima visijo 6 zvonovi, vlti od dvornega zvonarja Hilcerja v Dunajskem novem mestu. Cerkev ima prostora za 5000 ljudi.

Tako sem poterpežljivim bralcem vsaj površno naslikal votivno cerkev, in sedaj vabin, da z menoj v duhu pošetajo v cerkev sv. Štefana, stoječo na trgu tega imena.

Cerkev sv. Štefana ima orjaški 137 *m* visoki stolp. Staviti so začeli to lepo cerkvo l. 1137 in so rabili vto 17 let, končali so jo namreč l. 1154. Vendar pa se pravi, da sedanji snov ni celotni iz onega časa; a ni dvomiti, da je imela podobo treh ladij z oskimi ladjicami. Čez nekaj časa se je proti izhodu v širjavo srednje ladije prizidal kot kor stropni jarem. Trdi se, da so po njej ravnali druge cerkve v Avstriji. Stara romanske farne cerkve je bila precej manja, kakor dandanašnja stalica. Imela je s stranskimi ladjami okolo 25 *m* širine in 33 *m* dolgosti.

Najstarejša stavba večjega obsega, katera še obstoji, je kor od stolnice sv. Štefana. Sè stavljenjem se je začelo mej 1300—1310; in kakor listine pravijo je bil kor blagoslovljen še le l. 1340. Kor je triladjičast, vežna stavba z jednako visokimi prostori in daljavami. Okna so bogato ozaljšana.

Ako kor pri sv. Štefanu preišljujemo, tako pridemo do tega, da je že prvi Habsburžan cesar Albert I. s tem imel dokaj opraviti, cerkvi sv. Štefanu dobiti večo veljavo, kakor jo je do tistega časa imela. Ali v kaki namen je bil trojni kor, ako niso imeli misli, farno cerkev spremeniti v proštijo? Morda je Albrecht stavbo

srednjega kora pred očmi imel, in da je ideja stavbe dveh stranskih korov pozneje prodrla. Trojni kor, kakoršen dandanes obstoji, je iz umetne koncepcije in velikega pomena.

Po sistemi kosrea je kazalo zidati tudi ladijo. Za srednjo ladijo se je položil prvi temeljni kamen l. 1359 a po ponavljanji, ter velikem pretrganju in rušenju zgotovili še le v l. 1446; v katerem času se je tudi končala stavba škofovskih in nasprotnih velikih vrat, ter kapele sv. Elija in nasprotne, na obeh straneh zahodnjega ospredja (Façade), dalje kapela sv. Katarine Končanje zvonika se je slovesno praznovalo l. 1433.

Srednja ladija cerkve s prizidanimi kapelami, nosi različno sledove stare, na kviško rastoče gotiške stavbe. Obstoji iz treh jednako visokih ladij kakor kor, katere so z gotiško oblokastim mrežastim obokom preprežene. Razčlemba stolpičev, ki nosijo rebra obokov, je od baldahina pretrgana, pod čijim podobe stojè. Srednje in stranske ladije so z gotsko-oblokanimi arkadami zvezane; velika štiri-razredna okna mnogobrojno in okusno izpeljana razsvitljujejo stranske ladije. Kapele na robih zahodnjega ospredja so na dva izstreika razdeljene. Na spodnjem izstrelku severne strani je Tirna kapela, in na južnej strani kapela sv. Eligija. V zgornjem izstrelku južne strani je kapela sv. Jerneja, a na severnej strani kapela sv. Janeza Krstnika. Na robih zunaj teh kapel stojè prenovljeni kipi vojvode Albrehta V. in njegove soproge Elizabete. Na vsakej strani srednje ladije so vhodi z lepo okinčanimi vežami, čije vrata so spomina vredna, ker na njih opazimo predstavljene podobe spreobrnjenja in obglavljenja sv. apostola Pavla. Kipi znotraj kažejo svetne gospode vojvode Rudolfa IV. in njegove soproge Katarine.

Visoki južni zvonik je radi tega slovit, ker se v njem kaže kamnita miza, od čije je grof Staremburg opazoval oblego Dunaja od sovražnikov.

Dolgost kora in ladije znaša okolo 107, a širina 12 m; širina jedne stranske ladije in kora $9\frac{1}{2}$ m, srednje $28\frac{1}{2}$ in stranske 23. Pod korom je rakva.

Kako težavno je, razvijanje cele gotiške stavbe sv. Štefana pogledati, ker manjka veliko, iz česar bi se to natanko razvidelo. Stare tabele dunajske stavbenske družbe učé, da je Oktavijan Volkner staro romansko cerkvo pozidal. Kdo da je izgotovil najstarejši plan od kora se za gotovo ne vé. O vojvodi Rudolfu IV., kateri je ukazal celej stavbi plan, se pripoveduje, da je poklical zidarskega mojstra iz Klosterneuburga, čijega ime je neznan. Vendar se pa pripoveduje, da je mojster Wencl, kateri je pozneje pri glavnem zvoniku opraviti imel, bil še l. 1404 v cerkvenih računih omenjen. Po smrti Wenclovi je Peter Prahevic imenovan (1405—1429). Za tem je sledil Janez Brahadic, kateremu je bila prihranjena sreča, glavni zvonik 2. oktobra l. 1443 venčati. Po smrti tega (1439) je sledil od l. 1439—1435 mojster Hans in dalje Janaz Puhsbaum od l. 1445—1454, kateri je izpeljal srednjo ladijo do konca. Za tem so sledili Lovrenc Speyning do 1461; Jurij Pann in Šimon Achleitner do 1481. Janez Pilgram z Brna, toraj Moravec je sestavil stavbo obeh vež pri škofijskih in pevskih vratih, ter načrt za lepo prižnico.

Znotraj v hodu lepe stolnice stojita v Tirnovi in Eligijevi kapeli dva lepo okinčana gotiška altarja. V srednji ladiji je krasna prižnica, na čije stolpniku se nahaja podoba mojstra Pilgrama. Na osrčju prižnice so doprsne podobe 4 cerkvenih očetov: ss. Gregorija, Avgušтина, Hijeronima in Ambroža. Kapelo sv. Katarine kinča lep, gotiški krstni kamen iz marmorja. V srednjem kotu so lepi in iz l. 1484 od Viljema Rollingerja izgotovljeni korski stoli. Za glavnim altarjem ste v koncu kora še dve okni s stranskimi slikami ozaljšani. Jednake slikarije so tudi na vežnih in na dveh oknih v ka-

pelj sv. Eligija. Mej veliko množico nadgrobnikov je veliko umeteljne vrednosti, v južnem stranskem koru nadgrobnik cesarja Friderika IV.

Cerkev sv. Štefana je torej velikansko, imenitno in krasno delo, lepi altarji, zlasti glavni sv. Štefana, se mi je gotovo utisnil globoko v dušo. In, akoravno sem le površno pogledal to zgradbo, radi malega časa, ki se nam je odločil; sem vendar le zadovoljen, in rečem: ako bi družega na tem potovanju ne videl, vendar bi se s tem, da sem sè svojimi očmi gledal velikansko cerkev sv. Štefana in orjaka njenega, 137 m visoki stolp, popolnoma zadovoljil.

Tretja cerkev dunajska, v katero te, potrpežljivi bralec popeljam, je Karlova cerkev, katero si površno oglejva.

To prekrasno cerkev je dal zidati slavno znani cesar Karl VI., ki je bil zelo skriben oče podložnikom svojim, da ga bodo radi tega, ker je pozidal mnogo obče koristnih zgradb pomnili dalje časa. Leta 1713 razsajala je na Dunaji strašna kuga, in pobožni cesar Karl VI. obljubi, da hoče pozidati krasno hišo božjo, Bogu na čast in v zahvalni dar, ako odvrne od njegovega ljudstva to kazen. Da je bil potem tej obljubi tudi zvest, kaže nam napis nad krasnim od korintskih stebrov podprtim cerkvenim portalom: „Vota mea reddam in conspectu timentium Deum“ t. j.: „Pred obličjem bogaboječih bodem izpolnjeval obljube svoje.“ Mogočna kuplja krije po dolgo-okroglasto ladijo v romanskem zlogu postavljenega svetišča. Spredaj ob straneh sta na desno in levo po 45 m visoka in 4 m debela stebra, polna bareliefov kažočih življenje cerkvenega patrona sv. Karola Boromeja. Znotraj je okinčana s štukaturami in prekrasnimi slikarijami. Tudi marmorja in zlatnine niso štedili. Oltarji in cela oprava je prekrasna. Osnovni kamen je položil cesar sam l. 1716 in se je zvršilo zidanje l. 1737.

V bližini Karlove cerkve stoji „politehnika“, palači podobno poslopje, zidano l. 1818; postavil ga je cesar Franc I.

Omenim še teh cerkev, katere sem v naglici obiskal: Dvorna kapela, ki se mi je seveda močno priljubila, že radi spomina na milega nam cesarja; bila je notri ravnokar sv. meša. Dalje: avguštinska, šotovska, sv. Petra in Pavla, sv. Elizabete itd. Seveda obiskali smo še mnogo drugih, katerih v naglici ni bilo možno zabeležiti; naj to zadostuje.

Spomeniki ali monumenti na Dunaju so sledeči: Cesarja Franca; cesarja Jožefa; nadvojvode Karola in princa Evgena, oba na grajskem trgu; kneza Karola Schwarzenberga; Reslov; sv. Trojice v Grabnu, postavljen radi kuge l. 1693 izpeljan od Fišerja; Marijin steber na dvoru, postavljen l. 1668; Marijina zaroka je studenčni tempelj; Bethovnov, Schillerjev, Schubertev Zelinkov spomenik.

Imel bi še mnogo povedati o Dunaji, a bilo bi preveliko, preobširno delo, samo na nekaj še naj opozorim, namreč na cesarski priljubljeni kraj: Schönbrunn. Za vlade Bamberžanov so še pokrivali travniki, njive in gozdi kraj, na katerem stoji dandanes prekrasni grad „Schönbrunn“. Pride se k njemu po Hicingerjevem omnibusu v dobri uri. Pripoveduje se, da je bil l. 1619 cesar Matija tukaj na lovu. Strašno pripeka solnce in hudo je cesarja žejalo, kar takoj ugleda bister vrelec, žuboreč izpod zemlje. Ves iznenadjen zaupije: „Ei, was für ein schönes Bründl“. Radi tega je dobila ta okolica ime: „Schönbrunn“.

Spredaj pred gradom stoji velik dvor v podobi pravokotnika. Dvoje širokih stolb s kamnitimi stopnicami pelje od zunaj gori na visoki balkon. Kateri so ga videli, jim ni možno opisati lepote njegove. Pri tleh skozi osredje vodi dolg in širok prehod v zadnje prostore, kjer je še prostornejši dvor, obrobjen

s prekrasnim vrtom, osnovanim po Francoskem okusu, tla so posuta z belimi kamenčki, in okinčana z mnogimi gredicami, kjer rasto bujne cvetice. Skozi vrt je napeljano mnogo drevo-redov. Ob desnej strani gradú je sloveči zverinjak, a v levem oddelku oni — virček.

* * *

Ko smo tako celi dan si ogledovali mesto Dunaj ter videli marsikaj lepega in čudovitega smo na večer poiskali ulico „Mariahilferstrasse 99“, kjer so dunajski Slovani napravili „koncert“ ali besedo v čast v Prago potujočim Slovincem in Hrvatom, v hotelu „Zum goldenen Kreuz“ (k zlatemu križu). Veselica je bila velikanska, zbralo se je namreč v novi in krasni dvorani okolo 800 odličnih Slovanov, raznih plemen, tako, da je obširna dvorana bila napolnjena z gosti. Na sredini ste bili dve mizi prirejene za nas Slovence in Hrvate, brate njihove ljube in drage. Dunajski pevci, namreč „Slovansko pevsko društvo“, s svojim pevovodjem g. Buchta, katerega hvalno omenjamo, pevalo je prekrasne pesmi vseh slovanskih plemen, a tako izvrstno, da je, mislim, malokdo izmeje nas kaj takega slišal. Hrvatski operni pevec g. J. pl. Hreljanović je tudi zapel dve hrvatski pesmi, ter nas s tem, bi rekel, skoraj očaral. Solze so mi stopile v oči, ko sem videl solze v drugih očeh, zlasti so me milo dirnole solze dveh ljubkih Poljakinj. Mej pevci naj hvalno omenim že zgoraj imenovanega kapelnika g. Buchta in tenorista g. Brčoha. Tudi naši ljubljanski pevci niso zaostali, zapevši prav navdušeno več slovenskih pesmi ter privabili rokoploskanje. Po petju bilo je več navdušenih govorov v večih slovanskih jezikih. Slovence in Hrvate je pozdravil v imenu Čehov g. dr. Lenoč v prav navdušenem govoru. Govoril je o slovenskem domoljubju, poudarjajoč, kako

se zlasti v našem času oživlja in pomlaja ideja naša, čemur so najsjajnejši dokaz južni Slovani na potu svojem v zlato Prago. Tolažilno je za nas, kako prihaja brat k bratu, sestra k sestri; važno je, kako se Slovani bližajo v svojih mislih. V to ime toraj, da bi slovanska ideja prošnila vse kroge, vzdignol je g. govornik kupico ter napil Slovincem in Hrvatom. Na to napitnico se je v imenu potnikov zahvalil ljubljanski mestni odbornik, in glavni zastopnik „Slavije“ g. Ivan Hribar v prav lepih in primernih besedah. Za to zahvalnico je gosp. Rad. Pukl napil Slovincem, in pouprek vsem našim stanovom; omenil je v tej napitnici, da je važno in imenitno za našo slovansko stvar to, da gredo v Prago tudi kmetje, ki bodo gotovo navdušenje, katerega bodo videli na tem potovanji, tudi doma širili mej stanom svojim; pozdravil je govornik na dalje tudi poslanca gg. Kavčiča in Jenko, prof. Trdina; ravnatelja Bradaška; Iv. Hribarja, a ko je izustil ime našega najdivnejšega pesnika g. Simona Gregorčiča, je bil ta pozdravljen od celega občinstva s toliko prisrčnostjo, da so se nam porosile oči in da je moral slavljeneec vstati, ter se s prijaznimi pokloni zahvaliti za ljubezen mu izkazano. G. R. Pukl je pozdravil tudi narodno ženstvo. Naposled se je zahvalil gospod Anton Trstenjak, govoreč: Kako se je danes zopet krasno pokazalo, da nas južnih Slovanov ne loči od Dunaja Semering, da smo vsi Slovani jedna duša in srce, da se vzajemno podpiramo v svojih literarnih in političnih prizadevanjih! Zatoraj naj živi Vseslovanstvo! Burni „živio“ so sledili govorniku.

Ob polunoči smo se razšli polni navdušenja od komersa v svoja stanovanja. Le nekaj je nam tako rekoč stiskalo srce, in to je bilo: čevkanje dunajskih judovskih listov, kateri so pisarili, iztaknovši ono vest od poročevalcey svojih, ki so nas prišli iz radovednosti na kolodvor opazovat in zijali prodajat, da smo prè bili o sprejemu „zaspani“. To pomenja, da smo

bili mi kakor tudi dunajski Slovani premalo navdušeni. A to si naj le za se ohranijo in ono zmes, ko bo prišel enkrat čas, sami — povžijejo. Mi pa smo si izbili te misli iz glave, in se veselili, da nas na potovanju našem pričakujejo bratska srca, ki nas bodo k sebi pritisnola. Toraj hvala vam, dunajski judje za vašo smešenje.

III.

V Brnu.

Drugi dan 16. avgusta za rano smo se jeli zbirati potniki na kolodvoru državne železnice, in smo se odpeljali, pozdravljeni še enkrat od dunajskih Slovanov, ob 6. uri in 13. minuti, preko Donave po ravnini proti mejni grofiji Moravski. Le žal nam je bilo, da so nam prehitro minole sladke ure v veseli družbi dunajskih Slovanov. Od prestolnice Dunaja do Brna smo se celo mirno peljali, nič pomenljivega se ni zgodilo. V veselih pogovorih, skoraj nevedoč kedaj, dospeli smo v Brno ob pol 11. predpoludnem, kjer je bil pač seveda zopet prijazen vsprejem. Veliko naroda namreč nas je tamkaj na kolodvoru pričakovalo, ki nas je že od daljave navdušeno in prisrčno pozdravljal: Živeli Slovenci! Na zdar! Vitame Vas! Ko smo izstopili iz kupejev nas je g. Tom. Rebec, urednik „Živostnika“ prav prisrčno pozdravil v slovenskem jeziku:

Dragi prijatelji!

Brnski Čehi pozdravljajo danes iz celega srca in odkritosrčno brate Slovence, kajti mi vemo, da so se tudi Slovenci s polnim srcem od tega časa k nam pridružili, odkar je na-

rodnostna ideja začela vnemati Slovane. In tako, kakor smo mi Čehi dobili pravico, da se naš od naših slavnih dedov pridobljeni jezik razvija na podlagi ravnopravnosti, jednako tudi želimo vam, da bi se tudi mili slovenski jezik širil, rastel in cvetel; jezik, kojega je posvetil sv. Mohor, razvil Vodnik, Preširen in Bleiweis, slavni otec slovenskega naroda. Iz srca želimo, da bi se okrepčala in na veke trajala bratska sloga, zvestoba in vzajemnost mej narodom slovenskim in českim! Toraj Vam Slovencem, potnikom od modre Adrije, iz bele Ljubljane, z goratega Koroškega in iz zelenega Štajerja kličemo prisrčno: „Živeli Slovenci!“

Po tem govoru nas je narod gromovito pozdravil s klici: Slava Slovencem! Na zdar! Vitame Vas! Na peronu in zunaj bilo je zbranega na tisoče ljudstva; in tako smo mej brati Čehi korakali k bližnjemu Padovčemu hotelu, kjer smo bili res po slovansko vsprejeti. To nas je izvanredno veselilo, zlasti radi tega, ker so se nam ponudili od kolodvora navadni delavci za nosače naše prtljage. Brno imajo nemškutarji močno v krempljih svojih, to smo spoznali takoj iz govorov prostega ljudstva.

* * *

Ko smo se nekoliko odpočili, krenili smo v skupinah ogledovat si mesta, katero je vredno, da ga svojim dragim Slovencem po svoji zmožnosti opišem.

Brno, glavno mesto grofije Moravske, leži na sotočji, Svitave in Švarcave; ima 82.660 prebivalcev. Sedaj je tukaj deželna vlada in sedež knezoškofa. Okolica je silno prijetna in rodovitna; a lega njegova za trgovino jako ugodna, ter je največje in najlepše mesto v Moraviji, in glavno tržišče celega cesarstva za raznovrstno volnino in tkanino. Ima lepe in široke

ulice in 7 glavnih trgov, največji in najlepši je tako imenovani „veliki trg“ s krasnim spomenikom „Marijinim“ v podobi stolpa. Cerkev v Brnu je 17, med katerimi se zlasti odlikuje v gotskem slogu zidana stolnica sv. Petra. Dalje smo ogledovali farno cerkev sv. Jakoba s krasnimi slikarijami na oknih od Karol Geyglingovih dedičev na Dunaji, ki so se delale več let. Cerkev sv. Jakoba ima 91 metrov visok zvonik. Tudi avguštinsko cerkev se nam je vredno zdelo pogledati. Stoji v predmestju „Starega Brna“ ter ima sloveči veliki altar od umetnika J. Rotterja. Videli smo tudi cerkve: Dominikansko, minoritsko in sv. Mihaela, o kateri zabeležimo to le: Pred cerkvijo sv. Mihaela v Brnu stojé v kamen vsekane besede: „Sancto Methudio apostolico principum i. t. d.“, t. j. „Sv. Metodiju apostolu knezov strahoti posvečeno. Druge znamenitosti Brna so: nova deželna hiša; mestna hiša, z lepim v gotskem slogu narejenim vhodom; krasno „divadlo“ na velikem prostoru pozidano v l. 1882, priskrbljeno z električno lučjo. Znamenite so tudi mnoge tovarne. Tudi pokopališče sem obiskal, kjer je spomenik slavnega slovanskega jezikoslovca Dobrovskega † l. 1829. Lepo je tudi veliko šetališče.

Zgodovina mesta Brna je pač zanimiva. Mesto je stalo uže l. 884. V letu 1428 so ga oblegali Husitje. L. 1467 česki kralj Jurij; v 30 letnej vojski Švedi. Ko je Napoleon I. posedel Dunaj, napotil se je čez Donavo in preložil vojsko svojo na Moravsko v obližje Brna; a l. 1866 so ga zopet Prusi nadlegovali.

Važno za mesto Brno, in rekel bi, za celo Moravijo, je poslopje „Besedni dom“, ki so si „ga brnski Čehi postavili v obrambo svoje narodnosti. Lepo in veliko poslopje je to, s krasnim vrtom. V njem se zbirajo brnski Čehi ter se navdušujejo za svoje pravice in idejale. Tudi čitalnica je velike važnosti.

Po obedu popoldne smo se skupno napotili na hrib „Spielberg“ vzdigajoč se iz sredine mesta. Kakor smo popred se čudili krasnim zgradbam in palačam, katerih se v Brnu toliko nismo nadejali, tako smo se tudi veselili Spielberga. Na to slavno znano trdnjavo se križajo lepi nasadi in steze. Tu je najimenitnejše sprehajališče brnske gospode. Na Spilberg se gre na levo, kjer je blizo onih žalostnih zidin lep paviljon. Kakor rečeno, je zgoraj na hribu grad žalostnega spomina; notri so zapirali velike hudodelnike in veleizdajalce. Slobodno smo si ogledali vse temne prostore, kjer so še nedavno v večni temoti ječali Trenk, Silvio Pellico in še mnogo zgodovinsko-imenitnih mož, ter trpeli grozovitne muke, tudi ženske. Ako povem dragim čitateljem le nekaj primerov, sodimo da jih bo osupnilo. V enem kotičku, kjer vlada večna tema, bil je priklenjen obsojen človek, kateremu je od zgoraj iz visočine na glavo padala voda, ter je s tem ubožec moral grozovito smrt storiti. Videli smo tudi lestvico, na katero so človeka privezali za noge in roke ter ga tako natezovali, da so revežu pokale kosti, razven tega so ga še pekli z žarečim železom! Videli smo tudi odprtino, skoz katero so spuščali obsojence s privezanimi očmi v globočino, da tako niso znali, kje so. Na drugi strani Špilberga je pa bil oddelek za obsojene ženske, katere so žive zazidavali do glave, da so ubožice polagoma umirale, a tovaršice so morale smrt gledati in čakati, dokler je potem na nje prišla strašna rajda. Vendar kdo bi še nadalje opisoval ta nečloveška dejanja? Hvalimo Boga, da je v našo dobo prošnila svitloba — človekoljubja. Po tem, kar smo videli trepetajoči, zapustili smo te temne prostore, res žalostnega spomina. V gradu je naseljeno sedaj vojaštvo. Potem smo vživali krasni razgled na mesto Brno in Moravijo.

Legenda pripoveduje, da tukaj, kjer sedaj grad „Špilberg“ gospoduje nad glavnim mestom Moravije, in nad rav-

nine proti jugu, celo do gorá Palavskih, klanjali so se stari Moravani malikovalski podobi boga Peruna, verujoči, da meče strele in udarja z gromom na uboge zemljane. Jednokrat so bili stari Moravani zbrani, da bi njemu v čast slavili spomladansko slovesnost „Gromico“ imenovano, pri kateri so s prižganimi bakljami skakali okolo podobe Perunove: kar v hipu stopita mej nje kakor nebeška poslanca iz nebes sv. Ciril in Metodij. Zemlja se je stresla pod padom podobe Peruna, ki se raznese na kosce. Ljudstvo se kar prestraši pri tem činu, misleč, da se bo Perun strašno maščeval nad sv. apostoloma. A ko vidi, da se jima niti las na glavi ne skrivi, so spoznali kršč. resnico pa tudi zmoto svojo. Z lahkim srcem zapustimo Spielberg prepričani, da Slovani imamo vendarle tudi lepe pokrajine, ter se v skupinah pomikamo proti čitalničnemu vrtu, kjer so zvečer priredili brnski Čehi lepo slavnost v čast v Prago in Velegrad potujočim Slovincem in Hrvatom.

* * *

Ko pridemo, tako prijazno povabljeni, v čitalnični vrt k veselici, smo našli že zbrano obilo ljudstva, ki je prišle potnike pozdravljalo z živahnimi klici: Živeli Slovenci! Godba je svirala slovanske napeve; vendar „Naprej zastave Slave“ je dobila prednost. Res smemo reči na hvalo brnskimi Čehom, da smo se pri njih izvanredno veselili. Ko je zabava najvišjo stopinjo dosegla, so nas brnski Čehi Slovence in Hrvate z raznimi, navdušenimi govori pozdravljali. Prvi mej jimi poprijel je za besedo profesor Lazar. Napil je Slovincem ter mej drugim tudi izpovedal: da si bodemo Slovani le samo z vzajemnim prizadevanjem, in skupnim trudom pridobili enakopravnost z ostalimi avstrijskimi narodi, to čutijo zlasti oni Slovani, ki so kakor brnski Čehi obkoljeni od neprijateljskega življa. Ta govor vsprejet je bil z živahnim odobravanjem. V imenu pot-

nikov se je zahvalil mladi profesor iz Ljubljane g. Anton Trstenjak v dolgem govoru. Govor v kratkem označimo: Mi Slovenci in Hrvati s prihodom svojim na zemljo češko obhajamo velik praznik. Slovenci in Hrvati ne idejo samo v narodno gledališče v Prago, nego drugi še vzvišenejši nagibi so bili, iz katerega prihajajo k rodnim bratom. Zgodovinska skušnja in spoznanje, da je samo takrat, ako bodo Slovani složni in jedini, imeli bodo tudi več upanja v dosego svojih teženj: jedino to nas je napotilo, da se mej seboj res spoznamo. A ko se bomo spoznali, takrat se bomo tudi prepričali, da so češki ideajali in prizadevanja tudi naši, ker smo vsi sini in hčere jedne matere Slavije, kateri moremo želeti samo jednoto. Potrebo vzajemnosti spoznamo vsi Slovani, ker smo preverjeni, da brez vzajemnosti propadajo slabejša slovanska plemena, ako se ne upirajo na močnejša; in po takem je potovanje naše velevažno za probujenje ideje slovanske vzajemnosti mej avstrijskimi Slovani. Ko se danes dva brata, dva slovanska pola, severni in južni združujeta na vzajemno delovanje, to toraj hočeta duševno spojiti ono, kar nam je sovražna sila razdvojila. Radi tega je prihod naš k Čehom velik dogodek v kulturni zgodovini Slovanov, le Bog daj, da bi ta bratska vez, vtrjena danes mej Čehi in južnimi Slovani, spajala za vekomaj rodne brate v mislih in dejanjih! V narodni borbi se zlasti Slovenci radi ozirajo na Čeha, in zrejo z njihovo pomočjo mirnejše v lepše dneve bodočnosti svoje. Zato naj živi, naj se jači, naj raste naša bratska podpora, naj živi, naš dragi bratski narod češki! Te besede, govorjene iz dna slovanskega srca, so Čehi živahno odobraval, in tudi nam potnikom so solze v oči stopile pri govoru našega mladega rojaka profesorja Anton Trstenjak-a, Hvala mu večna!

V zadevi Slovencev sta še govorila župnik s Prihove na Štajerskem g. J. Modic in g. Ivan Hribar. Prvi je omenjal:

da je duh slovanski Slovence prešinol, da so se podali iz daljnega juga, od Soče, Drave in Save, Savinje in Dravinje k svojim severnim bratom Čehom, slovanski duh nas je vlekel, da nismo doma ostali; slovanski duh je ona silna moč, ki vse zapreke premaga. Naj toraj živi in raste duh slovanski mej nami zmiraj bolj in bolj. Na te besede je godba zasvirala: Živi, živi duh slovanski i. t. d. in vsa množica je pesen stojé pevala.

Potem je g. Hribar napil češkim dekletom in ženam, kar je ljudstvo pohvalno vsprejelo. Tudi naših ljubljanskih pevcev ne smemo pozabiti. Zapeli so ta večer res navdušeno dokaj pesmi, ter privabili rokoploskanje, posebno, ako omenimo pesen „Popotnik“, s katero so Čehi kar očarali, zlasti dekleta, ktere so jih v priznanje obsipale s cvetlicami. Ta večer je pobirala mlada in krasna hči prof. Lazarja „s strelcem“ za „Češko školsko matico“, kar nas je izvanredno razveselilo, videti tako izvrstno domorodkinjo.

Tako smo se dolgo v noč zabavali mej brati svojimi, in se potem polni navdušenja za sveto slovansko stvar poslovili od dragih in milih. Komaj smo se ž jimi spoznali, že jih zapuščamo. V skupinah gremo v svoja stanovanja v Padovčev hotel, kateri je prvi v mestu Brni, kjer smo v Božjem imenu prav mirnu zaspali.

IV.

V zlato Prago.

Komaj smo se za potrebo pogovorili z brnskimi Čehi, kako se hočemo skupno boriti za sveto slovansko stvar, ter

opazovali toliko navdušenja za naše in njihove idejale; komaj smo spoznali bratska srca in bili priče ljubezni, katero zna pokazati, bi rekel, mej Slovani jedini — Čeh, že smo se morali ločiti.

Drugi dan 17. avgusta, bil je ponedeljek, se odpeljemo še enkrat pozdravljeni, ob 11. uri 11. minuti iz Brna proti zlati, stolopni materi Pragi. Ni mi možno opisati, s kakošnim veseljem sem stopil takrat v vagon.

Do Česke Třebove se ni nič posebnega prigodilo, in ko nas je železni konjič v bližino omenjene postaje privlekel, smo že od daleč opazili na stotine in stotine zbranega ljudstva na kolodvoru, ki nas je živahno pozdravilo s klici: Živeli Slovenci! Vitame Vas! Akoravno je bil delavnik, vendar se je vse praznično obleklo, razun delalcev, ki so prihiteli v delalski obleki. Pričakovali so nas sokoli z zastavami in mnogo, mnogo krasnih čeških deklet. Odbor naš pozdravil je g. župan, njemu zahvalil pa se je poslanec g. Slavoj Jenko. Nato nas je pozdravilo „Gospejsko pevsko društvo“, 60 dam nam je zapelo navdušeno: „Kde domov māj! Tej pesmi so odzdravili naši pevci s pesmijo „Lepa naša domovina!“ Mej tem smo vsi Slovenci in Hrvati že izstopili iz vlaka. A sedaj se je zgodilo nekaj, česar bi si niti domislili ne bili. Bilo je namreč več kakor sto gospodičin imajočih pripravljene šopke, spletene iz krasnih cvetlic, katere so mej Jugoslovane delile in pripenjale na prsi. Kakor se nam je dozdevalo, je hotela jedna drugo v tem činu prehiteti.

Sedaj je kolodvorski zvonec že tretjič zacinglal, in mi smo se paščili vsak v svoj vagon. Mejtem so stopile dame zopet okolo in nam v slovo zapele pesen: „Hej Slované!“ Seveda pomagali so pevati tudi možki. Pri tej ginljivi pesmi so nam res stopile solze v oči. Videli smo marsikatero solzo igrati v očeh vrlih Čehov vsobito krasnih čeških deklet

veselja, da vidijo enkrat Jugoslovane. Vlak se je tukaj zamudil več minut kakor mu je pripadalo. Ko pa nas jame vleči, ni hotelo dolgo časa konec biti klicev „živijo“, „na zdar“ in „vitame Vas“, ter so še tudi dolgo potem, ko smo odšli, pozdravljali z belimi robci in ozirali se za nami, dokler nas ni železni konjič odtegnol njim izpred očíj.

Hitro toraj, ko smo došli na zemljo češko, že se je začela za nas slavnostna vožnja, začemši pri Češki Třebovi, katera je potem svoj vrhunec dosegla v zlati, stostolpni matički — Pragi.

* * *

Od Češke Třebove smo dospeli k postaji Ustova na Orlici, navdušeno pozdravljeni od mnogobrojno zbranega občinstva, zlasti od delalcev, njih žen in otrok. Vlak se je tukaj mudil celo kratko, zatoraj se niso mogli vršiti govori. Tem bolj pa nas je veselilo videti znamenja velike ljubezni in spoštovanja bratov Čehov do nas: matere so namreč dvigale svoje majhne otročiče k vagonским oknom, da nam podajo lepe cvetlične šopke. In mi? Z veseljem smo jih sprejemali iz majhnih, nježnih ročic ljubkih čeških otročičev, tembolj, ker smo spoznali iz tega čina, da bodo iz teh otrok nekđaj plemeniti rodoljubi. Ginol nas je ta prizor, in marsikatera solza je kanola po licih naših. Hvaležno bodemo to pomnili do — smrti. Vlak nas je začel vleči, a „živijo“ in mahanje z belimi robci ni ponehalo dalje časa. Od Orlice naprej se je isto delalo. Občinstvo je nas čakalo pri železni progi, akoravno ni bilo postaje; in tako bi lahko rekli, da smo se peljali od Češke Třebove do Prage mej — špalirjem. Vsak probujen Čeh, gospod kakor delalec prihitel je k železni progi, kjer smo se imeli pripeljati. Zlasti dekleta so v tem tekmovala povsod, kjer nas je pričakovala kaka množica. Zatoraj že sedaj javljamo, preden

pridemo v Prago, na čast češkemu ženstvu, da je ta stan popolnoma probujen; in se zaveda svojih pravic. Samo to me je žalostilo, da smo videli v tem — špalirju mnogo solzno oko, radi tega ker niso imeli prilike z nami občevati. Kedaj pa dobimo Slovenci toliko navdušenega ženstva? To še je prihodnosti prihranjeno.

Tudi v postaji Brandeysu je bilo živahno. Razveselila me je vest, katera se je tukaj prigodila. Matere na Češkem so pač otročiče svoje, kakor smo se že popred prepričali, dobro naučile in jim povedale, da prihajajo jihovi bratci in sestrice iz daljnega juga. Tukaj je imela mati svojega sinčka na rokah, katerega je tiščala v vagon, da bi jednemu naših sopotnikov podal lepo rožico; a našinec je bil s hrbtom proti njemu obrnjen. Sinček tišči z nježno ročico v hrbet, a naš ni tega hitro opazil in dete se začne jokati. K sreči se pa našinec obrne in vsprejme rožico, v tem se začne otročiček smijati ter si obriše solzne oči. Ta prizor se mi je dozdeval največji čin že mej nježnimi otročiči češkimi. Kedaj pa dobimo mi ubogi Slovenci tako rodoljubne matere, ki bi tako navdajale sineke in hčerice svoje, že v nježni mladosti, do ljubezni svojega maternega jezika in sorodnih bratcev in sestic? To nam prinese prihodnost.

V tem se odpeljamo, a tudi zanaprej ni špalirja zmanjkalo. Prihiteli so od vseh strani delalci in dekleta, ter so nam v vagone metali cvetlice in mahali z robei. Niti trenutka nismo imeli časa, vedno smo se morali zahvaljevati za toliko ljubezen. Iz vsake hiše, če tudi najubornejše, v kateri je bivala živa duša, prihitali so vun, da vidijo brate svoje, niti jeden ni prezrl našega vlaka. Ginilo nas je tudi zlasti to, da smo videli kmete na njivah, ki so orali; pa so popustili delo svoje, odkrili se ter mahali s klobuki in z robei; nekateri so prihitali tudi k cesti, da nam izročijo svoj prisrčen pozdrav. Reči smemo,

da je vedel vsak razumnik na Češkem, da se ta dan pelja bratski narod po zemlji njegovi. To je bilo za nas nepričakovano veselje in nezaslužena čast.

Sedaj smo se približali k postaji Chocen, in tudi tukaj so nas z veliko navdušenostjo sprejeli. Že od daljave smo slišali igrati: „Naprej zastave Slave!“ Tukaj je bilo zopet krasno. Vlak se je mudil veliko dalje, kakor mu dohaja. Vesela godba in petje se je razlegalo v zrak. Ko smo tjekaj pridrdrali, so nas izstopivše zopet dekleta obsula cvetličnimi šopki, tako da so nam potem suknje že daleč — doli vlekli. Ljudstva tukaj je bilo pač veliko, toliko da ga niti nismo mogli pregledati. Pričakovala so nas društva, kakor: „Sokol“ s svojo lepo zastavo, gasilci z zastavo in obrtno društvo. Ljudstvo nas je odkrito pozdravilo z gromovitim „živijo“ in „na zdar“ Slovenci! Pred nas je stopil mestni župan Houdek z odborniki, ter nas prav pristrčno pozdravil, izrazujoč veliko veselje, da nas vidi tukaj, da je mestu došla tako velika čast, toliko veselje, ko prvič pozdravlja svoje drage Jugoslovane. Zagotovil nas je, da se bo mesto Chocen vedno spominjalo na ta slavnostni dan. Potniki smo se potem seveda vsi jednoglasno zahvalili za veliko čast, katero nam je mesto Chocen priredilo. Da skratka rečemo, ves narod nas je burno pozdravil. Prišel je k nam celo predstojnik postaje, da bi potrdil narodni glas tudi s svojim glasom. Kar nas je pa posebno ginilo je bilo to, da smo videli tudi vodjo vlaka s kupico v rokah nas pristrčno pozdravljati. V imenu slovenskih potovalcev se je zahvalil gim. ravnatelj g. F. Bradaška v obširnem govoru. Za njim nas počasti s pozdravom starosta „Sokola“ in konečno podari prešnjemu govorniku lep dar v imenu „Sokola“. Godba je še izigrala konečno dve pesni „Kde domov moj“ in „Hej Slovane“, a češke krasotice so nas zopet obsule s cveticami, tako da smo si lahko okinčali klobuke, suknje in — vagone.

Bilo je krasno, kaj ne? A samo za nas, ki smo si vse to izkusili. Da ne zabimo, veselilo nas je izvanredno, da vlada po železniških progah na Češkem — češki jezik in napisi. Kedaj nam bo posijal ta milodejni solnčni žarek: To hrani nema prihodnjost.

Na bližnji postaji „Zamarsku“, da ne zabimo, nas je pozdravil Jos. Vodvarka, amerikanski Čeh, ki je malo popred s svojimi rojaki obiskal rodno svojo zemljo Česko, in se nekaj časa mudil v domovini.

* * *

Prva postaja sedaj je bila Pardubice, kjer nas je pozdravil mestni župan g. Gürner, kateremu so mej govorom solze padale z oči. G. Gürner je izražal iskreno veselje o našem prihodu. Zahvalil se mu je v imenu Slovencev g. Ivan Hribar. Ko smo pred Gürnerjevim govorom izstopili, je godba igrala „Naprej“. A ljudstva je bilo toliko, da niso imeli skoraj prostora za stopanje. Po Hribarjevi zahvalnici smo bili predstavljeni „Sokolu“ in gospejskemu pevskeemu društvu „Dobromili“. Konečno je godba igrala „Kde domov māj“. Potem je naš odbor nam predstavil g. župana, kakor se je sploh to godilo povsodi. Na čast sprevodnikom pa smem reči, da so imeli ves čas veliko potrpljenje z nami!

Od Pardubice smo prišli v kraljevski Kolin. Opazili smo že od daleč na kolodvoru velikobrojno število naroda, več kakor smo ga imeli priliko opazovati popred. In to se je imel narod zahvaliti predstojniku postaje, navdušenemu Čehu, ki je dopustil zasesti vsak majhen prostorček. Pozdravljeni smo bili od ljudstva z gromovitimi „Vitejte nam!“ „Na zdar!“ „Slava!“ „Živeli Slovenci!“

Komaj smo izstopili, že so prihiteli Čehi k nam, ter nam ljubeznjivo stiskali bratske roke v pozdrav. Tudi tukaj so nam

prišli v last lepi šopki s krasnih cvetlic, katere so domorodkinje češke kaj umetno sestavile. Nijeden Čeh nas ni hladnokrvno izpustil z očij, a ljudi gnjetlo se je na tisoče in tisoče, kakor na kakšnem velikem taboru. Na kolinskem kolodvoru nas je pričakoval mestni zastop, na čelu g. Civin županov namestnik, telovadno društvo „Sokol“ z lepo zastavo in godbo, mesarsko društvo z zastavo in v lepi beli obleki, društvo kolinskih dijakov, veteransko društvo z zastavo, pevsko društvo „Dobroslav“ in damsko pevsko društvo „Dobromila“, „literarno društvo“, „Meštanska“ beseda, krojaško društvo, gospodarsko društvo, ter še mnogo drugih. Iz tega potrpežljivi bralci razvidijo, kako slovesno so nas v mestu Kolinu vsprejeli, in kako so vsi češki stanovi tamkaj navdušeno narodni, in vedó za katere idejale se imajo odločiti. Mej burnim „Slava!“ in „Na zdar!“ ter po himni „Naprej!“ je nas pozdravil g. Civin blizo ovako: „Spoštovana gospoda!“ V imenu zastopništva našega kraljevskega mesta Kolina, pozdravljam vas kakor najpristrčneje. Ljubezen, katera navdušuje otroke jedne matere, spaja nas z vami, ki ste prišli z daljnega juga slovenskega, opazovat naš napredek in umetnost. Simpatije naše so z vami tudi radi tega, ker je osoda naša jako vaši podobna. Mi smo na severji obkoljeni z morjem tujega naroda in moramo na vse strani braniti narodnost svojo. Ta boj za svoj obstoj bijemo težavno, kakor se lahko dovolj prepričate iz naših del. Ne manj težavni so tudi odnošaji vaši, kateri se morete boriti z dvema svetovnima jezikoma. A do sedaj ste se držali stano- vitno, in nadejamo se da bodeite zmagali. V ti nadi pozdrav- ljam vas brate Slované z gorkim pozdravom: „Slavo!“ Burno odobravanje se je slišalo potem od celega občinstva. G. Civinu in celemu vrlemu mestu se je dostojno zahvalil naš sopotnik, mladi prof. g. A. Trstenjak v daljšem govoru, ter kazal: da smo zapuščeni narod, a da hočemo se na Čehé naslanjati, v

nadi, da nas oni podpirajo. Z vami hočemo živeti in umreti, a mi smo za gotovo preverjeni da bodemo živeli. Preko milijon Slovanov ne more umreti! Zato naj živi dragi nam češki narod! Živela mati Slava! Burno so po tem govoru pozdravljali našega mladega in navdušenega govornika. Sokolska godba je zasvirala „Kde domov mŭj.“ Potem smo od našega odbora bili predstavljeni g. Cividnu. A kako radosten je bil vrli Čeh, videvši našega divnega pesnika g. S. Gregorčiča. Sedaj je prišel čas, da se poslovimo od bratskega Kolina. Zvonec je že v tretjič zacinglal in mi smo se iztrgali iz stiskov bratskih rok in poskakali v vagone. A ko smo se začeli gibati, takrat je iz tisočerih ust priletela navdušena beseda: „Nazdar!“, „Slava Slovincem!“ Z robci mahal je ves narod in mi nasproti, dokler si nismo izginoli izpred očíj. Nepozabljiv nam ostane sprejem v kraljevskem Kolinu, in ločitev od njega nam je bila težavna; še potem čez dolgo si je marsikateri otrl zadnjo solzo od očíj.

Komaj smo si začeli zopet mej seboj kramljati, peljajóč se zraven reke Labe, že smo videli skozi okna nov dokaz ljubezni: Na njivi je oral kmet, a sinček mu je gonil vola; ko sta pa zapazila naš vlak, takoj ustavita vola, popustita oralo, se odkrijeta in hitita k nam kličóč: „Živeli Slovenci!“ Spet z druge strani je teklo proti nam krdelec otrok, držeč nakviško šopke vezane iz poljskih cvetlic in nas pozdravljajoč: „Vitajte nam!“ Po reki Labi pa so sem in tje frifolali lahni čolniči, okinčani z zastavami, s katerimi so nas fantje kaj ljubko pozdravljali. Od vseh strani pozdravljeni in v velikem slavlji smo dospeli v Velim, kjer nas je „Sokol“ s svojo godbo pričakoval. Godba je igrala „Naprej“, in potem nas pozdravil „Sokolov“ starosta in nam podal v znamenje slovanske gostoljubnosti — kruha in soli. Odzdravil je v kratkih besedah

g. J. Hribar. Radoveden sem, kako pa bodo Slovenci Čehe sprejemali, kadar bodo obiskali belo Ljubljano?! —

Od Velima smo prišli v mesto Češki Brod, katero je bilo vkrašeno z mnogimi češkimi in slovanskimi zastavami. Na kolodvoru je bilo natlačeno mnogo ljudstva, na čelu g. Weidenhoffer, župan; „Sokol“ i. t. d. Do tukaj sem nam je prišla deputacija nasproti iz Prage, ki nas je kaj ljubko pozdravila. Deputacija je bila iz gg. Jan. V. Lego, dr. Čihalik, Vil. Hron, Anger, Hrušky, Pritrdle, Jos. J. Toumžinsky. Zadnji nas je pozdravil v imenu deputacije. Deputacija je prinesla sem iz Prage krasne slovenske kokarde, ter jih je mej nas razdelila. Ponašali smo se ž njimi jako, vedoč da so jih napravile domorodkinje češke. V Češkem Brodu je poprijel za besedo g. Weidenhoffer ovako: „Pozdravljam vas dragi bratje, v imenu staroslavnega mestu Češkega Broda v češki domovini! Vi ste in bodete naši mili, dragi bratje. Da ste nam zdravi! Na zdar!“ Burni klici so mu sledili. Dalje je govoril g. dr. Voldan, za kateri govor se je zahvalil g. J. Hribar.

Bližamo se k zlati materi Pragi.

Od Češkega Broda naprej smo se vedno živahneje pomenkovali, ker slavlje je šlo h koncu in bližamo se stostolpni materi Pragi. Opazovali smo iz vagonov vsako najubornejšo hišico, in vsaka je imela po jedno ali več lepih zastav; na cesti in okolo nje bilo je na tisoče naroda, ki nas je kaj navdušeno pozdravljal. Še celo iz tovarn so delalci prihiteli, da so svojim dragim jugoslovanskim bratom oddali najprisrčnejši pozdrav. V Karlinu pred Prago bile so vse ulice nagnjetene naroda, in z oken so nas gromovito pozdravljali „Slava!“ A takisto je bil lep pogled na dolge ulice, na čijih je bila glava tik glave in ljud nam je klical: „Živili Slovenci!“ V postaji Liben smo videli brezštevilno delalcev, kateri so si z jedno roko

otirali solze od oči, a v drugi držali kapice svoje. Po poslopijih smo videli vihtrati češke zastave.

Kaj pa sedaj! Vlak se ustavi, in mi smo se nahajali na državnem kolodvoru v zlati Pragi. Vse, kar smo doživeli slovenski potovalci v zlato Prago in slavni Velegrad, presega pa zares zlata, matka Praga. Pripeljali smo se tjakaj veliko pozneje kakor smo imeli v programu odločeno, in to radi tega, ker se je vlak na vseh postajah od Češke Třebove do Prage moral dalj časa muditi. V Prago dospeli smo ob 7. uri zvečer. O tamkaj je bilo navdušenje! Iz Maribora do Praga je 703 *klm.* ali 175 ur in 45 minut.

Na kolodvoru je bilo, kakor smo potem brali v novinah čeških, že dalj časa močno gibanja ljudstva; zlasti sokoleci celega obširnega mesta imeli so dovolj opraviti; a za njimi je despelo toliko število občinstva, da nisi imel kam z nogo stopiti, boječ se, da bi koga ne pohodil. Na vsakem najmanjšem prostoru je stal človek, računimo najmanje 10.000. Načelniki slovenskih potnikov so nam sicer prepovedali vagono popred odpreti in izstopiti, preden oni ne porečejo, in to radi tega, da bi tuji potniki popred odšli; a radovedni in navdušeni Čehi so takoj sami vrata odpirali in nas povabili izstopiti. Takrat zavladal je iz tisočerih in tosočerih grl gromoviti „Na zdar!“ „Živeli!“ „Vitejte nam!“ Mej tem smo že vsi izstopili in Čehi so nas kar obsuli ter nam stiskali roke. Krasotice so nas tudi tukaj obsule s šopki. Mej občinstvom na peronu so nas pričakovali gg. V. Naprstek, arhitekt Pasovski in g. Žižka, ravnatelj češkega narodnega gledališča g. Šuber, dalje drugi člani, c. kr. univ. profesorji, člani „meštanske besede“, udje društva „čeških zdravnikov“ i. t. d. ter mnogo odličnega ženstva zlasti mladih krasotic, od katerih je prišel marsikteri šopek osupnjenim Slovencem v last. Pozdravil nas je g. dr. Čížek, starosta praškega „Sokola“, v imenu stostolpne

Prage. Burno navdušenje dolgo ni hotelo poleči, postala je tudi velika gnječa radi tega, ker je mislil jeden vlak odriniti a drugi priti. Odití smo morali s kolodvora; vendar to je bilo težavno; trebali smo za to dobro četrť ure. Šli smo mej špalirjem napravljénim iz sokolcev iz perona na ulico, sokolci so seveda nalogo svojo izvrstno rešili. Domačemu „Sokolu“ so pomagali red in špalir delati sokolci iz Smichova, Karlina, Žižkova, Holešeneec, Branika i. t. d. vsi pridši v sokolski obleki in z lepimi zastavami. S težavo smo stopali mej ljudstvom iz kolodvora na ulice, tamkaj je narod iz jednega grla zaypil „Živili, dragi bratje!“ Ljudstvo se odkrije, nas obstopi in jame peti „Hej Slovane!“ To nam je bil, dragi bralci, najlepši in najginljivejši prizor! Petje se je slišalo vun na ulice, a tudi tamkaj se celi narod oglasi in poje odkrit!

V.

V zlati Pragi.

Na ulici pred kolodvorom nas je pričakovalo 30 lepih kočij, na čijih so nas po 4 in 4 skupaj zapeljali v razna stanovanja. Na vsaki kočiji je pa sedel po eden sokolec da nas je spremljal do stanovanja. Toliko ljubezni, toliko dobrote in gostoljubnosti se nismo v Pragi nadejali. Mili bratje Čehi so nam rekli, da nas Slovence mej vsemi Slovani najbolj ljubijo in spoštujejo. Oh to je bila velikanska tolažba za nas, ter izvanredno veselje. Za to ljubav pa obljubimo takoj v zlati matički Pragi, pred altarjem slovansko vzajemnosti — neomahljivo ljubezen de dragih bratov Čehov!

Od državnega kolodvora smo se peljali po Hybernskikh ulicah, Prikopih, Ovočnih ulicah ter po Ferdinandovi cesti tija do „Narodnega divadla“ in srebropene Valtave. Bilo je povsod natlačeno toliko ljudstva, da, ako bi po naključbi jabelko padlo mej ljudstvo, ne bilo bi moglo pasti na tlak. Vse mestne hiše in še mnoge druge so se okrasile s češkimi zastavami, a z oken, in to z natlačenih, smo bili pozdravljeni navdušeno od krasnega spola z „Na zdar!“ Metale so nam v kočije prekrasne cvetlice tako, da smo se skoraj po pravici bali, da nas bodo ž njimi zasule. Ves narod pa je kričal na vso grlo: „Vitejte nam!“ „Slava!“ „Živeli Slovinci in Hrvati!“ Z veliko težavo in zelo počasno smo se peljali v največjem slavlji. Ne rečem pretirano, da smo se dalj kot pol ure odkriti peljali, ker smo se morali v enomer zahvaljevati za prisrčne in navdušene pozdrave. Vsem stanovnikom Prage je odsevalo veselje z obrazov, in nam? Tudi nam je sree utripalo v veselja razburjenih prsih. Ljudje so potem dalj časa, ko se je zadnja kočija izgubila, hodevali po ulicah, in vsak je izklikol še enkrat: „Slava! zvečer se najdeme v „Meštanski besedi!“

Oh sedaj smo tukaj, že davno smo hrepeneli po tebi, zlata, stostolpna matička Praga, najprisrčnejše te pozdravljamo, tebe diko in čast slovanstva! Prihiteli smo kolikor nam je bilo možno v obilnem številu k tebi; prihiteli smo od probujene Kranjske, zelene Štajarske, s tužnega Primorja in Gorotana, Hrvaške in Dalmacije. Semkaj nas je poslala Drava, Sava in Savinja; tiščale takorekoč so nas vinorodne in vesele „Slovenske gorice“. Sedaj smo tukaj, in ti nas objemlješ ter na plamteče prsi pritiskaš — zlata Praga, z materinsko ljubeznijo, poljubljaš nas, kot mamica drage otročiče svoje. V tvojem objemu smo srečni in na prsih tvojih si hočemo v tem kratkem času navzeti — slojanskega duha! Zatoraj pozdravljamo te tisoč in tisočkrat!

Odpočili smo se nekoliko v svojih stanovanjih zmenivši se že popred, da pojdemo potem v „Meštánsko besedo“. Počítka pa smo tudi bili zelo potrebni. A nismo dolgo mirovali; posegli smo takoj po čeških listih: „Pokroku“, „Politiki“, „Češki politiki“, „Svetozoru“. Vsi listi bili so polni pohvale o Slovencih in Hrvatih, opisavši natančno naš vsprejem. „Češka politika“ in „Svetozor“ sta celo na čelu prinesla prekrasni pesni, kateri tú priobčujemo v češčini, da Slovenci, zlasti kmetje tudi nekaj češkega vidijo.

„Češka politika“ je prinesla na čelu prekrasno pesen g. Gustava Dörflna v čast Slovencem in Hrvatom:

Slovinským hostům v Praze.

Hle, tu znova jedné matky děti
 V bratrském se našly náručí.
 Odcizeny sobě po století;
 V lásce pevně ruka tiskne ruku,
 Srdec bije bratru na srcei
 U vřelejším, mohutnějším tluku!

Rip a Triglav! . . . Bratří, chutě k dílu!
 Zarážejme pořád pevněji
 Na nich žerdě svojich snah a cílů,
 Aby deštěm nepřátelských kulí,
 Dni silou vichrů bouřivých
 Na okamžik sebou nepohnuly!

A tam na ně pořád vyš a vyše
 Povztyčujme v lajku svobody,
 Jež bo jednou k blahu celé ryže
 Jako hvězda pohlížela na lid,
 I když by se kolo osudu
 Mělo na ni sebe hrozněj valít.

Nuž co jedni ze rtů druhých střebem
 Ve bratrské lasky objeti,
 Budiž vodou, solí nám i chlebem;
 V ždyt tak nejsnáz otužíme svaly

Ku zápasům, které zloby nám
Pro budoucnost ještě vehystaly!

A až dneska noha vaše v známy
zlaty v kroči na Vltavě dům,
I ta víra vstup tam blahá a Vámi,
že jak on je slavně dobudován,
Tak so vznese k vyší svodody
Ze svych pout i — Slovan!

Gustav Dörfl.

Gosp. A. Mužik je priobčil v „Svetozoru“ naslednjo pre-
krasno pesem:

U zlatnu Pragu!

Divadelnemu vlaku Jihoslovanů.

V ten den, kdy pošným činem stává
Se bohorovné nadšení,
Jímž vznešená ta Máti Sláva
Svych děti slavi zbratření,
Tim jedním věků okamžikem
O bud'tež braťri, bouře rykem
Dnes na stokráte zdravení!
Pravil Bůh: „Slovanská lípo, zde mi stů!
Pro tě žije, pro tě zmirá národ tvůj!

Ten pocit slasti jako hromy
Nám věrným srdcem proleti.
Dnes pouta svoje Rlovan lomí,
V něž osud chtěl jej zakleti,
Zvěst' chvíle té se k nebi vznese
A v příští věky rozlétne se
Od století dál k století!
Pravil Bůh: itd.

Ted' stranou meče, pluh i knihý,
at' vykřik bojů vněmi!
Idou s objetim k vám děti jihu,
A radost' plá jim skráněmi.
Ne drahou tou, již věčně mrvi
Svým potem, teplou svojí krví,

Jdou květem lip v růžemi!
Pravil Bůh: itd.

Nuž dále k vám, oy děti Sávy.
Vy tažní, světli sokoli!
Nuž octej nám, ty plémě Dravy
S krvi jednou i hlaholy!
Na naše nadra, rode Mury,
Ježž nesmi okrotit' Alpské chmury,
At' bouří vzkypí kdykoli!
Pravil Buh: itd.

U zlatny dóm! U zlatnu Pragu!
Ten choral bouří nadra všech.
Živio! Na zdar! Na zmar vrahu!
At' o zejde ráno po vlastech!
At' padne žáře v lidstvo celé!
Dnes v objeti si klesá ořelé
Srb, Chorvat, Slovinec i Čech!

A. E. Mužik.

Rečem pa, da ste me ti pesmi čeških pesnikov izvanredno razveselili, in upam da tudi druge Slovence. Zato hvala omenjenima gospodoma za pesmi!

V Měštanski besedi.

Dne 17. avgusta zvečer.

Okolo devetih zvečer je bilo, ko smo se pomikali proti „Měštánski besedi“. Program smo imeli za ta večer že označen. Ljudstvo nas je do tje navdušeno pozdravljalo. Ko smo pa vstopili, je narod, ki nas je željno pričakoval, vstal in nas burno pozdravil. To je poslopje, krasna in velikanska zgradba, kjer se zbira narod češki v posvetoyanje raznih važnejših političnih teženj; tukaj se navdušuje za idejale svoje. V nji se nahaja več dvoran, a največja je bila ta večer za nas prirejena. Na sredini je bila dolga miza okolo katere so nas posadili.

Sedaj pa v hipu vse utilne, na oder je namreč stopil g. Ekert, navdušen Čeh in iskren Slovan, in nas pozdravi najprisrčneje v imenu „Měštánske besede“. Govor njegov, kateri je ves napolnjen z gorkim rodo- in domoljubjem priobčujem celi, katerega sem posnel iz „Slovenskega Gospodarja“. Upam da s temi in tudi z drugimi govori, na pr. Trstenjakovimi in Hribarjevimi ustrežem slovenskim kmetom izlasti mojim sopotnikom, za katere je knjiga pisana.

„Velecenjena gospoda!

V dobi, ko je stal narod češki še na visoki stopinji svetne slave, slovela je tudi prestolnica njegova ob Vltovi tako, da so jo nazivali zlato Prago. Kedar je pa jelo zlato naše Prage bledeti, kedar so ji raztrgali z glave kraljevo krono, kedar je z umirajočim narodom ginila in pojemala tudi Praga, ohranila se je kljub temu še povest o zlati Pragi in je dalje živela med našimi brati na daljnem jugu, po goratem Balkanu ter ob bregovih Adrije in Save med brati Slovani. Jugoslovani govorili so še, na staro pripovedovanje oprti, vedno o stolici češkega naroda, imenovajoč jo zlato Prago tudi tedaj, ko je Praga jela odtujevati se svojemu narodu. No, to govorjenje in te nade vresničile so se. Naša Praga je zopet srce, glava in krona našega vzbujenega naroda.

Kakor v starodavnih sivih časih zablesketala je majka naša, zlata Praga, zopet na podlagi narodne zavesti v svojem zlatu in domovinski ljubezni njenih sinov. Milijoni in milijoni navdušenih src čeških in slovanskih bijejo ji navdušeno nasproti. In danes pozdravljamo v njenem naročji ljube in drage nam goste iz teh slovanskih pokrajin, kjer se je izročilo o „zlati naši Pragi“ ohranilo tudi še v času našega propada. Zlata Praga pritiska danes na srce svoje mile ji sinove iz daljnega juga. Dobro nam toraj došli, dragi bratje Slovenci,

bodite pozdravljeni v mestu Libušinem, pozdravljeni v „Měštánski besedi“, ki je skupno središče Pražkega Slovanstva! Sokolom podobni prileteli ste k nam gledat našo in vašo zlato Prago in zemljo, ki je napojena s krvjo, potom in solzami očetov naših, ter mesto, katero je pozidala in posvetila tisočletna zgodovina naroda našega. Prišli ste si ogledovat naše življenje, naše probujenje, naše delovanje in narodno bojevanje; prišli ste se razvedrit v zvišenem zlatem svetišči češke Talije, katero je narod sebi postavil. Sreca naša hitela so vam nasproti, kakor hitro je počil v vaših krajih glas: „V zlato Prago!“ Danes pa hitimo že objemat vas, vrle junake, ki stojite na straži ob nabrežji Adrije, ped „Velikanom Triglavom“, v beli Ljubljani in po bregovih Mure, Soče, Save in Drave.

Dobro so nam znane vaše tožbe in želje, in zvesto zasledujemo boj, v katerega ste zapleteni v slovanskih Termopilah z dvema zlobnima sovražnikoma. Tudi naš narod češki imel je vedne tožbe, želje in se boril s svojimi nasprotniki; kakor vam, boriti se je tudi še njemu za obrambo materinega jezika v šoli in javnem življenji, ter za ljubezen domovinsko. Tukaj, bratje navzemite, napijte se novih moči na prsih naše slovanske matičke Prage! Tudi pri vas naredil se je že na narodu čudež podoben našemu, da se je narod nedavno še nepoznan in za mrtvega razglašen, probudil od mrtvih in z združeno močjo zahteva po svojih pravicah, ki mu pristujejo po božjih in človeških postavah. To čudežno vtajenje naroda vašega in našega nam je porok, da nas skupna borba privede do junaštva. Znano nam je popolnoma, da je vaš boj nepri-merno težji in da je vam solnce slabode vaše zakrito povsod s črnimi oblaki, toda vroča vaša ljubezen do naroda prepodila bode tudi te črne oblake. Bodočnost, Slovani, je naša! Narod probujen in zaveden, narod, ki po svojih pravicah s tako silo zahteva, kakor narod vaš, tak narod ne da se več vdušiti!

Narod, katari se ponaša z apostolskim Slomšekom in pesnikom Preširnom, je po božji previdnosti še za kaj večega namenjen. Pogrejte se toraj, bratje Slovenci, na sreci naše drage matere Prage! Naj bi vas okrepčali narodni spominki češke slave s katerimi se ponašamo, posebno pa naše narodno gledišče, naj bi vas spodbodlo krepko življenje našega mesta in pa ljubezen do ljubljenega naroda, za vstrajno delovanje! Podajmo si v to svrho roke! Združimo se! Ljubimo se!“

Po končanem navdušenem govoru g. Ekerta, dolgo ni hotelo poleči burno odobravanje in rokoploskanje. Jugoslovani smo obljubili tukaj pri altarju slovanske vzajemnosti: da se hočemo napiti tukaj slovanskega rodo- in domoljubja. Potem so so obstopili našo mizo vsi Čehi in Čehinje in trčili z nami s kozarci na zdravje vseh Slovanov. Sedaj se oglasi „kytara“ in nismo se mogli dovolj načuditi tem glasom, ki so jih pevci izpuščali, in to radi tega, ker v celi dvorani ni bilo niti jedne kitare. Potem se je mej našimi pevci slišalo občeno govorjenje, da si nameravajo tudi v Ljubljani omisliti „kytaro“.

V imenu Slovencev in Hrvatov se je zahvalil Čehom mladi prof. in pisatelj g. Anton Trstenjak, v jako navdušenem govoru, kojega vzamem iz „Slovana“.

Velecenjena gospoda!

Predragi bratje!

Na moravski in češki zemlji, po kateri smo k vam potovali, bili smo priče tolike iskrene in bratovske ljubezni, tolikega čistega slovanskega domoljubja, da za vse to nimamo besed, s katerimi bi vam mogli izraziti svojo toplo zahvalo. Na vsem potovanji se nam je kazal ves češki narod v velikosti svoje probujenosti in narodne zavednosti, in smo se prepričali, da sme vse Slovanstvo biti ponosno na tak narod, kakor je češki, da sme mati Slava biti ponosna na svojo naj-

zavednejšo hčerko, zlato Prago. Vaša zlata Praga nas je sprejela najiskrenejše in najsrčneje; zastopniki vašega kraljevskega mesta, vašega vseučilšče, narodnega gledališča, vsa različna društva, na čelu jim yrli praški „Sokol“, in tukaj v Měštánski besedi zbrani cvet praškega zavednega meščanstva, vsi ste nam danes odprli svoja srca, in mi se tako razvnamo z vami, kakor da bi bili vaši češki rojaki. Bodite zagotovljeni, velečenjena gospoda, da nam bodo spomini na to bratovstvo ostali neizbrisni in nepozabljivi v naših sreih, kajti naše bivanje pri Vas je najlepši trenotek našega življenja.

Dragi bratje! ko je še Jugoslovanom stal na tilnika naš neprijatelj in ko smo še težko vzdihovali in žalovali stoletja potlačeni in zaničevani, in ko je še tudi vas nemila usoda priklenila v teške okove in smo vsi umirali za svobodo denašnjih svojih sovražnikov in tlačiteljev, takrat so črni oblaki pokrivali nebo, in dolgo je bilo oblačno slovansko nebo. Naši rodovi se niso mogli vzdramiti. Ali tedaj je v našem mrtvilu pala iz neba prva iskra, iskra bratovske slovanske vzajemnosti. Zlata Praga je zvesto gojila dolgo časa iskro slovanske ideje, in ko je solnce svobode prisijalo na našem obzorji, vnela je ž nje srca slovanskih rodov in vzdignola kvišku milijone in milijone. Takrat se je seznanil z najodličnejšimi sinovi češkega naroda mož, mlad Hrvat, prinesel je to iskro slovanske vzajemnosti na naš jug, vrgel je med Hrvate in tako vstvaril novo dobo slovanskega vstvarjenja. Slovanska ideja je jela ogrevati naša srca, katera danes toplo bijó za vse slovanske brate.

Stoletja in stoletja so nosili naši pradedje tri jade na srci svojem. Te jade so podedovali rodovi, podedovali smo jih tudi mi, in naša zgodovina je polna trpljenja in zatiranja, večna borba za narodni obstoj. Ti jadi so naši sovražniki Nemei, Madjari in Lahi, ki nas obkrožujejo od vseh strani.

Različni po rodu, ali jednaki v zatiranji našega rodu so naši sovražniki. Uničili bi že bili tudi nas, kakor so že mnogo naših plemen, da nam ni podala pomočne, rešilne roke jedna vevlast evropska, a to je slovanska ideja. To je tedaj uzrok, zakaj jo tako jako cenimo, zakaj se tako tesno oklepamo svojih bratov. V svesti smo si, da nam je samo v vaši zavezi zagotovljena boljša bodočnost. Prepričani smo, da mi moramo v prvi vrsti biti Slovani, kajti kdor ni Slovan z vso svojo dušo, ta tudi ni ne pravi Slovenec, ne Hrvat, ne Srb, ne Bolgar, ne Čeh, ne Poljak, a tudi Rus ne.

Danes smo prišli, da utrdimo naše prijateljstvo z vami, da bomo lažje prenašali in odbijali teške udarce svojih starih sovražnikov, starih pravim, kakor je stara naša zgodovina v Evropi. Z veliko tolažbo se bomo vrnili v svojo domovino, ker smo pri vas našli, da jednako čutite z nami, da so vaše težnje jednake našim, in da imate vi tiste idejale kakor mi. Trdno se tedaj nadejamo, da bomo v zajemnim podpiranjem in delovanjem pospeševali svoje skupne težnje. S temi občutki bomo še pogumnejše nadaljevali borbo za svoj obstoj; in ako nam Bog da in sreča junaška, upamo, da dnevi boljše bodočnosti niso daleč od nas. Vi ste, dragi bratje, uzor domoljubnega in požrtvovalnega delovanja nam ostalim Slovanom, zato vam želimo iz globočine srca, naj bi Vam Bog blagoslovil domoljubni trud v prospeh vsemu Slovanstvu. Naj toraj živi nam predragi češki narod na slavo svojo in vsega Slovanstva!“

Sedaj je nastopil g. dr. A. Čihalik, navdušen Čeh, ter govori v slovenskem in češkem jeziku. Slovenski se je naučil v slovenskih Trbovljah. Zato mu hvala najprisrčnejša:

Preslavna gospoda!

Dragi nam gostje in prijatelji!

Najprvo vas moram, velečastita gospoda, prositi, da mi oprostite, da se upam govoriti v vašem maternem jeziku, ako-

ravno ga nisem popolnoma zmožen in da-si vam je naš jezik tudi znan. A jaz vem iz svoje izkušnje, kako ljubko so mi glasovi našega jezika doneli pri vas na uho, ki sem nekoliko časa bival po svojem poklici med vami, in smem upati, da se tudi vi veselite slišati glas svojega jezika na češki zemlji, in to tem bolj, ako vas zagotovim, da moje priproste besede prihajajo od srca in se milo v vaših sreih odmevajo.

Vselej, kadar se ponuja prilika našemu ljubemu mestu Pragi pozdraviti in v svojem ozidji ljube goste iz daljnih slovanskih krajev sprejeti, takrat ima vselej naše mesto imeniten praznik, in njegovo slovansko srce od veselja poskakuje v znamenje narodne vzajemnosti in bratske ljubezni. Tudi danes ste videli, kako nam veselje odseva iz oči, a srce radosti kipi; slišali ste v boljšem govoru odkritosrčne besede, s katerimi smo vas pozdravljali, vas drage brate, prihajajoče k nam iz daljine, da bi se prepričali o našem napredku in se radoyali zlatega bivališča naše umetnosti. In res mi bode vsakdo pritrtil, da smo od odprtja „Narodnega gledališča“ prerodili svoje narodno življenje in tudi znatno povzdignoli idejo splošne slovanske vzajemnosti.

Kar so naš Kollar, Jungmann in Šafařík v dubu gledali kot vabljive in neizvedljive idejale, to se danes resnično obistinuje — misel vzajemnega približevanja in spoznavanja cvete na vseh vejah velikega slovanskega debla, in se rázodeva v duševnih delih.

G. Čihalik sklene govor v češkem jeziku blizo ovako:

In vi ste danes pohiteli k nam in s tem zasvedočili pred vsem svetom v zajemnost duha in krvi z nami. Tudi vi ste poslali k nam zastopnike na ta veliki praznik, a ti naj prineso s seboj domu bratom svojim ono navdušenje, katerega ste bili sedaj priče v Pragi.

Velikanski napredek nam stopa pred oči! Praga je s svojim gledališčem privabila k sebi toliko potnikov, da je postala duševno središče vseh Slovanov. Na tisoče in tisoče potnikov je sem prišlo; lani so bili vaši dragi sosedni bratje Hrvati in Srbi; pred nekaj dnevi je mati Praga pritislola na srce svoje drage brate iz Amerike, a danes pozdravlja prisrčno tako slavne zastopnike krepkega in nam po usodi tako bližnjega naroda slovenskega. Naj bode to dokaz našega vzajemnega približevanja, nov dokaz naše duševne nerazdružnosti. G. Čihalik je želel, da bi Ljubljana v kratkem dobila „Narodni dom“ in si Slovenci omislili „Narodno gledališče.“ Konečno je izrekel: V brzo uresničenje te misli, kakor lepše bodočnosti naroda slovenskega kličem iz globočine srca „Na zdar!“ in „Živio!“

Navdušenost se je po tem govoru razlegala dalj časa po krasni dvorani in slavo klici so doneli v dokaz, kako je govornik vsem segal v srce. Jaz ta govor priobčujem najbolj radi tega, ker je g. Čihalik, rojen Čeh ga govoril v slovenskem jeziku, v spodbujo, da bi se tudi mej Slovenci znašlo veliko mož, ki bi se učili lepe češčine ter jo konečno tako lepo govorili, kakor g. Čihalik slovenski. Daj Bog Slovencem mnogo slovenskih gg. J. Lego-v in Čihalik-ov, takrat se kolo slovanško utegne vspešnejše sukati. —

Za g. Čihalikom je govoril g. dr. Karlovicz z Litve, a v imenu Čehov še je govoril g. Polivka in v imenu češkega akademičnega društva g. Kronbauer.

Bratovsko ljubezen mej seboj je pa zlasti povdarjal g. Ivan Hribar, napivši zlati matički Pragi v slovenskem in češkem jeziku. Ta govor radi važnosti objavljamo popolnoma, da slovenski kmetje izvedo, kaj je govoril jeden najvrednejših sinov matere Slovenije.

Dragi bratje!

Odpravili smo se iz slovenskih krajev v Prago, v ono Prago, katero ljubimo iz celega srca. Prišli smo, da bi se v Pragi, v tem ognjišči češkega življenja in češke moči, z vami seznanili z njenimi krasotami in napredkom češkega naroda. Praga je zares slovansko mesto; to smo videli na vsakem koraku svojem in to vidimo tudi zdaj. Znana nam je Praga iz opisov, iz knjig in novin. To, kar smo zvedeli o njej, budilo je simpatije naše do nje. In moram priznati, da smo z vsem presenečeni, ker tega, kar smo videli in zvedeli, nismo pričakovali. Toliko dokazov ljubezni do našega naroda, dokazov, katerih smo bili priče od meje pod Krkonoši in do tega središča češkega, je najdivnejše zasvedočevanje zavednosti češkega naroda. Verujte, da so nam solze radosti stopale v oči, ko smo videli toliko lepega bratovstva. Gore in reke nas dele, ali denešnji dan nam je pokazal, da je z duhom in srcem združeno, kar je razdvojila priroda.

Zahvaljujemo se glavnemu mestu kraljevine za vse navdušenje. Pri nas podajemo hleba in soli za dokaz gostoljubnosti, a vi ste nam dali svoje srce. (Sklenil je v češčini.)

Velecenjena gospoda! Z veliko radostjo smo gledali, kako bratski so nas pozdravljali vaši bratje na svoji zemlji. Na vsaki postaji so nam izražali svoje simpatije: društva, zbori, gospodje, gospé, dekleta, možje, stari in mladi. Češka Třebova, Chocen, Bardubice, Kolin Češki Brod so nas sprejeli v odprto naročje, a Praga nas pritiska na svoje srce. Praga ni samo „caput regni“, Praga je tudi srce češkega naroda. Dovolite da temu staroslavnemu mestu napijem iz globočine srca v imenu vseh nas, v imenu vsega naroda slovënskega: „Vivat, crescat, floreat naša slovanska mati, naša zlata Praga!“

Po tem govoru našega zaslužnega Slovenca je sledilo burno rokoploskanje in narod je klical: „Slava slovenskemu narodu!“ „Slava Pragi!“

Važno za vas vse mislim bode in upam da bo vsakega kmeta veselilo, ako podam kratki govor g. Beneša iz Amerike: Gospoda! Z veseljem pojdem preko oceana, ker sem videl, da se spaja kar skupaj spada, bratje in sestre; to je duh časa, kateri nas vodi v naših hrepenenjih. Veliki mož jugoslovański mi je na mislih, mož, ki goji v sebi misel o združenji — Slovencev in Hrvatov. To je J. J. Strosmajer škof v Djakovaru. Bodi mu čast in slava! „Živio Strosmajer!“

Z veseljem smo sprejeli ta govor in čestitko na slavnega škofa. —

Akademičnemu društvu se je zahvalil dijak Žnidaršič, Slovenec, za požrtvonlost ki jo Čehi kažejo do Slovencev, zlasti da pospešujejo pri mladini učenje češčine.

Sedaj so pa Slovenci izpeljali posebno ovacijo g. I. V. Legu. Ta gospod je navdušen Slovan; Slovence podpira pri vseh podvzetjih, prizadeva si spajati Čeha s Slovenci, ter tudi goji slovenstvo na Češkem. Ko je namreč g. I. Hribar napil g. I. V. Legu, vzdignoli smo se vsi in jednoglasno izkliknoli: „Slava Legu!“ „Živio Lego!“ Dva Slovenca ga potem vzdigneta in ga nosita po celi dvorani; a mi vsi smo ga najprijetneje pozdravljali. Konečno mu pa družega ne želimo kakor: Bog ga naj živi na mnogaja leta. Potem se je g. Lego zahvalil za čast, mi pa smo trčili na njegovo zdravje. A ravnatelj g. Lepař je za nicoj sklenil slavnostni večer z govorom:

„Dragi bratje!

Zemlje češke, slovenske in še druge, ki so danes pod žezlom habsburškega doma, bile so nekdanj spojene v vladikovini Metodijevi. Ideja sv. Metodija je bila, da bi rasla in se širila naša vzajemnost. V njegovi vladikovini je gospodarila ravnopravnost; on je dajal Slovanom, do česar so imeli oni pravico, in vender ni jemal Nemcem, kar je njim spadalo.

Ideja Metodijeva, ideja jednakega prava, je ideja slovanska. Delajmo, da se uresniči v celem obsegu za vladanja Nj. Vel. cesarja Fran Josipa I., čegar rojstni dan bodemo jutri obhajali. Naj živi naš cesar in kralj Fran Josip I. a po njem ideja slovanska, jednako pravo vseh narodov cesarstva.

Sedaj smo vsi vstali in stoje z gromovitim glasom zapeli: „Bog ohrani, Bog obvaruj — Nam cesarja Avstrijo!“

Vsi kakor prerojeni smo zapustili „Měštánsko besedo“ in se podali na svoja stanovanja, kjer so nam vrli Čehi prekrbeli postelje.

* * *

Na stanovanji, ki je bilo meni odločeno, je bil tudi še drugi potnik: Josip Karner iz Jarenine, vrl Slovenec. Ta je pač vsestransko znal kratkočasiti svojega znanca. Hvaležno ga zato omenjam v svoji knjigi.

Na Hradčini.

Dne 18. avgusta.

Z veselimi čuti se drugo jutro jamemo zbirati okolo 8. ure v „Měštánski besedi“. In zakaj bi nas veselje ne navdajalo? Saj je bila, rekel bi, cela Praga z blizo 250.000 prebivalci navdušena za nas, le tu in tam nas je kak zagrizen Nemeec pogledal po strani. Vse novinarstvo je gledalo na nas in opazovalo vsako stopinjo našo. „Pokrok“ je zlasti pohvalno pisal o našem pesniku, g. Simonu Gregorčiču. Veselilo me je, kakor tudi vsakega zavednega Slovana, da je „Pokrok“ pohvalno omenjal tudi našega slavnega slovenskega delavca za prospeh roda slovenskega gospoda J. Hribarja, in vrlo vredovanega „Slovana“ po izvrstnem mladem profesorju g. Anton Trstenjaku. Veselilo nas je, da so tudi inostranski listi pisali o našem potovanji in bivanji v Pragi. Konečno so nas veselili številni

telegrami iz mnogih pokrajin naše mile domovine, kakor tudi iz Pešte.

Zakaj bi se toraj ne bili z veselimi čuti zbirali, ker smo zaničevani in prezirani Slovenci dospeli vendar enkrat na dan. Češke časopise, kakor: „Politik“, „Češko politiko“ in „Pokrok“ smo si za spomin marljivo kupovali.

* * *

Z lepimi trobojnicami okrašeni, zapustimo okoli 9. ure „Měštansko besedo“ in gremo mesto si ogledovat.

Dve mesti imamo, kateri bi moral vsak Slovan, vsak Slovenec z velikim spoštovanjem izgovoriti: Moskva in Praga. Kar je Rusom Moskva, je nam avstrijskim Slovanom Praga. Prage ne nazivljemo zastonj in po krivici — zlata Praga. S tem pridevkom označuje žilavi in neustrašljivi Čeh njeno starodavno slavo in tudi krasoto leže njene, da se pač v tem oziru ne more meriti z njo nijedno mesto v Evropi.

Za voditelja in tolmača smo imeli jednega izmej najimennitnejših — duhovnikov č. g. Ekerta, navdušenega Čeha in Slovana, ki nam je bil celi čas našega bivanja v Pragi zvest vodnik na vseh sprehodih, ter nam razlagal vse znamenitosti. G. Ekert je izvrstno podučen o zgodovini češki, zatoraj smo se ga tembolj veselili in pazno poslušali. Za spremstvo smo imeli tudi mnogo drugega češkega občinstva, katero je kar drlo za nami in se ponudilo za kratkočasenje.

* * *

Od „Měštánske besede“ smo krenili po Ferdinandovi cesti mimo „Narodnega divadla“ katerega znotranje prostore videti smo se že jako veselili. Ko smo potem od narodnega gledališča storili nekaj stopinj, bili smo na „Františkovem obrežji“. Od tod smo zapazili sliko, s kakoršno pravijo se ne more po-

našati nijedno glavno mesto evropsko, in to je glavni uzrok, da je Praga, kar se tiče lepote 5. ali še morda celo 4. mesto evropsko. Vidimo namreč Malo stran s kraljevskimi Hradčany. To je imelo na nas velik utis. Pred nami se vije široka Vltava, na desno je pa pripeta s trdnim Karlovim mostom s 16 oboki, na levo se dviga iz nje prekrasni Strelski otok, kjer nad obema visi most. Na strani brega se dvigajo v zrak: Petrin, Strahov, Kraljevski Hradčani in Belveder, naposled še z brega moli zelena Letna. Res, pogled na Hradčany, zlasti na kraljevski grad je najveličastnejši, nad njim se vzdigajoča stolnica sv. Vida nas kar očaruje.

Sedaj smo na kamnitem, močnem Karlovem mostu s 16 oboki, ki vodi čez široko srebropeno Vltavo (Moldavo) v Malo stran. Karlov most pozidan l. 1357 je dolg 496·88 m a širok 10·27 m imajoč mnogo ogromnih spomenikov, a najbolj nas je zanimal spomenik sv. Janeza Nepomučana na sredini mosta. Na desnej strani, ko se gre v Malo stran, so vzdani ostanki sv. Janeza Nepomučana, kar smo s častjo poljubili. Od tod so s. Janeza vrgli v Vltavo, radi tega, ker ni hotel razglasiti kar se mu je kraljica spovedovala. Zdihol sem: o ti srebropena Vltava, ti si posvečena s truplom svetnika!

Sedaj pridemo po Ostruhovih ulicah, in tako smo kmalo na slavnih Hradčanih, od koder so se ravno peljali od sv. maše visoki dostojanstveniki radi godu Nj. Vel. svitlega cesarja.

* * *

Vhod v kraljevski grad bil je nam prost. Večji je in prostornejši nego-li na Dunaji. Dvorane njegove so: dvorana za kronanje, vladislavska, nemška in španska, katera poslednja je jedna največjih dvoran v Evropi. Najlepša dvorana je španska, v nji gori 2300 sveč, ker s plinom ne smejo v takem poslopu svetiti in meri 1035 □ m. Sezidali so jo za

časa Rudolfa II. Tukaj so se obhajati dvorni plesi in zabave. Da bi se slišalo, kako tukaj glas odmeva in odbija, zapeli so naši vrli peveci na sredini dvorane: „Lepa naša domovina!“ A v dvorani za kronanje so zapeli: „Otok bleški!“ Iz vladi-slavskega dela gradú moli proti mestu kratko krilo, kjer je v drugem nadstropji „Češka pisarna“, od koder sta bila dne 23. maja 1618 namestnik Martinic in Slavata z pisarjem Fabricijem vržena z okna 16 m globoko; a prileteli so na gnoj ter so vendar zdravi pete odnesli. S strahom smo gledali z okna v jamo.

Iz kraljevskega gradú so nas vodniki tirali okolo cerkve sv. Vida. A ko bi radi že v njo stopili, nam še ni bilo dovoljeno, ker hoteli so nam popred pokazati tik cerkve sv. Vida ležečo cerkvo sv. Jurija, kjer je grob sv. Ludmile in še drugih. S svetim strahom smo ogledovali te prostore in s častjo poljubili oni kraj.

Iz te smo se podali v velikansko stolnico sv. Vida, največjo cerkev izmej 60 v Pragi. Zidana je v gotiškem slogu in še sedaj k zadnjim vratam stavijo lep kos, in kadar se to izgotovi, takrat pa se bo štela k najlepšim delom svetovnim. Legenda najstarejša o sv. Vaclavu pripoveduje, da se je ta hiša božja postavila in posvetila za časa Boleslava I. in se položili v njo ostanki sv. Vida mučenika. Podobo stare cerkve je popisal nek Kozmas in pravi, da je bila podobna rimskim. Prvokrat je pogorela l. 1090, a čez 7 let postala je spet obnovljena. L. 1142 je bil zopet velik požar. Stara hiša božja se je ohranila do dobe g. Jana Luksenburškega. A naposled so si izmislili postaviti glavno in velikansko hišo božjo po okusu francoskem v gotiškem zlogu.

Prvi kamen se je položil l. 1344. Toliko v kratkem o zgodovini, katero sem posnel po razlagi g. Ekerta, kakor tudi naslednje. Gosp. Ekert nam je velikansko cerkev lepo opisal.

ter nas vodil po celi hiši božji, za kar sem mu seveda prav hvaležen in upam tudi vsi sopotniki.

Sedaj si pa v kratkem oglejmo in površno opišimo znotrajni snov stolnice sv. Vida:

Kapela sv. Vavclava se je končala l. 1356. Tukaj je grob sv. Vavclava. V kapelo vodijo z železom omrežena vrata. Stene v kapeli so izpeljane iz samih dragih kamnov: ametist, jaspid, karneol, chrysoprasy in chalcedon, kateri so v steno vzdani, nad njimi so drage slike umeteljne vrednosti. Podobe kažejo gospoda Krista in sv. Vavclava.

Ostanki sv. Vavclava leže v nadgrobku iz marmora. V tej kapeli so se oblačili pred kronanjem kralji, nad njo se kaže kraj, kjer se hrani krona čeških kraljev. L. 1867 je bila obnovljena. V hodu sta marmornata nadgrobka Popela z Lobkovic (1590) in v levo hrabrega Šlika, kancelarja Karla VI. (1723). Kapela sv. Vavclava je vsakemu Čehu mila in draga, kjer počiva jeden izmej največjih mož češke zgodovine. Tudi nam Slovencem naj bo draga, zlasti potniki se bodemo z veseljem na njo spominjali.

Kapela Martiniceva: V njej se nahaja krasni marmornati altar, ki sodrzuje 60 slik iz življenja Jezusa. Altar je kupil in cerkvi sv. Vida daroval dr. Adolf Würfel za 20.000 zl. Pod oknom vidimo spominke Jaroslava in Martinica.

Kapela sv. Simona in Jude je nastala pod kraljem Rudolfom I. Habsburškim (l. 1307). Na altarji je meden in zlati križ zgotovljen v 17. stoletji od Pakeno. Telo Kristovo je iz cedrovega lesa zgotovljeno l. 1589. Dalje je kapela Valdšteinska ali sv. Marije Magdalene.

Najiminitnejši spomin za nas v cerkvi sv. Vida pa je grob sv. Janeza Nepomučana. Grob je iz čistega srebra in tehta 37 centov, v vrednosti 210.000 zl. ter zgotovljen v

l. 1736. Nad grobom kleči sv. Janez Nepomučan v velikosti človeški.

Kapela sv. Janeza Nepomučana: V njej se nahajajo ostanki sv. Vojteha, prinešeni v Prago l. 1039 za voj. Bretislava. Na tem altarju stojé podobe patronov čeških: sv. Vojteha, Vaclava, Vita in Wolfganga. Pod oknom je spomenik hrabre Ludmile iz Dube in nadškofa pražkega, kardinala Jana Očka z Vlaš (†1380). Slikana okna je daroval dr. Würfel.

Kapela Sternberška. Slika notri kaže na obleganje Prage od Prusov l. 1757. Na desnej je spomenik kralja Otokara I. (†1230). V drugem nadgrobku počiva srce Rudolfa II. (†1612). Pod tretjim počiva Oldřich Panceř, a pred altarjem krije nadgrobek L. kr. Sternberga (1745). Slikana okna je daroval biskup dr. Průcha (†1883).

Altar sv. Vida je krasno delo. Najkrasnejša je podoba njegova od Josip Maksa. Pred altarjem odpočiva 14 škofov od časa Karla IV. Velike marmornate plošče pokrivajo grobe.

Kapela sv. Ludmile. Altar sv. Ludmile se mi je posebno prikupil. Podoba njena se je izgotovila l. 1845 v Rimu z kararskega marmorja od E. Maksa. Kupila jo je cesarica Marija Ana za 4000 zl. ter jo darovala stolnici. Na desni je grobni spomenik Břetislava I. (†1055) sina Odřicha in Božene. V levo odpočiva Spitihnev (†1061) sin Břetislava I.

Kapela sv. Janeza Krstitelja. Ima lep altar iz marmorja v gotiškem slogu. Podoba sv. Janeza je od Leveha in sv. Cirila in Metodija od Mylsbeka. Na desnej je spomenik nadgrobni vojvoda Břetislava II. Dalje odpočiva Brus Mohelniški nadškof v Pragi. V levo je nadgrobek Bořivoja II. Dalje leži tukaj Martin Medek, nadškof pražki. H kapeli Kinský je lep altar napravljen od Antonina hr. Kinský. Tukaj odpočivajo nadškofje: Přichovský, Vaclav L. Chlumčanský (†1830), Alojzij Kolovrat-Krakovský (†1833), Starbek (†1838) in Alojzij Jan Schrenk

(†1849). Dalje je marmornati nadgrobek hr. Vratislava z Pernšteina, kancelarja Rudolfa II.

Kapela sv. Sigmunda z altarjem njemu posvečenim. Tudi tukaj je nekaj spomenikov.

Prezbiterij je silno krasen. Razširjen je bil l. 1873 ter bogato z marmorjem okrašen. Glavni altar stoji 30.000 zlatov.

Cela cerkev je umetno in mojstersko delo, ter vsak kos priča najstarejšo zgodovino, zgodovino, v kateri je shranjena še zlata doba slovanstva. Krasne so in umeteljne vrednosti slikarije, kakor na steno tako tudi na steklo, česar se ve da mi ni bilo možno vsega zabeležiti si. Samo vskliknem še sedaj: Taka si toraj zlata, stostolpna matička Praga! a tudi mi Slovenci smo pri njenem ogledovanji postali ponosni in rečemo: tudi — naša si.

Tako smo samo površno si ogledali to krasno nadškofijsko cerkev sv. Vida in rečem, da veliko krasnejša še bode, kadar se popolnoma izgotovi. Z blagimi in radostnimi spomini zapustimo to prekrasno zgradbo, upajè, da nam jo spretnejše pero natančneje popiše.

Sedaj smo se podali po Marijanskih zgradbah v Belveder, čez Brusko po železnem mostiču in potem k obedu. Popoludne pa radi vtrujenosti nismo skupno si ogledali mestà, nego v majhnih skupinah smo se razpršili po celem mestu, ter si nakupili spominkov iz Prage kakor na pr. plan od Prage, albume in drugo drobnjavo.

Zvečer so pa nekateri šli v narodno gledališče k predstavi v čast rojstnemu dnevu Nj. V. svitlega cesarja Fran Josipa I. Kateri pa nismo imeli črne za to pripravne obleke, pa smo krenili v „Měštánsko besedo“, kjer je bil koncert v čast Slovincem pod kapelnikom g. Novákem od raznih čeških skladateljev.

Ko smo stopili v dvorano je godba zaigrala „Naprej“ kar se je moralo nekaj kratih ponavljati. Na mizah so pa ležali vsporedi v sledečem:

Měštánská beseda v Praze.

Hudební Produkce
na počest
bratři Slovinců
poutníků do „Národního divadla“
odbývá se

18. dne měsíce srpna 1885 o 8. hod. večer.

Provede civilní kapela
za osobního řízení kapelníka pana Nováka.

Pořad:

1. Ouvertura k opeře „Hadačka z Boissy“	Zaje.
2. Třasák. („Malý sprýmař.“)	Hoznourek.
3. Slovanský tanec čís. IV.	Dvořák.
4. Mazurka z baletu „Excelsior“.	
5. Ouvertura „Bývali Čechové“	Provazník.
6. Valčíky. („Touha“.)	Šebor.
7. Směs z národních písní	Novak.
8. Obraz české hudby nejnovější doby	Novak.

1. Smetana: Libuše. 2. Dvořák: Slovanský tanec čís. I. 3. Smetana: Sextetto z Prodané nevěsty. 4. Hřimalý: Zakletí princ. 5. Smetana: Ukolébovka z Hubičky. 6. Dvořák: Šelma sedlak. 7. Blodek: V studni. 8. Dvořák: Slovanský tanec čís. VIII. 9. Hřimalý: Zakletí princ. 10. Smetana: Libuše. 11. Smetana: Hubička. 12. Šebor: Zmařena svatba. 13. Dvořák: Ouvertura k „Tylu“. 14. Zakončení.

9. Slovanska ouvertura . . . . . Tittl.
10. Na jezeře. Slovinská písen. Sólo pro zpěv.
11. Směs ze slovanských písní . . . . . Krása.
12. Pochod z „Prodané nevěsty“.

To je češki vspeored za ta večer, katerega so Čehi točno rešili in nas s tem prav kratkočasili.

Ta večer je pa bil tudi za nas imeniten, radi tega, ker so naši peveci tukaj prvič nastopili in s svojim petjem kar očarali Čeha. Peli se: „Domovina, mili kraj“, „Pozdravljam te gorenjska stran“, „Pod oknom“, „Napoleon“, „Tam stoji Ljubljana“. V imenu „Kytare“ se je zahvalil g. Ryba.

Mi smo se ta večer vsi pošteno veselili in se polni blaženosti podali na svoja stanovanja, da se odpočijemo od dnevnega hojevanja in ogledovanja. Sanjali pa smo o slavnem Hradčinu in prekrasni cerkvi sv. Vida.

V mestni zbornici. — Pri g. V. Náprstku. — Banket v čast slov. pis. Matiji Majarju Ziljskemu.

Dne 19. avgusta.

V sredo dne 19. avgusta smo se spet ob 8. uri zjutraj zbrali v „Měštanski besedi“, kjer nas je čakal češki odbor. Odtod smo se podali po Prikopih in Železni ulici v „Staro-mestno zbornico“, kjer smo bili že naznanjeni. Tamkaj so nas navdušeno pozdravili z „Živijo“, „Na zdar“, in „Slava!“ Dr. T. Črny nas je v imenu Čehov pristrčno pozdravil z naslednjim govorom:

Velecenjeni bratje!

Iz daljnih krajev domovine svoje, od obalov sinjega jadranskega morja ste prišli obiskat našo kraljevsko češko Prago, da si razun drugih znamenitosti ogledate tudi našo — muzo, oni tempelj muz, katerega si je narod naš sam postavil s pridnostjo in požrtvovalnostjo. Meni je čast da Vas pozdra-

vim, bratje, v tej zgodovinski zgradbi, staroslavni zbornici, ki je bila priča veliko veselih dogodjajev, a ob enem tudi žali Bog premnogo nezgod. In vse te nezgode smo mi možato prenašali.

Vi ste, predragi bratje, kakor mi, najdalje postavljivi na mejo tujih narodov. Mi, kakor vi, moramo vedno stati na straži in se boriti v trdem boji za obstanek svoj in ohranitev materinega jezika. Zatorej se ni čuditi, da se z vzajemno ljubeznijo oklepamo jeden drugega kakor pravi bratje, ter skupno čutimo vse žalosti in veselje, ter da je vsa naša borba le za obstoj naše narodne samostalnosti. Želim vam, bratje, popolno in brzo dosego vseh vaših teženj in namenov ter Vas vse pozdravljam najprisrčneje v imenu kraljevske Prage, zagotavlja Vas naše bratske, prave slovanske ljubezni.

Županove besede so nam vsem potnikom silno v srce segale. Zahvalili smo se mu z gromovitim: „Slava zlati Pragi!“ „Živijo župan dr. Črny!“ V imenu nas se je ginjeno zahvalil naš imenitni Slovenec g. Ivan Hribar, mestni odbornik ljubljanski, v naslednjem:

Velecenjeni g. župan!

Zahvaljujemo se Vam, velecenjeni g. župan kraljevske, zlate in slovanske Prage za sijajni, bratovski sprejem, ki ste nam ga priredili v tem glavnem mestu slavne češke kraljevine, da nam ne bode nikdar izginil iz naših src. Ta lepa, zlata, slovanska Praga je v najnovejšem času postala Meka vseh Slovanov, kateri so Vas, bratje, prišli obiskat iz vseh slovanskih pokrajin v Avstriji, z Ogrskega, Hrvaškega, Poljskega, da še celo iz prekoocejanskih dežel daljne Amerike, da bi se razveselili na vašem zvestem slovanskem srcu, katero bije z jednako ljubeznijo za vse slovanske rodove, veseleč se njih vspehov in tožeč o njihovi nesreči. Mi Slovenci, kateri smo

v Avstriji najdalje na jug postavljeni, borimo se neprenehoma, da bi si ohranili svojo narodnost. Tudi mi smo se ravno tako kakor vi prebudili iz teškega spanja na tisti način, po izgledu, katerega ste nam vi dali, in mi se nadejamo, da konečno dosežemo pripoznanje naših pravičnih prizadevanj. Prišli smo v vašo Prago, katero pravljica iz starodavnih časov imenuje „Zlato Prago“, o kateri vsi slovanski rodovi govore le s spoštovanjem, da bi videli spomenik, katerega si je sozidal narod vaš v svoji požrtvovalnosti. V imenu Slovencev in Hrvatov se Vam, velečenjeni g. župan, prisrčno zahvaljujem za sijajni sprejem, želim češkemu narodu najboljšega uspeha in Vam kličem iz globine srca gromoviti „Živela zlata Praga in njeni župan!

Po tem govoru našega slavnega Slovence je po dvorani jednoglasno zadonelo: „Živela zlata Praga!“ „Slava dr. Črnemu!“

Sedaj je g. župan vprašal po našem divnem pesniku g. S. Gregorčiču. Zato pelja g. župana A. Trstenjak v celó zadnjo vrsto, kjer je naš slavni pesnik stal, ter mu ga predstavi. Župan je rekel g. S. Gregorčiču: „Jako me veseli, da Vas osebno vidim, ko so mi Vaše poezije že znane.“ Sedaj proži g. župan dr. Črny g. Gregorčiču roko in ta se mu prijazno pokloni. Dalje smo bili predstavljeni g. županu vsi ostali potniki. Potem smo si ogledali dvorane staromestne slavne zbornice. Okolo vodil je nas je sam dr. Črny s svojimi svetovalci. Za tolmača je bil mestni tajnik g. dr. Maly. V prekrasni dvorani so napravili g. dr. Črnemu naši, pevci veselje s tem, da so zapeli „Otok bleški“, a y stari dvorani so zapeli „V gorenjsko oziram se skalnato stran!“ Za spomin smo dobili knjigo: „Prāvodce po radnici staromětske“ s tremi lepimi slikami. Potem smo se morali za spomin vsi podpisati. Konečno smo si ogledali slovečo astronomsko uro, katero je naredil l. 1490 magister Hanuš. Mnogo let bila je zapuščena, dokler

je v najnovejšem času niso popravili. Na nji so zaznamovane ure od 1—24. Prva ura začne s solničnim zahodom. Ona kaže razun tega mesece in dneve, menjanje lune in še druge astronomske prikazni. Ko bije ura 12, odpro se dve oknici nad uro in prikaže se 12 apostolov, zaporedoma stopajoč jeden za drugim po hodniku oken, konečno pride Jezus in poblagoslovi. Na jedni strani ure stoji smrt in zvoneč kima nekemu človeku, ki zraven nje stoji. Pravljičica pravi, da je to neki Žid, kateri bi se rad z vrečo denarja odkupil, a ne more. Vrh kazalcev je postavljen petelin ki po vsaki uri kaj živo zapoje. Redka umetnost! Mi slovenski potniki se je nismo mogli dovolj nagledati in načuliti. Glasen smeh se je slišal mej vsem občinstvom, ko je petelin zakukurikal. Že radi te astronomske ure ne more nijednemu žal biti, kateri je obiskal Prago; kaj še le, ako si premislimo vse druge reči. Staromestna zbornica je toraj jedna najkrasnejših palač v stostolpni slovanski Pragi. Prenovljena je bila od l. 1840—1848, v gotskem zlogu.

Z veselim in navdušenim srcem zapustimo mestno zbornico, kjer so nam desnico prožili najjimenitnejši Čehi. Bivanje tamkaj in g. dr. Černy vrli župan, zaslužljivi mož in navdušen Slovan, nam ostane v hvaležnem in najlepšem spominu na naše potovanje. Zatoraj slava dr. Černemu! Bog ga živi mnogo let v prospah naših bratov Čehov!

* * *

Vsak hip smo kaj zanimivega in lepega našli in ogledovali. Praga ima ulice široke in snažne, a cerkve izborno zanimive, hiše in palače prekrasne.

Od stare mestne zbornice so nas peljali v Tinjsko cerkev, katera se šteje mej najlepše v Pragi. V nji smo občudovali lepa kipa naših sv. blagovestnikov Cirila in Metodija. Žal da

nisem zamogel dobiti o tej cerkvi zgodovinskih podrobnostij. Od Tinske cerkve smo obiskali Rudolfinje.

Rudolfinje je jedna najnovejših palač v Pragi. Notri smo se morali vsesti po stoléh. Rudolfinje je celo nova zgradba, v nji je konzervatorij, glasbena višja šola ter slikarska šola z galerijo slik. Tukaj je vodja g. prof. Jos. Foerstner na ogromne orgle nam v čast zaigral nekaj slovenskih melodij, tako da smo se topili veselja.

Že je minula ura 12, ko krenemo iz Rudolfinja v obrtni muzej g. V. Náprstka v poslopji „U Halanků“. Sicer je takrat iz Rudolfinja mej našo čredico prišla nekšna majhna zmešnjava, ker nismo iz Rudolfinja šli skupno, nego tropoma, a oni, ki so bili zadnji, niso znali za prvimi, in so postali zlasti Hrvati nekaj nejevoljni, dva izmej nju je pisatelj te knjižice potolažil s tem, da je k sreči pri sebi imel vspered bivanja Slovencev in Hrvatov v Pragi, ter jima razložil natančno, kamo so odrinili naši sopotniki. Potem smo se res našli pri vrlém domoljubu g. V. Náprstku“. Na muzeji vihrale so češke zastave, in pri vratih je nas s svojo odlično soprogo pričakoval g. V. Náprstek, ki nas je kaj pristrčno vzprejel in odpeljal v muzej, v katerem so bile nastavljene domoljubne gospodične, mlade deve, ki obiskovalcem ljubeznivo in prijateljsko vse znamenitosti kažejo in razlagajo.

V muzeji smo občudovali starinske reči in tudi nove. In da ne pozabimo, muzej g. Náprstka ni kak muzej, katerega bi vsi skupaj vzdrževali, nego je privaten; blagi g. Náprstek ga sam vzdržuje. Ko smo si vse natančno ogledali in občudovali marsikatero starinsko reč, smo še bili povabljeni v zadnjo sobo, kjer je velika knjižnica in čitalnica. Tamkaj je shranjenih na tisoče knjig, da si jih sme vsak popotnik ogledati.

V knjižnici sta nas že pričakovala oba zakonca. Tukaj moram javno pred vsem svetom pohvaliti gostoljubnost

g. Náprstka. Gospa nam je postregla s češkimi „kolači“ a gospod z okusnim vinom. Oba, kakor tudi strežnice so nas v enomer silili rekoč: ako se Vam poljubi, prosim vzemite! Mi smo se taki gostoljubnosti čudom čudili. V začetku si skoraj nismo upali seči po ponujenem; a potem zapazivši nekakovo žalost na obrazih vrlih in plemenitih Čehinj, smo pa res z veseljem segali po „kolačih“ in vinu, tako, da smo postali precej živahni. Za preljubeznivi pozdrav in gostoljubje se je zahvalil g. Ivan Hribar. Potem so naši peveci zapeli več slovenskih pesni, kar se je plemeniti gospej jako dopadlo, tako, da je pevovodjo poprosila za slovenske napeve, kar je upam tudi že dobila. Konečno sta oba željo izrazila, da se v „spominsko knjigo“ vsi brez izjeme podpišemo, ker to bosta kot drag zaklad hranila. Podpišite se, sta prosila. In mi smo to zares tudi z veseljem storili, ter se s tem ločili od gostoljubnega g. V. Náprstka in soproge njegove, katera sta mej vratni stala ter vsakemu iz mej nas prijazno desnico prožila rekoč: da se vidimo še kedaj, oglasite se tukaj i. t. d. Nam pa ostane spomin na gostoljubnega g. V. Náprstka celo življenje nepozabljiv. Bog ga živi mnoga leta na korist dežele Česke!

* * *

Od g. V. Náprstka smo se podali k skupnemu banketu v hotel Sax, katerega smo priredili M. Majarju Ziljskemu, rodoljuba slovenskemu. Sešli smo se ob 2. popoldne.

Bila je blaga misel, da so to storili naši vodje, zlasti g. Ivan Hribar, kateri je rekel mej potjo, da ne smemo, ko pridemo v zlato Prago, zabiti svojega dragega rojaka in zaslužnega pisatelja preč. g. M. Majarja Ziljskega, in da ga naj povabimo na banket. Takoj prve dni sta obiskala gg. Hribar in A. Trstenjak blagega rojaka v Šolskih ulicah, v celo ne-

znatni hišici, kjer mu streže stara Čehinja. Veselilo ga je obiskovanje naših gospodov; ginjen je popraševal, kako je na Slovenskem, in ko sta ga povabila na banket, je odgovoril: da bode v duhu vedno mej nami, vendar radi bolnih očij mu ni možno se ga udeležiti.

Na banket so bili povabljeni odborniki praškega pozdravnega odbora in zastopniki češkega časnikarstva, zlasti listov: „Narodnih Listov“, „Pokroka“ in „Politike“. Vseh nas je bilo nad sto. Slavljeneec nam je poslal poseben list pisan od lastne roke, tresóce se roke; to pismo je za nas dragoceni zaklad.

Mej govorniki je prvi govoril preč. g. J. Modic, župnik v Prihovi, ter nazdravil slavljencu:

„Dragi bratje Čehi, Hrvati in preljubi moji rojaki Slovenci! zastopajoči celo našo milo Slovenijo. Tisoč dolgih in še več let je poteklo, odkar sta prišla solunska brata sv. Ciril in Metodij mej Slovane. Sveta brata sta dve svetli zvezdi na obzorji slovanskem. Za Bogom sta onadva največja dobrotnika vsemu Slovanstvu. Donesla sta Slovanom dve dobroti: sv. vero Kristusovo in sladko materino besedo pri očitni službi Božji.

Sedaj se je začel za Slovane čas napredka in prosvete. Slovanska liturgija se je veselo glasila po Božjih hišah. Slovenci so bili veseli slišati velika čuda Božja v svojem materinem jeziku, piše ruski letopisec, stari Nestor. Slovani so bili jedini, složni in srečni, bila je zlata doba Slovanstva. Pa le kratek čas; nemila usoda jih je razcepila, nastala je nesloga; neprijateljem je pa bilo lahko pogaziti Slovane. Posebno Slovencem se je slabo godilo. Slovanska liturgija se je odstranila; slovanski jezik je bil zaničevan ne samo v cerkvi, nego tudi v javnem življenju. Slovenija je pretakala gorke solze, in še sedaj si jih ni otrla, zlasti pri nas na Štajarskem in Koroškem.

Gospoda moja! To so Vam bili tužni časi, časi zloglasnih Vihingov, duhovnih in posvetnih.

Toda Hrvat pravi; Svaka sila do vremena. Slovanom je prisijalo milejše solnce, toplejši veter jim pripiha. Vstali so novi apostoli ideje slovanske in vzajemnosti. Vstali so buditelji slovanskih narodnosti. V Čehih Jungmann, Šafařík, Palacky; v Hrvatih slavni Gaj. V Slovencih: Na Kranjskem Vodnik, Preširen, Bleiweis; na Koroškem Jarnik, na Štajarskem nepozabljivi škof Slomšek. Slomšek je za prebujenje Slovencev ne samo na Štajarskem, nego tudi na Kranjskem in Koroškem, sploh po vsem Slovenskem toliko storil, da zasluži biti imenovan drugi — Metodij slovenski. In na strani slavnega Slomšeka je vedno deloval naš slavljeneč g. Matija Majar Ziljski; on je bil ljubjenec Slomšekov. Z besedo in pismom je budil Slovence kličeč jih, da naj vstanejo iz dolgega spanja. Majar je jeden najvrednejših in najzaslužnejših buditeljev slovenskih. On je ogromno veliko storil za idejo vzajemnosti slovanske. Bog živi, ohrani in blagoslovi g. Matijo Majarja še mnogaja ljeta! —“

Ljubljanski peveci so zapeli „Mnogaja leta!“

Potem je g. Anton Trstenjak nam prečital g. Majarjev list, v čijem se rojakom svojim prisrčno zahvaljuje za čast. Pismo, katero smo si vsi ogledali z velikim spoštovanjem, se ovako glasi:

Slavnostnemu odboru!

Lepo se zahvaljujem za čast, da ste me povabili na svečanost. Oprostite, da ne morem priti; ali jednako se z vami veselim in radujem. Celó življenje svoje sem se trudil, v vseh svojih spisih in knjigah, katere sem na svetlo dal, da bi se slovanski jeziki približevali in da bi se slovanska plemena bližje spoznala. To se zdaj godi in me neizrečeno veseli, zato: Slava Bogu na nebu in mir ljudem na zemlji, kateri so do-

brega srca! Na zdar in slava Vam, panové vlastenci Čechové in vam, domorodni Slovenci!

V zlati Pragi, dne 18. avgusta 1885.

Matija Majar Ziljski, s. r.

To pismo si hranimo zavedni Slovenci kot dragi spomin na našega velezaslužnega rojaka.

Ne morem si kaj, da ne bi navedel imenitnih in navdušenih govorov raznih govornikov, da priprosti kmetič, kateri nima prilike si omisliti „Spomenika“, tudi vsaj poglobitve reči izvé. Zato mi naj blage volje oprostí mladi in nadepolni pisatelj „Spomenika“, prof. g. Anton Trstenjak, da govore, ki sledijo, vzamem iz njegove prekrasne knjige, vredne da bi kinčila knjižnico vsakega zavednega Slovenca; saj to ne storim iz dobičkarije, nego iz ljubezni do priprostega stanú, kateri želi tudi vedeti kaj o lanskem imenitnem romanju.

Po prečitanji pisma g. slavljencea, je g. A. Trstenjak napil češkemu novinarstvu, po „Spomeniku“ takole:

Velecenjena gospoda!

Jako tožne čase je preživel slovenski narod, čase, v katerih bi bil vsak drug narod poginil. Nismo se v šolah smeli oglašati slovenski in tudi ponašati se nismo smeli s syojim slovenskim imenom. Tlačeni, zatirani in zaničevani smo preživali tudi to dobo. Tudi nam je napočila zora, doba probujenja, začeli smo se zavedati sebe, svojega Slovanstva, čemur je najlepša priča naš prihod v Prago, ko si podajemo roke z vami Slovani in si tako utrjujemo vzajemnost. Tukaj smo danes zbrani zastopniki raznih slovanskih plemen: Slovenci, Hrvati in Čehi, kateri se čutimo vsi ude velike slovanske domovine. In komu se imamo zahvaliti za probujenje?

Dragi bratje! Velemoči so, katere s človeštva odtrgavajo sužnji jarem; velemoči so, katere brez preliyanja drage člo-

veške krvi osvobajajo narode. Te velemoči niso mnogoštevilne, mogočne armade, in vendar imajo prvo mesto v kulturni zgodovini. Ta velemoč je časnikarstvo. Časnikarstvo je pri nas Slovencih vzgojilo hrabre junake, kateri so po vseh slovenskih pokrajinah budili slovenski narod; ono nam je prižgalo prvo luč naše slovanske zavednosti. V naši sredi imamo danes tudi zastopnike češkega časnikarstva, katero s svojo važnostjo in izobraženostjo more tekrovati z vsemi narodi v Evropi. Češko časnikarstvo ima z nami jednake namene: širi spoznavanje slovanskih narodov, širi blažilne ideje, s katerimi prepovaja društveno življenje. Blagor domine, blagor vsega Slovanstva, bratovska ljubezen in vzajemnost vseh Slovanov, te zlate besede so zapisane že od nekđaj na neomadežanih zastavah češkega časnikarstva. Toraj naj živijo zastopniki češkega časnikarstva, naj živi časnikarstvo, naj živi veliki češki narod!

Po končanem izvrstnem tem govoru so naši pevci zapeli pesem. A za tem nastopi g. Ekert, od vsega občinstva burno pozdravljen in pravi:

Dragi bratje, Slovenci in Hryati:

Včeraj in danes ste gledali monumente naše velikosti in naše velike zgodovine. Videli ste grobova Otokarja in Karla IV., dvorane kraljevskega grada, priče najimenitnejših trenutkov naše zgodovine. Toda vi ste tudi videli spomenike naše: beli zvonik, staromestni trg in stolp na mostu. Dragi bratje! Čehi smo bili nekđaj velik narod, ali umirali smo polagoma stoletja in stoletja, dokler nas spet ni literatura obudila in óživila. Iz naše srede so se rodili Dobrovsky, Kramerius, Jungmann in Palacky. Ti so privedli naš narod do luči. Spet živimo in smo si svesti, da imamo rešiti veliko nalogo. Naša usoda bila je tudi vaša. Tudi vas je osvobodila literatura. Naši narodi se boré z orožjem uma. Ni še dolgo temu, da se nismo še nič

poznali. To mora in bode tudi postalo drugače. Vsi imamo jednake namene, zato gojimo slovensko-češko pobratimstvo. Ganljivo slavnost slavite danes, hvaležno spominjate se velikih zaslug svojega velikega domoljuba M. Majarja. Bodite toraj prepričani, da se tudi mi z vsem srcem udeležujemo vaše slavnosti. Živeli slovenski pisatelji!

Po gosp. Ekertovem govoru, katerega smo navdušeno odobraval, je napil naš vodja, gospod Iv. Hribar, slovanski domovini, ter risal v krasnih besedah krasoto in lepoto njeno blizo ováko :

Dragi bratje!

Od Črne gore do Urala — od Balkana do Triglava odmeva slovanska beseda, prebiva narod slovanski, prepevajóč naše pesmi. Krasna je naša slovenska domovina, krasna je češka domovina. Krasna so tudi domovja vseh ostalih slovanskih rodov. Krasna je in velika skupna naša slovanska domovina; tako velika, da bi pet dni potrebovali, ako bi jo hoteli z brzovlakom preleteti. Tako velika, da skoro solnce na nji ne zahaja! Čehi, Hrvati in Slovenci smo se sošli tukaj, da vtrdimo bratovsko vez, da si sežemo v roke za vzajemnost, da bi se bolj natanko spoznali. Ti trije narodi so si prvi bojevali za slovansko idejo. Zategadelj naj dvignem čašo z vročo željo, da nam Bog poživi veliko našo domovino! Naj jedna pesem doni od Črne gore do Urala, od Balkana do Triglava.

Dolgo trajajoče veselje se dolgo ni hotelo poleči in pevci naši so zapeli pesen : „Živi, živi, živi!“

Za g. Iv. Hribarjem je nastopil g. Jan. V. Lego, kateri radi dolgega „dobro“-klicanja skoraj ni mogel začeti govoriti. Gospod J. V. Lego, kakor je mislim mnogim slovenskim čitateljem znano, govori izvrstno slovenski in radi tega z veseljem in velikim spoštovanjem do tega slavnega Čeha podajemo celi njegovi lepi govor :

Prvokrat je, da slovenski narod pošilja češkemu narodu svoje najboljše sinove v slavnem poslanstvu. Pomena tega velikega odlikovanja smo si mi Čehi dobro v svesti, in tudi dobro vemo, kaj je uzrok temu odlikovanju: bratoyska ljubezen je, katera vas k nam pelja. — Slavni dnevi so se pričeli slovenskemu in češkemu narodu. Dya brata sta se našla, brata sta se našla, brata po krvi in misli. Brat obiskuje brata prvokrat po tisočih letih, in kakor je bil od njega sprejet in o čemer se obadva pogovarjata, velevažno je za prihodnjost obeh. Pogovarjata se tudi „o vdovi tožni, zapuščeni materi toliko sirot, ki bol pozna le, nič dobrot“. Pogovarjata se tudi o moči ljubezni in kako je tudi obadvema ravno sedaj največ potreba, da se bratski podpirata in si zvesto pomagata. Srca češkega naroda so vam odprta; poglejte vanje in videli boste slovansko ljubezen! To slovansko ljubezen prejmite od nas, vzemite jo seboj domu in razsejajte jo po vseh deželah svoje lepe domovine, v srca mladih in starih in povejte vsem, da slovenski narod ni zapuščen, ampak da ste mu v Čehih našli brate, drage brate, kakoršnih nima nobeden narod — sveta.

Živela slovanska ljubezen!

Temu navdušenemu govoru gospoda J. V. Lega so sledili burni „živeli“, kar je dokaz, da je g. govornik pravo struno zadel. Za tem je sledil govor g. Žnidaršiča, prof. iz Sarajeva, kateri je napil narodni in mnogobrojni zastopani čest. duhovščini:

Velecenjena gospoda!

Podstava Slovenstvu je krščanstvo, kajti ž njim smo dobili ne le luč vere, ampak tudi temelj slovenski omiki — pismo cirilsko, katero sta nam prinesla sv. slovanska blagovestnika Ciril in Metodij in v katerem se nam je obranil neprecenljivi zaklad — staroslovenščina; saj je ona podstava slovanskemu jezikoslovstvu. Krščanstvo ima za nas še drug

pomen. Ono je nepremagljiv jez tistemu nevarnemu lažiliberalizmu, katerega so nam hoteli vsiliti Nemci, ter ga nam še vedno vsiljujejo. Propovedniki krščanstva, naši slovenski duhovniki, vbrani so, da nas ni poplaval ta pogubni liberalizem. Zasluga njihova v tem oziru je velika.

Posnemajoč vzgled drugih naprednejših bratov Slovanov, posebno premilih bratov Čehov, stopili smo tudi mi Slovenci na kulturno polje. Polje to je široko in ima mnogo delov, katerih vsak drugi sad donáša. Tu se zbira narodno blago, tam se razvija literatura znanstvena in lepoznavska; tú zori umetnost, tam zopet kak drug sad človeškega uma. Za delo na kulturnem polji je treba različnih stanov in — delalcev. Ako se ozremo po naših delalcih, kaj opazimo? kateri stan nam jih največ pošilja? Povsod — bodi-si o literaturi, ali o politiki — je naša vrla duhovščina mej prvimi delalci in podporniki. Ali vam hočem pripovedovati, kdo je obudil slovensko slovtvo? Ali vas hočem spominjati Jarnika, Vodnika, Slomška, Wolfa, Majarja, Gregorčiča in drugih? Ne, saj tudi treba ni; ta imena in druga so vam vsem dobro znana. Tem našim marljivim želim napiti zdravico. Predno pa to storim, rekel bi rad še dve. Prišli smo iz slovenskih dežel v zlato slovansko Prago, da vidimo, kje je češki dom in vlast, da se nasrčemo navdušenja in poguma, da bomo mogli v bodočnosti vspešnejše delati za ljubo domovino svojo, nego do sedaj. In če pregledamo vdeležnike našega potovanja, vidimo, da je tudi tukaj naša rodoljubna duhovščina razmerno najbolj zastopana.

Vse to mi daje povod, da tej naši duhovščini, na katero smemo zares biti ponosni, napijem: Bog živi našo slovensko duhovščino sploh in zlasti njene zastopnike tukaj v zlati Pragi! Živeli!

Po tem govoru je postalo splošno navdušenje mej slovenskim in češkim občinstvom in klicali smo čest. duhovščini: „Živela na mnoga leta!“

Zares veselili smo se tega govora, ker potem ne bo nikdo mogel reči, da bi na čest. duhovščino pozabili in potovali kakor luteranci.

Potem je v imenu praškega „Sokola“ jugoslovanskemu napil dr. Hrdlička, ter zatrjeval bratsko ljubezen do milih Slovencev, katera, je rekel, bodi nevenljiva. Sokoli naši bili so tej zdravici pristržno hvaležni.

Ko se je tako že vsestransko napivalo, se tudi naši bratje Hrvatje niso pozabili; nazdravil jim je g. Fran Bradaška, ravnatelj. V začetku govora je podal kratek svoj životopis, a tega izpustimo, drugači bi knjiga postala preobširna, ako bi vse hoteli objavljati:

Velecenjena gospoda!

. . . . . Slovenec in Hrvat prava sta si brata, in že v začetku njihove zgodovine nahajamo ja v zvezi in skupnem boji proti silovitemu Franku. Žal, da sta omagala; toda Hrvat le za nekaj časa, potem si je zopet priboril svobodo. Slovenec je pa ostal trajno v tujem jarmu. To ja je razdružilo. Ali kakor da bi nesreča bila sama hotela vsaj nekaj popraviti, kar je bila pokvarila, družila ja je v groznicah bojnih proti zverinskemu Turku in nekoliko tudi v kmetskem punktu; in ko so se začele verske zmešnjave, delovale so posebno na Slovence in Hrvate in podobno so končale tu in tam. Zavladavši v novem času absolutizem združil je Slovence in Hrvate, a jedva obnovljena vstavnost žal z nova jih je ločila. A kar je Bog zvezal, tega ne more raztrgati nobena človeška sila, in tako se tudi Slovenec v najnovejšem času večkrat udeležuje važnih hrvatskih slavnosti; Hrvat pa hiti k Slovencu, ako ta kaj posebnega snuje. Zato so tudi Hrvati videč, da se Slovenci pripravljajo na pot v zlato Prago, da obišejejo in pozdravijo svoje severne brate Čehe, a da tudi vsaj nekateri obišejejo znameniti

Velegrad, prihiteli in se pridružili Slovencem. Tako vleče Slovenca k Hrvatu, a Hrvata k Slovincu, ker sta si brata. „Živeli tedaj Hrvati! Živelu in evelo pobratimstvo med Hrvati in Slovenci!“ Po tem govoru je zavladalo gromovito: „Živela sloga in naše pobratimstvo.“ Tudi naši peveci so zopet zapeli pesen.

Za tem je v imenu časnikarstva češkega govoril urednik „Pokroka“, gosp. Josip J. Tonžimský. Govoril je mej drugim sledeče:

Dragi prijatelji in bratje!

Prihod vaš v Prago ima svoj globok pomen. Že od davna čutimo jedno in isto, posebno od onega časa, ko smo začeli spoznavati, da smo Slovani. Jedna ljubezen nas živi in jedne barve imamo nad seboj: — rudeča pomenja bratovsko jednokrvnost, modra — sinje nad nami se razpenjajoče nebo, a bela — jasen cilj, do katerega prihajamo. Vaš prihod pomenja korak dalje, korak do goršetka, a to je korak v zmislu idej častitljivega starčeka M. Majarja, katerega slavimo. Velike so te ideje, katere je glasil in za katere je deloval in jim posvetil celo svojo življenje; krasne sanje mladih, delo moških let in trud do groba. To so nam ideje, v katerih je zabil samega sebe in katere so mu v uteho na njegova stara leta. On je bil mož po geslu velikega jednega Čeha, očeta Sokolstva, Jindřicha Fügnerja, ki ni poznal ne „dobička ne slave.“ Majar po tem geslu živeč, ostal je med nami popolnoma nepoznan. Dragi gost naš je napil publicistiki kot velemoči. Ali kaj bi bilo časnikarstvo, ako bi ne imelo idej? Samo z njimi je močno in samo potem je velemoč, kadar se bojuje za ideje in služi idejam. Ideja je ona moč, katera tvori in se bori; ona je sila, katera velesile poraja. Ponosni moremo biti na to, da smo v službi idej! To je tolažba naša za boje in to je tudi poroštvo našega viteštva. In velike ideje Majarjeve: spoznavanje samega sebe, združenje, skupni napor, obramba narodnega življenja,

napredek, samozavest in svoboda, to so tudi ideje naroda češkega in slovenskega. In tem idejam Majarjevim, bodi moja napitnica! Naj nas navdajajo in dovajajo do cilja in ideje -- Majarjeve!

Jednoglasno smo odobraval ta govor.

V imenu Hrvatov se je g. Bradašku za napitnico zahvalil g. K. Matica, katehet meščanske višje dekliške šole in prefekt okr. pl. konvikta v Zagrebu. Govor se glasi:

Velečastita gospoda!

Svečanost današnja je slovanska. Slovencem smo se pridružili tudi mi Hrvatje, da podelimo čast in slavo, katero so priredili bratje Čehi v zlati zibelki vsega Slovanstva. Pridružili smo se Slovencem kot primatek, a tudi ta primatek ni male znamenitosti. Težavno bi bilo lepše in uzornejše narisati slogo med Hrvati in Slovenci, nego je to storil dični Slovenec, bivši ravnatelj velikega gimnazija v Zagrebu, g. F. Bradaška. On je znan zgodovinar in umeje tudi z govorništvo svojim predočevati zgodovinski položaj obeh narodov. Nisem vreden jaz, in ne vem, ali bi se kdo izmej nas upal opisovati zgodovinsko stanje naroda hrvaškega in slovenskega od l. 1848. Kot vzoren učitelj je znal vselej suhe besede šolskih knjig lepo začiniti z zgodovinskimi dogodkami in jih prelivati v mlada naša srca, da zaneti ljubezen do domovine in roda svojega. Mi se veselimo, da je ravno on nazdravil naradu hrvaškemu in posebej nam navzočim Hrvatom. Ponašamo se z dičnim svojim ravnateljem in profesorjem in se nadejamo, da se tudi njemu danes srce od veselja taja, ko vidi od navzočih sedem Hrvatov — 5 svojih dijakov. Radost to mu čitamo na obrazu in vidimo jo v plemeniti njegovu duši. Usliši ga dobri Bog, in daj, da narodu hrvaškemu in slovenskemu kedaj napoči oni srečni čas, ko si bomo mogli zares podati bratske roke in se smeli

imenovati jedne brate, ko nas bode vezalo jedno srce, jedna duša ter ogrevala jedna ljubezen. In če tudi vstanejo neprijatelji proti nam, ne bomo se takrat bali nikogar. Deca smo jedne matere, moramo se radi tega tudi kot bratje ljubiti in bratske si podati roke, ker je premnogo vredna v zgodovini potrjena istina, katero hrvaški narod kratko izraža:

„Kod se bratska srca slože,

I slovo plivat može.“

Živahni klici: „Živili Hrvati — Slovenci — Cehi.“ Naši pevci so zapeli pesen.

Po tem govoru je slovenskim in hrvaškim gospicam in gospem napil g. V Pitrdle, kar smo seveda vsi pritrjevali, že radi tega, ker se niso ustrašile dolgega in težavnega potovanja in nezgod, ki se na potu rade gode.

Zadnji govor je imel g. Anger, kapelnik narodnega gledališča ter je napil slovenskim pevcem, ki so res ves čas banketa izvrstno peli. Konečno še se je pod vodstvom g. V. Valente zapelo nekaj krasnih pesmi in se tako končal banket na čast našemu velikemu možu. In mi kličemo: „Živel g. M. Majar Ziljski, živel njegov duh in ideja!“ —

* * *

Po banketu se nam ni zdelo vredno, da bi si šli skupno mesto ogledovat, kakor nam je program označeval, nego raztrošeno smo hodili nekateri tu, drugi spet tam, da si zopet kaj naberemo za spomin. Na večer smo se potniki sešli v „Narodnem gledališču“, katero je nam v čast bilo popolnoma razsvetljeno. Pred prekrasno stavbo pri Vltayi je stalo brezštevno občinstvo, glava tik glave, ki je nas pozdravilo burno in bratsko. Pri vhodu v gledališče so nas pričakovali g. Em. vitez Skramlik, ravnatelj Šubert in upravitelj J. Fleišman, ki so nas prav pristrčno pozdravili, ter odvedli v znotrajne prostore. G. J. Hribarja so povabili v ravnateljsko ložo (sedež).

Oh tukaj smo občudovali to prekrasno stavbo od znotraj. Dobili smo najlepše prostore, od koder smo z lahkoma vse videli. Po sedmi uri je začela igrati godba pod izvrstnim kapelnikom g. M. Angerjem slavnostno overturo „Má vlast“ od slavnega skladatelja Antonina Dvořáka. Potem se je predstavljala „Paní minemistrová“, zgodovinsko izvorna veseloigra od Lad. Stroupežnickega. Igra se nam je jako dopadla, zato smo igralcem gromovito ploskali. Po končanej tej igri zagrinjalo pade in postalo je tiho kakor v grobu. Čez nekaj časa se zapoje — „Naprej zastava Slave!“ Vsi vstanemo in občinstvo jame klicati: „Na zdar!“ „Živili Slovenci in Hrvati!“ „Slava!“ A ko se je razlegal veseli glas prve naše pesni so nas gospodične obsipale z rožicami in šopki. Pesem se je na zahtevanje morala trikrat ponoviti. Konečno se je igrala zborna veseloigra „Na veřejnem životě“ od dr. Karl Pippicha. — Ko izstopimo, so nas Čehi zopet navdušeno vsprejeli in nam klicali: lahko noč, da se jutri zopet vidimo. Seveda lahko smo to noč zatisnoli oči, tembolj ker smo se mnogo trudili v pregledovanji lepega mesta.

V češkem muzeji; — pri banki „Slaviji“; — pri g. J. Klempfnerju.

V četrtek, dne 20. avgusta.

Kakor navadno vsak dan, smo se tudi v četrtek zbirali ob 8 uri v „Měštánski besedi“, ter se po zajutрку skupno podali obiskovat „Češki muzej“. Tukaj smo imeli zopet mnogo občudovati. Naša prijateljka, vrla Čeha, nas nista ni za trenotek zapustila. Tukaj smo počastili g. J. V. Lega, kajti tukaj deluje ta gospod za Čeha a tudi za — Slovence.

Ogledovali smo si tukaj mej drugimi rečmi: rokopis zelenogorski in kraljedvorski, koja tudi Slovenci poznajo.

Od „Češkega muzeja“, kjer je mnoga starina shranjena smo šli obiskat banko „Slavijo“. Tamkaj smo bili slovenski njeni zastopniki voditelju predstavljeni in smo se smeli vsesti na pripravljene stole. Potem so nas vodili iz jedne hiše v drugo, ter nam tako kazali, kaj premore dobra volja. Prepričali smo se, kako dobro stoji ta zavarovalnica. Prepričali smo se o solidarnosti banke „Slavije“. Preden smo odšli, zapeli so pevci „Slavije“ lepo pesem, in vodja je potem, ko smo zapuščali prostorije, prožil vsakemu desnico.

Solidarna banka „Slavija“ ima svoj delokrog tudi mej nami Slovenci. Ima že blizo 53.000 zavarovancev, gotovo lepo število; vendar ni tako veliko, da bi se še pomnožiti ne dalo. Zatoraj dragi Slovenci! S vsem zaupanjem se oklepajmo tega prvega našega slovanskega zavoda; tudi na narodno-gospodarstvenem polji naj velja geslo „svoji k svojim!“

* * *

Nekateri so že popred iz „Češkega muzeja“ šli naravnost na Vinograde; a drugi smo to storili, ko smo si ogledali banko „Slavijo“. Tamkaj nas je imel fotografovati g. J. Klempfner, akademični slikar. Tudi naša severna brata in največja prijatelja gg. Lego in Ekert bila sta z nami in na naši sliki se vidita na sredini. Ker so fotografovanje Čehi želeli, smo jim to vslugo tudi radi storili. Kmalo smo bili postavljeni v red, vendar je manjkalo mnogo naših sopotnikov, ki so se zamudili pri prijateljih. Vseh skupaj nas je bilo 77. Ta slika, solidno delo, katero smo potem vsak dobili za 3 gld., je najlepši spomin na naše potovanje. Fotograf je uzoren — Slovan. Od fotografa smo se podali, ker je bil že čas, k skupnemu obedu v „Měštansko besedo.“

Ogledovanje narodnega gledališča. Pri tretji predstavi. Pri očetu „Sokola“.

Popoludne po obedu smo obiskali slavni Emavz na Slovaneh in se čudili lepi cerkvi. Iz te smo šli po Palackijevem mostu na Smihov nazaj. Praga ima 6 mostov in jednega na verigah. Najnovejši je Palackijev most, ki novo mesto spaja s Smihovim in s 7 oboki Veltavo (Moldavo) premošča. Delati so ga začeli 3. jul. l. 1878 in dovršili 22. grudnia 1878. Napravil ga je po načrtu svojem genijalni Julij Reiter. Stal je 1,157.600 gld. Kamenje, iz katerega je ta most stavljen, kakor tudi obrežje, katero veže, je beli, rudeči in modri granit iz Orlika in Črnega Kostelca. Mej delalci je bilo tudi 27 Slovencev z doljnega Štajerja. Razgled s Palackijevega mosta je dražestven. Vidi se: Višegrad, samostan na „Slovaneh“ narodno gledališče in Kraljevski Hradčani.

Čas je hitel, in noč se je bližala. Polagoma je začelo škropiti, ko korakamo po Smihovem. Korake smo morali pospešiti, ker smo si morali ogledati znotranje prostore „Narodnega gledališča“, preden se podamo k predstavi ob 7. uri.

V veži nas je vsprejel g. Šubert, ravnatelj gledališča. V oddelkih smo si ogledali kraljevske sobe in loggijo; a v glavnem foyerji smo opazovali slike, lepo delo našega slavnega rojaka g. Šubica. Vse to smo si natanko ogledovali, in reči smemo, da kaj jednakega še nismo videli. G. Šubert nam je marljivo razlagal pomen slik, katere je slikal Šubic. Tudi g. J. Hribar je imel tukaj daljši govor, v katerem je želel „Narodnemu divadlu“ vso srečo, ter se zahvalil za prijaznost, s katero nas je vsprejel ravnatelj. Na g. Hribarjeve besede je g. Šubert odgovoril v precej dolgem govoru, za kar smo mu bili vsi jako hvaležni.

Potem smo tudi na balkon hodili. Pri tej priliki naj opomnem, da je cela zlata Praga nam Slovincem in Hrvatom

bila odprta. Povsod kamorkoli smo se prikazali, so nas navdušeno vsprejemali. Res nepozabljivi spomini za nas zapuščene in zatirane Slovence. Z „živio“ in „na zdar“ zapustimo znotranje prostore mogočne zgradbe.

In sedaj naj postavim le tú sem zgodovino te mlade zgradbe, na katero gleda ponosno vsak Čeh.

Popotnik, ki prideš v Prago, najdeš tamkaj „Prašno brano“, na levo od nje se pride naravnost po Ovočnih in in Ferdinandovih ulicah do „Narodnega gledališča“. Ta zgradba je spomenik pomlajene češke moči, in one požrtvovalnosti, katero ima malokater drug narod; kajti niso je stavili samo bogataši, nego tudi siromaki. Denar dajali so: češka dekla, perica, šivilja, dninar, pometač ulic, drvar, da celó berač. Pobirati so začeli l. 1850, do požara dne 12. avgusta 1881 se je potrosilo zanj 1,824.805 gld. A po požaru se je znova nabralo v 6 tednih čez 1 milijon, ter je še potem se potrosilo 1,548.565 gld. Češko gledališče je jedno najkrasnejših zgradb na svetu, prostora ima za 1800 ljudi. Priskrbljeno je z električno razsvitlavo, s katero so tudi nam v čast razsvetili. Samo domače roke so ga postavile in okrasile de jedne, katera je bila tudi — slovenska. Bil je to mej slikarji, naš genijalni Šubic, izvršivši mojsterski posel svoj.

* * *

Sedaj smo se podali obiskovat „Sokolovno“. Sokolstvo je pri vseh narodih imenitno društvo. Ono oživlja narod in ga izpodbuja k daljnim težnjam. Rekel bi pa, da je sokolstvo najbolj razširjeno po Češkem, in zato so Čehi tako žilavi in neustrašeni v vseh političnih borbah in bojih, katere bijejo za svoj obstoj. V tem činu tudi Slovenci ne zaostajajo in rečem: več ko bodo Slovenci imeli „sokolskih“ društev, živahnejše bodo napredovali, jednako kakor naši severni bratje.

V zlati matički Pragi ima „Sokol“ svoje poslopje, kjer se zbira in navdušuje za svoje idejale. V to svrho služi izvrstni časopis, ki v mesecu jedenkrat izhaja, z imenom „Sokol“.

Pri „Sokolovni“ so nas kaj prijazno in navdušeno vsprejeli, igrala se je češka himna: „Kde domov muj?“. Mej tem je prišel „Sokol“ v dvorano a godba zaigra „Naprej“. Potem pristopi staroste namestnik gosp. dr. Čížek, ter proži prav prisrčno našima voditeljema roko, in pozdravi Jugoslovane tako-le:

Velecenjeni bratje!

Zlasti pri slovanskih narodih je lepi običaj, da je dan ko pride v hišo gost, prazničen dan. Praški „Sokol“ praznuje danes jednak dan, ki nam je tem ljubši, ker so v naši sredini dragi jugoslovanski bratje, sinovi naše vzajemne matke Slavije. Prisrčno vas toraj pozdravljam, dragi bratje, v tej zgradbi, katero nam je postavil naš nepozabljivi H. Fügner, katero nam je uzdržal naš brat dr. Črny in v kateri je odgojil naš nenadomestni junak dr. Miroslav Tyrš celo legijo hrabrih in odločnih mož. Obisk vaš nam je dražji, ker je sokolska ideja prodrla tudi mej naše ljube brate Slovence in Hrvate. Ne poznam nijedne odkritosrčnejše želje, kakor da bi vam obisk vaš mogli povrniti v vaši beli Ljubljani. In v to ime vam kličem: „Na zdar!“

Burno odobravanje. V imenu potnikov se je zahvalil g. Anton Trstenjak. Konečno so Sokolci napravili nekaj vaj in potem se poslovimo in odidemo še jedenkrat burno pozdravljeni v „Narodno gledališče“.

* * *

Skrajni čas je že bil, da se podamo k predstavi v Narodno gledališče. Bil je tako za večino zadnji večer. Igralo se je „Excelsior“ balet. Zares, kar očarani smo bili pri tej

predstavi, in gospodje, kateri so imeli priliko si v drugih mestih ogledovati to predstavo, na pr. na Dunaji, so izrekli, da se smejo vsi oni igralci „Excelsiorja“ skriti pred — gibčnimi Čehi. Excelsior je sestavljen v 6 oddelkih in v 12. obrazih, ter nam predstavlja mične reči in plese.

Konečno se podamo v „Měštansko besedo“, kjer je bilo ločenje z vsklikom: „Z Bogom matka Praga!“

Z Bogom, srečno, zlata matka Praga.

Nekateri izmej nas so morali misliti na dom; a večina se je hotela drugi dan podati na slavni Velegrad, da poljubi ono častito mesto, kjer počivajo koščice največjega slovanskega moža, največjega dobrotnika tudi nas zatiranih Slovencev — sv. Metodija. Toraj nicejšni večer je zadnji. Potekli so za nas zlati dnevi in prišel je osodni večer ločitve, grenke ločitve. Slovo naše od severnih bratov je bilo silno težavno, to smo skušali mi potovalci; drugim je pripovedovanje neumljivo. Strastno smo stiskali roke vrlih naših severnih bratov, srce nam je nemirno bilo. „Lyra“ imenitno pevsko društvo banke „Slavije“ v Pragi nam je nekoliko težave odjemalo.

Na oder je stopil zadnji večer jeden najodličnejših Čehov g. dr. Pravoslav Trojan. Njegov izvrstni govor vzamem iz „Spomenika“; upam da se s tem ne zamerim:

Gospoda!

Dovoljujem si danes kot jeden najstarejših članov „Měštánske besede“ in tudi kot jeden najstarejših poslancev besedo izpregovoriti. V pondeljek sém bil priča naših govorov. Žal, da v torek in sredo, po opravkih zadržan, nisem mogel izpregoriti nobene besede. Naj toraj to danes storim. Prosim, da vzamete s seboj zagotovilo, da ni bila le moja, temveč vseh čeških poslancev pozornost obrnena na vaš prospeh. Bil sém

na prvem državnem zboru na Dunaji in v Kromeriži in udeležil sem se vseh parlamentnih sej, kjer smo se prav mnogokrat pokali o deželnem jeziku na Kranjskem in po drugih slovenskih krajih z Nemci, ki so vedno trdili, da se že 50 let ni bila izročila nikaka uradna uloga v slovenščini, in so, opiraje se na to podlago trdili, da je deželni jezik na Štajarskem, Gorotanu in Kranjskem — nemški. Opozarjal sem pri tej priliki, da ni prav, siloma si prisvajati pravice. V poznejši dobi sem bil jeden prvih, ki je silil na to, da bi zopet vstopili v državni zbor avstrijski, in to radi tega, da bi se raztreseni slovanski rodovi zbrali in skupaj ostali. Kadar pa je nastala centralistna doba, bili so zopet trudapolni časi! Vsekako pa se učimo od svojih nasprotnikov, kako se je treba z ugodnim časom okoristiti. Tako, kakor se oni v svoji manjšini vedno strogo držé centralizacije, tako držimo vedno mi skupaj in tako podpirajmo svoje manjšine. To vzajemno podporo bomo dosegli pa le, ako se dobro mej seboj poznamo, tako v zasebnem, kakor tudi v parlamentnem življenji! Prosim, gospoda, da vzamete prepričanje in zagotovilo s seboj do krasne domovine svoje, da vas bomo ravno tako, kakor ste bili tukaj lepo pozdravljeni in vsprejeti, vsi poslanci češki, kolikor nas je, bratski podpirali! Združila nas je ljubezen in vzajemnost; ta ljubezen in vzajemnost velja pa še v večji meri manjšemu in slabšemu, kateremu je potreba več podpore in obrambe. In takemu pobratimstvu češko-slovenskemu kličem srčni: „Na zdar!“

V imenu potnikov zahvalil se je g. F. Bradaška s sledečim:

Predragi bratje!

Ko smo odhajali od doma, ne bi se bili nadejali tolike pri srčnosti, kolikor smo jo nahajali mej brati Čehi. Videč toliko ljubeznivosti, dozdevalo se mi je, kakor da bi Čeh hotel

Slovincu reči: Dragi brate, sto in sto let sta bila ločena Čeh in Slovenec; sedaj prideš zopet k meni, daj, da te objamem in poljubim. Jeden velececnjeni češki govornik je rekel, da hoče Češka, da nas hoče zlata Praga pritisniti na svoje srce. Gospoda, mi čutimo, da se to vrši; mi čutimo, da nas prešinja vaše navdušenje, in jaz želim, da bi to navdušenje trajalo in in vtrjevalo bratsko vez mej Čehi in Slovenci. Za vso to srčnost tedaj, ljubeznjivost in navdušenje, katero ste nam skazali, zahvalimo se iskreno; bodite preverjeni dragi bratje Čehi, da Slovenec tega nikdar pozabil ne bode, ter se vam bo zahvaljeval tem lepše, tem vspešnejše bo napredoval v narodni zavesti in omiki. Verujte, da mu bodo ti dnevi kot najdražji in naj-sijajniši ostali vedno v spominu.

Burno odobravanje in „živeli“.

Ko je konečno vihar nekaj ponehal, je stopil na oder naš pesnik g. S. Gregorčič. Dolgo časa ni mogel začeti deklamovati pesni, katero je v Pragi skoval. Po dolgem trudu mu je bilo mogoče začeti:

Velegrajska kuga.

Kakó neizmerno skrbite za nas,
Kot mamke za drobne dojénce:
Pozábiti nečem pač večni vam čas
Te srčne skrbi za Slovence.

Pod ramo vodilni nam dévate pás,
Da ravne učite nas hoje;
Da vrsasel po vaši bi volji nam stás,
Nas vežete v ózke povoje.

Naš jezik „otročji je in nebogát“,
Zamenjati z vašim ga treba;
Mi kruha prevéč bi si vzeli nakrát,
Vi toraj nam režete hleba.

Ko zvéčer najprvi zagrínja se mrák,
V zibelko nas naglo podíte;

Ko višje nevolje zazná se oblák,
Nas križati čelo učite.

Potok za vasjó je neskončno globók,
Oh, voda — do člena na péti;
Zató tja ne sme vaš prizrčni otrok, —
Da vtone . . . ste v groznem trepeti.

Če kréniti h'čemo k sosedom korák,
Pregledate skrbno vse pote,
Kotiček skrbljivo preiščete vsák,
Braněč nas nesreče in zmote.

In ko smo želeli na Velegrád,
(Kdo vašo popiše zaslugo!)
Tja smeli mi nismo z domačih livád,
Ker tam zasledili ste — kugo!

Brezkončno vi res skrbite za nás,
Skrb vašo Bog večni vam pláti;
A čujte, gospoda, kaj pravim vam jaz:
Za nás se ni treba vam bati!

Odrasli smo, ni nam več treba pasóv,
Za druge shranite povoje;
Jeziku ni treba več tujih glasov,¹
Najlepše nam teče — po svoje!

Kar tiče se kuge, to pravite práv;
Okróg in okróg Velegrada
Res zrak je nečist in brezmejno nezdráv,
Tam kuga morilna vlada.

Zaprlí na Velegrad ste nam pot.
A v Prago ga niste zaprlí;
Zató pa iz zemelj slovenskih povsód
Sem v Prago smo zláto pridrlí.

Tu v Čehih te „kuge“ je silni izvor,
Tu njeno je pravo središče;
Vzajemnost slovanska, ki vam se zdi mór,
Tu stalno imá bivališče.

Ta kuga nevarna pa vam je, ne nam,
 Krivica je vašim strašanska;
 Kako je imé ji? naznanim ga vám;
 Ta mor je — vzajemnost slovanska!

A nas se ta mor je že davno prijél,
 In vender še srečno živimo;
 Kdor ima to kugo, je zdrav in vesel,
 Le več si te kuge želimo.

Te „kuge“ napiti se h'čemo takó,
 Da duh in teló nam prošine;
 In kedar prošine nam duh in teló,
 Se vrnemo do domovine.

Po domu jo širili bomo vselej,
 Da ves bo naš národ „okužen“;
 In „kužiti“ ga ne prenehamo práj,
 Da v duhu s Slovani bo združen!

Gosp. Simon Gregorčič je pesen svojo komaj dokončal, in vse je hitelo k njemu, ter mu stiskalo roko; vsak je hotel prvi biti pri njem.

Čas je hitel in ločiti se je treba. Še nekaj govorov in potekli bodo dnevi, presrečni dnevi. Župnik g. I. Modic je slikal našo blaženo stanje, hvalil je zlato mater Prago in vrli narod Češki. Gosp. Modic je rekel: „Prišli smo, videli smo in — premagali ste nas; vender prav milo in ljubo bi nam bilo, ako bi se v kratkem zopet videli!“ Čehi so nam zatrdili da se gotovo vidimo v beli Ljubljani.

Tudi naše spremljevalke v tolikem navdušenju niso zaostale, videvši zlasti v Češki Třebovi mnogobrojne gospice, ki so navdušene pozdravile Jugoslovane. Izpregovorila je gospodična Ana Kalmus:

Dragi bratje!

Zahvaljujem se v imenu Slovenk za včerajšno napitnico, zagotavljam vas, da nam bode naše bivanje mej vami ostalo

nepozabljivo. Uverjam vas ob jednem, da hočemo tudi me biti in ostati zveste pospešnice slovanske ideje, za katero se boriti hočemo do zadnjega vzdih. Slava tedaj vam, gospoda, in naj živi odbor „Měštánske besede“.

Burni klici: „Živeli!“

Zatoraj drage Slovenke! po izgledu naše sopotnice sklenite biti vrle hčericice obširne majke „Slavije“, pospešujte idejo slovansko, pomagajte onim rodoljubom slovenskim, katerim ta stvar ni deveta briga, da se ideja slovanska izpelje in vzdržuje. Zatoraj slava rodoljubnemu češkemu, hrvatskemu in tudi slovenskemu ženstvu!

Sedaj je sledil govor g. dr. Antona Čihalika, ki je v imenu odbora „Měštánske besede“ slovo vzel od dragih jim Slovencev in Hrvatov, in to v slovenskem jeziku:

Velecenjena gospoda!

Dragi nam bratje in prijatelji!

Kakor lepe sanje naglo izginejo, tako hitro so minuli mili dnevi vašega bivanja mej nami; hitreje, kakor smo se nadejali, dospel je čas naše ločitve. In kako krasni trenotki so bili to, katere smo jeden z drugim v bratski zvezi in ljubezni ter v vzajemnem porazumenji preživeli! Bili so to trenotki, ki so povzdigovali našega duha, ter milo blažili naša srca, in jaz mislim, da bode nam in vam potreba krepkega in neostrašljivega duha in sočutnega in ljubečega srca: s prvim se hočemo našim sovražnikom v bran postaviti, a z drugim naši dragi domovini služiti.

V preteku teh slavnostnih dni je bilo menda veliko dokazano, kak velik pomen je vaš častni prihod imel, in kak ljubki korak je včinił na polji vzajemnega spoznanja in približevanja. V resnici, mi smo se spoznali in ljubiti začeli, po-tožili smo si svoja tožna čutila in vesela hrepenenja, in utrdili

ter okrepili smo se v našem blagem naporu. Preverjen sem, da vas ni treba prepričavati, kako ljubi ste nam bili, in kake nepozabljive trenutke ste nam napravili s svojim prihodom. In kako je moglo tudi biti drugače? Kajti vi ste ne samo vaše simpatije, ampak vi ste nam vaša srca prinesli in otvorili; mi smo gledali vanj in smo videli, da so polna čistega zlata in da so za nas s pravimi in gorečimi čutili gorela.

Sedaj se vrnete v svoje rojstvene kraje, v svojo lepo domovino, in v kratkem času bodete spet mej svojimi, kateri s hrepenenjem čakajo vaših poročil, vašega poslanstva, in kaj ste od nas zvedeli blagega. Poročite jim toraj naš odkritosrčni bratski pozdrav; recite jim, kaj ste tukaj videli, recite, da imajo tú na Labi in Vltavi svoje brate, ki jih srčno ljubijo, osodo njihovo čutijo, in se ravno na onem mestu z enakimi nameni uspešno trudijo. Vam in nam se bo še potreba mnogo boriti, marsikateri hudi boji poduzeti, predno bodemo dosegli naša stara, pravična, narodna in politična prava. In ravno sedaj v zadnjem času je videti, kakor da bi se ta boj poostril. Pa trdna zavest, da se potegujemo za sveto in pravično reč, za naš mili jezik in svobode zlato, ta zavest, da imamo z nami enako misleče brate, kateri se hočejo z nami vred bojevati, ta zavest naj nas krepi in k željnemu cilju pripelje. Čeravno nas bodo zopet ločile visoke gore, s srcem in duhom ostanemo si blizo in zedinjeni.

Kličem vam torej, dragi bratje in mile sestre, srčni in gromoviti: „Na zdar!“ in kakor trdno upam, „na kmalo svidenje v beli Ljubljani. Toraj živeli, živeli! Na svidenje!“

Gromovito smo klicali: „Na svidenje! Da se vidimo v beli Ljubljani!“

Potem še je govorila gospá Kosova. G. Ivan Hribar je napil „Měštánski besedi“, a g. Anton Trstenjak županu zlate

slovanske matičke Prage, g. dr. Černemu, in g. prof. Bečič iz Djakova pobratimstvu Čehov in Jugoslovanov.

Bratinstvo je sedaj sklenjeno, spoznali smo se; sedaj smo edna duša in srce, živi, živi torej duh slovanski! Solze so nam igrale pri slovesu od dragih nam severnih bratov Čehov.

Tukaj toraj pri žrtveniku slovanske vzajemnosti vam obljubimo predragi nam bratje Čehi, da hočemo z vami čutiti vsako gorje, upamo da tudi vi jednako z nami čutite. Z radostnim srcem pa vas pričakujemo v naši slovenski, beli Ljubljani. Sicer nismo zmožni vam prirediti takih slavnosti kakor ste nam jih vi; ne moremo vas mi kot mali narod tako velikansko in navdušeno na postajah vzprejemati, kakor ste vi žilavi Čehi nas; vendar bodite preverjeni, da bodemo storili, kolikor bo v naših skromnih močeh. Pokazali vam bodemo naše slovenske lepe pokrajine: Slovenske gorice, staro Celje, belo Ljubljano, Postojinsko svetožnana jamo, Blejsko jezero, Trst itd.

* * *

Vsakega bo mislim zanimalo, zlasti priproste bralce, ako pri slovesu od zlate Prage tudi povemo, kako je nastala. Zidanje Prage ima to-le povedko: Přemisl sklene sezidati mesto, in sicer na primernem selu. O tem se posvetuje s svojo ženo Libušo. Libuša gre s svojega grada in pelje Přemisla na visoko goro, mu pokaže grič v daljavi in reče: Glej, ondi le, kjer se izliva Brusnica v Vltavo, stoji grič, ta kraj sem si izbrala za novo mesto. Sedeta na konja in jahata na oni grič, ter ukažeta delavcem, da tukaj pričnejo zidati mesto; a nista pa vedela, kako bi novo mesto imenovala. Libuša sporoči služabnikom svojim: „Hodite na grad in vprašajte delavce kaj delajo?“ Delavca ki sta bila tesarja, rečeta: „prag teševa“. Posli se vrnô k Libuši, in verno povedó, kaj so videli in slišali. Libuša odgovor slišavši imenuje novo mesto „Prago“.

Praga ima v obsegu 12·7 *km* ali 2 uri 51 minut in 21 sekund. Površje jo 8·04 $\square$ *km*. Največja dolgost je 3·03 *km* ali 48 minut, a širokost 5·006 *km* ali 1 uro 20 minut in 12 sekund. Stostolpna zlata Praga se deli v 5 glavnih delov in v 20 fará. Poglavitni deli so:

I. Staro mesto	z 1039 hišami in 43.999 ljudmi.
II. Novo mesto	„ 1587 „ „ 74.798 „
III. Mala stran	„ 551 „ „ 20.944 „
IV. Hradčín	„ 201 „ „ 5.823 „
V. Jožefovo mesto	„ 284 „ „ 10.655 „

Po najnovejšem številjenju ima Praga 3662 hiš in 156.219 stanovnikov, 258 ulic, 31 trgov. Cerkev ima 57 katoliških, 4 protestantovskih, 1 grško in 10 sinagog.

Čez Moldavo peljejo sledeči mostovi: I. Cesar Karlov most (zidani most), postavljen leta 1357, imajoč dolgost 496·88 *m* in širino 10·27 *m*. II. Cesar Francov most na verigah, postavljen l. 1841, ter dolg 459·9 *m* a širok 9·17 *m*. III. Cesar Franc Jožefov most, postavljen l. 1868. Dolg je 281·64 *m* in širok 9·75 *m*. IV. Palackijev most, narejen leta 1878; dolgost njegova znaša 228·8 *m*, a širokost 10·91 *m*. V. Most na verigah so napravili l. 1869, ter je dolg 195 *m* in širok 3·79 *m*.

Moldava pride od Višegrada in njena proga pri izstopu mesta znaša 4·034 *km*, srednja širina pa 254·16 *m*.

Nekateri trgi in ulice imajo lepo dolgost in širino kakor:

Staromostni Ring	od 130	<i>m</i> dolž. in 106	<i>m</i> šir.
Malostranski Ring	„ 190	„ „ „ 114	„ „
Venclov trg	„ 682·75	„ „ „ 60·7	„ „
Karlov trg	„ 544	„ „ „ 153	„ „
Graben	„ 474	„ „	
Ferdinandova cesta	„ 607	„ „	
Rudolfovo obrežje	„ 1507	„ „	

Smihovsko obrežje od 124 *m* dolž. in mestni park ima dolž. 660 *m* in širine 80 do 125 *m*.

Karolinska dolina je 1250 *m* dolga in 500 *m*, široka ima 310 hiš in 14.779 stanovnikov. Smihov je 1640 *m* dolg in 1450 *m* širok, ter ima 448 hiš in 24.591 ljudi.

Višegrad je 720 *m* dolg in 986 *m* širok imajoč 100 hiš z 3850 stanovniki. Žižkov ima 377 hiš in 20.844 ljudi. VINOGRADI s 343 hišami in 15.287 stanovniki. Wršovec imajo 301 hiš in 5732 stanovalec. Nusle-Pankrac z 5671 stanovniki. Holešowec-Bubna z 439 hišami in 10.852 ljudmi.

Tako toraj ima Praga s predmestji vred po najnovejši štetvi 5265 hiš in 236.575 stanovnikov, ki so večinoma sami vrli Čeho-Slovani.

Nejlepši razgledi so iz stolpov narodnega vrta, Belvedera, Višegrada, sv. Lovrenca in Žižkova. Sv. Lovrenc se vzdiguje 324 *m* nad morjem, a Žižkov 268.

Bilo bi še voliko povedati o našem lepem slovanskem mestu, a naj zadostuje. Zjutraj dne 31. avgusta vzamemo slovo, in odrinemo od svojih stanovanj na kolodvor, še enkrat pozdravljeni od bratov Čehov.

Na kolodvoru je vlak pričakoval s svojim spremstvom kneza nadvladiko prem. g. grofa Schönborna, da se popelje tudi na slavni Velegrad in tamkaj z nami počasti slovanska apostola sv. Cirila in Metodija.

VI.

Iz zlate Prage do Velegrada.

Ura pride, in mi zasedemo odkazane prostore na železniških vagonih, da se odpeljemo od zlate matere Prage, da

odrinemo proti drugemu imenitnemu kraju, katerega smo željno pričakovali, namreč proti slavnemu — Velegradu.

Zadaj pustivši nam ljube postaje, kjer smo pred malo dnevi bili tako navdušeno vsprejeti, moram omeniti vsaj neko malo prigodbico. Nekateri potovalci smo se pogovorili, da hočemo še kokarde obdržati do Brna, in da si jih tamkaj snamemo s prs, ker na Velegradu bi se ne spodobilo imeti jih pripetih. V kupeji z nami sedeli so tudi nekateri slovenski dijaki kot potovalci Prage in Velegrada, ter dva zagrizena sovražnika Slovanov. Imenovanima nemškutarjema se je čudovito dozdevalo, da smo imeli slovenske kokarde pripete. Toraj nas vpraša eden, zakaj imamo to na prsih? Jeden naših poštenih dijakov takoj postrežljivo odgovori in razjasni pomen, ter pristavi opazko: ali niste bili pretečene dneve v Pragi? Seveda! Niste li ničesar tamkaj videli ali vsaj brali v „Politiki“ o bivanji Slovencev v Pragi? Odgovori: Bil sem celi teden tamkaj, ali jaz nič ne vem o tem, in „Politiko“ sem bral vsak dan, in nisem našel nijedne črkice o Slovencih. Kaj prevzetno je dijaku odgovoril. Dijak pa v postrežljivosti, in da bi ga podučil o resnici, da mu takoj nekaj listov „Politike“ v pregled. Ta je sicer nekoliko pogledal, in z jezo dal nazaj. V tem pridrdramo proti zadnji postaji: Češki Třebovi. Tamkaj nas je pričakovalo obilo navdušenega ljudstva, da nas na potu iz Češke zemlje proti domovini še enkrat prav iskreno pozdravijo, in vzamejo od nas slovo. To so storili dostojno. Vsi jednoglasno, moški in ženski spol, zapeli so kaj ginljivo slovo; zapazili smo tudi, marsikatero solzo v očeh vrlih Čehov in tudi mi se jih nismo mogli zdržati. Tudi naši peveci so v spomin zapeli pesen. Potem ko se je vlak začel pomikati, so nebrojni glasovi: „na zdar“, „živeli“, pretresovali zrak, klobuke in rute so yihтели tako dolgo, da smo se izgubili pogledu. Sedaj ste videli kaj pomenja, vpraša dijak neprijaznega našega tovarša,

mislim, da vam je srce od jeze pokalo, videvšemu medsebojno ljubezen, katero si izkazujeta dva sorodna si naroda. Vi drugi pokažite kaj jednacega. Sedaj smo ga toraj popolnoma pobili; tiho je nadalje sedel kakor lipov štor. Takim seveda se mora pokaditi pod nos.

Tako toraj z Bogom vrli Čehi, in ne pozabite kar ste obljubili, namreč da pridete ob svojem času v belo Ljubljano,

Od Brna smo se podali proti Lundenburgu ali Břeslavi, od koder nas je železni konjič kaj urno pridrvil do zadnje velegrajske postaje, ogrskega Gradišča, kar je naše srce z neznanško veselimi čuti polnilo, da tem popred pridemo v okraj velegrajski. A Dija se vkljub temu pomika počasi proti Moravi, morda zna tudi on, da nosi v vsaki kapljici kos zgodovine slovanske tje doli, kjer ni čuti veselih glasov slovanskih.

Od og. Gradišča so vrli Moravani nekatere za malo plačilo peljali naravnost na Velegrad, nekateri pa, ki nismo dobili več prostora, smo se podali peš v mesto Gradišče, kjer smo prenočili.

Drugo jutro za rano se vzbudimo, ter brez obotavljanja vstanemo radi neke znotranje moči, katera nas je s silo vlekla proti srečnemu kraju, proti — Velegradu.

Z veselim srcem, in z nado, da bodemo gledali oni blaženi kraj, kjer je izdahnol blaženo svojo dušico prvi apostol Slovanov, sv. Metodij, smo potem korakali. Pri vsaki stopinji se nam je veselejše dozdevalo, in ko je ura potekla, od kar smo Gradišče zapustili, smo že v bližini na kolenih pozdravili posvečeno mesto.

VII.

Na slavnem Velegradu.

Ob dolgem zidu, objemajočem vrt nekdanjega samostana, pridemo do krasnega slavoloka, na kojem nam primeren nadpis kliče nasproti pozdrav. Tukaj smo na obširnem prostoru, katerega objemajo cerkev in graščina.

Okolu polu 6. je nas vzprejela slavna cerkev Device Marije v nebo vzete v svoje prostorije. V velikanski in krasni cerkvi so se služile v edno mer sv. meše do poldne. Ne pretiramo, ako rečemo, da je bilo tisti dan nad 100 duhovnikov na Velegradu, ki so na grobu sv. Metodija opravili daritvo novo zaveze. Nadškofa praškega, ki so tudi ta dan počastili ta kraj, spremljalo je 50 duhovnikov v cerkev. Ljudstva se je trlo okolo 5000. Procesije so prihajale in odhajale. Res na prvi pogled — ginljivost.

Ob 11. uri je služil slovesno sv. mešo nadškof iz Prage. Milo se mi je storilo slišavši lepo petje pobožnih Moravanov; cela cerkva, možki in ženski spol, je peval. Kako pa je na nekaterih krajih v Slovencih?! Ko je sv. služba minula, je nam razlagal zgodovino cerkve, ter razkazoval njene imenitnosti nek postrežljiv in pobožen duhoven velegrajski, za kar smo mu bili seveda silno hvaležni. Najbolj je nas vseh oči na se vleklo novo bandero, katero so darovali ravno pred malo časom amerikanski Čehi, obiskavši očetnjavo. Nadpis na nji se glasi: „K ročence 1000letneho umrtí sv. Metoděje Věnovali Čehoslované katolici Spojených Států Ameriký.“

Ker smo pobožnost svojo opravili, skusimo vsaj površno naslikati Velegrad.

* * *

Velegrad je bilo sicer nekdanj mogočno mesto, a dandanes je neznatna vas, kojo na treh straneh obdajajo gore in hribi.

Hiš šteje okolo 60 in 800 ljudi. Seveda letos se je ta vas ob cestah na vse strani razširila, nastale so ulice, kjer so stale prodajalnice in gostilne. Sicer je to majhen kraj sam na sebi, a velik in imeniten je nam Slovanom po imenih sv. dveh bratov Cirila in Metodija, s katerima je v tako tesni zvezi. Oh koj na prvi pogled se mi je prikupil Velegrad! Marljive roke se gibljejo, delaven in pobožen narod stanuje tukaj, pozdrav „Hvaljen bodi Jezus Kristus“ je njih navadno pozdravljenje.

Na desnici so poslopja, v kojih so do l. 1784 stanovali cistercijanci. Samostan je imel ogromno posestvo na Moravskem in Šlezkem. Potem je bil dalj časa last barona Sine; a l. 1884 ga je kupilo podporno društvo duhovnikov, ali prav za prav kupil ga je olomuški kardinal za 1 $\frac{1}{2}$ milijonov gl.

Cerkev je bila samostanska. V svoji sedajni podobi je oboje iz l. 1735; a samostan je ustanovljen že l. 1198 od mejnega grofa Vladislava Henrika, brata češkega kralja Přemislja Otokarja. Leta 1784 za cesarja Jožefa so bili menihi iztirani, svetišče uplenjeno in samostan zatrt. Iz njega se je naredil grad iz samostanske cerkve pa farna cerkev.

Na levi se pred našimi očmi vzdiguje visoko poslopje nekdanje samostanske cerkve, posvečene nebovzetju Marije Device. A ta sedajna oblika cerkve še ni stara, ker jo je nek Zapotočny l. 1681 zapalil in ni od nje družega ostalo nego golo zidovje. Z velikimi stroški in mnogimi težavami so okolo 20 let stavili novo hišo božjo. Nekateri zidovi so še ostali. Leta 1735 so jo slovesno blagoslovili. Vendar vkljub staremu zidovju lahko imenujemo sedajno cerkev čisto novo, ker so jo toliko skrajšali, da sedaj ima 16 altarjev, popred pa — 20.

Visoko poslopje krasita dva lepa zvonika visoka po 60 m. Vrh prvega vidiš podobo sv. Cirila, a na drugem sv. Metodija. V zvoniku na episteljski strani cerkve visita dva

zvona; v onem pa samo jeden, ki tehta 3838 *kg*. Zvonove se prelili l. 1738 in so veljali 10.000 gl.

Ko smo prvokrat stopili v hišo božjo, oh kako smo obstrmeli radi lepote in izkliknoli: „hvala Bogu, da nas je za vredne spoznal ogledovati in občudovati to prekrasno svetišče! Tu nahajamo veliko, kar nas k občudovanju pripravi, naj si bodo božje ali svetne naprave. Visoko nad nami je cerkveni obok, kateri nosi sila lepo in znamenito kuplo. Tukaj je bil stare cerkve zvonik, stoječ na starih sila močnih stebrih, ki tudi še zdaj nosijo kuplo; iz nje se vidi doli cerkev.

Čudili sme se nad dolgostjo in širokostjo cerkve. Meri namreč po dolgosti 86 *m*, ter je najdaljša v celi Moraviji; široka je pa 24 *m*. Pripoveduje se, da lahko dva duhovnika pridigujeta, ne da bi motila jeden drugega. Ob straneh je 16 altarjev in lepe kapelice. Cerkev ima 4 ladje.

S pobožnimi čuti smo stopili, ko je gnječa minola, do prezbiterija, v kojega pada svetloba skozi kuplo, in takoj smo pred — srcem cerkvenim, namreč pred glavnim altarjem. Narejen je iz kararskega marmorja. Ob jednom rečemo, da marmorja tukaj niso štedili. Pred nekaj leti ga je daroval olomuški nadškof in kardinal dež. grof Fürstenberg. Izdelal ga je v Rimu Steinhauser l. 1864; okinčan je z lepimi mozaiki. Na obeh straneh tabernakeljna, ki ima na vratih podobo dobrega pastirja, klečita po dva angelja. Na straneh sta izdolbena sv. Venčeslav in sv. Ljudmila. Pod veliko altarno podobo so na pol izvršene izdolbine dogodb iz življenja sv. Cirila in Metodija in sicer: kako se poslavljata brata jeden od drugega, kako se poslovijo sv. Metodij od svojih vernikov in naposled, kako podeljuje papež Hadrijan II. sv. Metodiju znamenje nadškofovske časti in oblasti. Napisi so v latinskem, češkem in nemškem jeziku. Ta veliki altar je umetno delo, in je stal z voznjo vred iz Rima 36.000 gl. Altarna podoba

predstavlja vnebovzetje Marijino; slikal jo je nekdamni jezuit J. Raab, ki je pozneje pri cisterijancih na Velegradu živel in tudi umrl.

Na desni strani altarja stoji marmornati kip sv. blagovostnikov. To je popolnoma novo delo in prekrasna lepota cerkve, in tudi dostojni in dolgotrajni spomin na lansko slavnost. V sedanjem času so cerkev popolnoma prenovili. Okrašena je z živobarvnimi slikami po straneh, na oboku in v kupli. Med slikami sta tudi Otokar I. in Vladislav, ustanovitelja samostana. Na oboku prezbiterija naslikani so na presno mnogi naslovi, s katerimi se v Lavretanskih litanijah Marija časti, n. pr. „hiša zlata“, „skrinja miru“, „vrata nebeška“ itd. Prvi dve kapeli pred velikim altarjem, ki jej dajete podobo latinskega križa, ste 5 m visoki, tako, da pod kuplo, ki se 24 m na kvišku dviguje, merite 34 m širine. Sedanja ladja je nad 18 m visoka ter prekrasno slikana. Na dalje je še kapel razun sv. Benedikta in sv. Bernarda na vsakej strani po sedem. Prvi dve posvečeni ste sv. Petru in Pavlu, drugi sv. Školastiki in Hedviki. Te še niste prenovljeni, kar pa cerkvi ne jemlje nikakor okusa in lepote, kajti glavne vhode v nje zakrivata dve prekrasni klopi. Tretji dve ste posvečeni sv. Vaclavu kralju in sv. Florijanu. Spet drugi dve sv. Magdaleni in sv. Mariji egiptovski. Na dalje je prižnica. Sedaj sledite kapeli sv. Cirila in Metodija apostolov in varhov moravske dežele, v čiji je Velegrad. V šesti vrsti je kapela na južni strani sv. Katarine, a v nasprotni sv. Barbare. V sedmi ali zadnji kapeli blizo vrat stoji altar posvečen vsem svetnikom cisterijanskega reda, na desnej strani pa je altar „vseh angeljev varhov.“

Ne prezrimo še drugih imenitnosti in umetnosti cerkve velegrajske. Omenimo najpopred lepo izdelane klopi, ki so zlasti lepo in bogoto izrezane in prav z mnogimi malimi kipi

okrašene. Klopi so še iz samostanskega časa. Delo je nekega mizarja iz 17. stoletja, in so lahko na radost vsacemu umetniku te stroke; posebno široke so, ker samostanci so imeli različne ceremonije pri molitvi. V poprečni ladiji, na epistelski strani stoji gipsov model; po njem je kipar Jožef Maks iz marmorja izsekal kip solunskih bratov v praški Tinjski cerkvi. Nasproti sta kipa sv. ap. Petra in Pavla.

Lepa je tudi leca s podobami.

Krasni biser je pa tudi novi, krstni kamen od kararskega marmorja, najnovejše dele; iztesala ga je krščanska akademija v Pragi in darovali Velegradu moravski bogoslovci. 16 let so za ta krstni kamen olomuški bogoslovci nabirali doneske, preden so ga zamogli pokloniti velegrajski cerkvi. Izdolbene so na njem podobe sv. Cirila in Metodija, ter sv. Janeza Nepomučana. Na priklopu pa stoji sv. Janez krstitelj. Spomina vredna je tudi monstrancija s kosom roke sv. Cirila. Prekrasna nova okna priredil je l. 1880 Mayerjev dvorni zavod za slikarijo na steklo v Monakovem. Zlasti je omeniti pročelno okno na koru, katero nosi sliko Dev. Marije, pred katero klečita sv. brata Ciril in Metodij. Mojstersko delo. Krasno svetilnico pred glavnim altarjem je izdelal Adler na Dunaji. Omeniti še je tudi na desno od krstnega kamena umetno izdelan križ, katerega je poslal nek — samouk.

Sedaj smo opravili vdrugič znotraj svoje pobožnosti, ter si tako, kolikor je bilo možno ogledali in zabeležili imenitosti velegrajske cerkve. Spominjaje se svojih dragih in milih v domačiji svoji, in tudi nam naroda milega, zapustimo z veselimi čuti lepo cerkev, da porabimo čas za pregled drugih znamenitosti na Velegradu in v okolici.

* * *

Oglejmo se še nekoliko okolo cerkve. Na južni strani je k njej prizidana kapela sv. križa za božji grob, na severni

pa velikansko poslopje, kakor že znano, nekdamni cistercijanski samostan, dandanes last „kat. pod. družbe“ Olomuške nadškofije. Velikansko poslopje obdaja od treh strani veliko dvo-rišče pred cerkvenimi vratmi, kjer so lani se shajale brezštevne trume pobožnih slovanskih romarjev. Stanovniki tega ogromnega poslopja so dandanes: preč. g. dekan J. Vykydal in marljivi, za vse dobro vneti kaplan č. P. Jan Vychodil. Dalje se tam notri nahaja farna šola, c. kr. pošta in tamkaj biva tudi oskrbnik in njegovi uradniki. Lani našlo je pod to veliko zgradbo na stotine in stotine gospod. duhovnikov in na tisoče pobožnih romarjev gostoljubnega prenočišča. Spodaj se nahaja lani prenovljena obednica, ki je tako prostorna, da bi v njej preč. g. dekan lahko vse svoje odrasle farane (800) pogostil.

Sedaj smo se napotili naravnost proti pokopališču, ležečemu tik ceste, ki vodi proti Buchlovicam. Tukaj stoji pri cesti kapelica sv. Cirila, navadno „Cirilka“ imenovana. Skromna je sicer ta cerkvice, a yendar nas neznansko zanima, ne radi krasote itd., nego nekaj več pričakujemo od nje, in to je nekaj, v čemur je ne prekosi nijedna slovanska cerkev. Neusmiljenga, da, barbara bi ga imeli, kdor bi hotel obropati to cerkvico najlepšega kinča. Verni narod v Moraviji pripoveduje namreč o „Cirilki“ to-le: Cerkvico posvetil je sv. Ciril; tukaj je deloval, trudil se in učil sv. Metodij, in tukaj ravno v tej kapelici sprejel je sv. krst prvi krščanski knez češki — Bořivoj z ženo svojo Ljudmilo. Toraj sveti čuti so nas tukaj obdajali. Ob času cistercijancev služila je za farno cerkev, a ko se je potem samostanska spremenila v farno, je ta kmalo razpadala. L. 1837 je jo kupil baron Sina, ki jo je rabil za — seno. Leta 1850 služila je za prašni magacin. Čez 6 let vrnila se je zopet prejšnjemu namenu. In prevzvišeni kardinal Miroslav Fürstenberg jo je dal popraviti na svoje stroške. Vsa notrajna oprava se

je oskrbela nova, zlasti altar, umetalno delo iz lesa rezan. Vpodobljeni so na njem sv. 3 kralji, ko dete Jezusa molijo. Na straneh sta pa kipa sv. Cirila in Metodija. Altar se je delal na Dunaju ter velja 12.000 gl.

Seveda cerkvice je silno stara, akoravno sodijo strokovnjaki, da je prezbiterij zidan v 14. stoletji, ladja v 17. stoletji. Prepričani smo, da stoji ta v gotiškem zlogu zidana kapelica na onem prostoru, kjer je božjo hišo že postavil sv. Ciril, ali sv. Metodij. Temelj je gotovo iz one dobe. Iz tega vidimo, kako velik dobrotnik je kardinal Fürstenberg Velegradu. Najbolj so mu pa Velegradčani lahko hvaležni za to, da je v katoliškem podpornem društvu za olomuško nadškofijo sprožil misel, da se naj kupi velegrajska graščina, in res kupila se je in je sedaj v najboljših rokah. Hvala toraj naj bo izrečena prevzvišenemu kardinalu tudi od strani Slovencev, in spomin v molitvi, katero smo opravljali v oni kapelici in na grobu sv. Metodija za svoje mile in drage, za ljubo domovino, za celi slavjanski rod, naj velja tudi kardinalu Fürstenbergu. Z radostnimi čuti smo šli iz „Cirilke“, katera nam bo ostala v spominu, dokler nam solnce življenja ne zajde.

Da ne pozabim; za oni čas je bila tam tudi spomina vredna čitalnica, v kateri se je nahajalo nad 300 listov v raznih jezikih. Nahajali so se tudi slovenski.

* * *

Povsod, na Velegradu in okolici, kamor nam oko doseže, nahajamo vse polno zgodovinskih spominov. Ne daleč od Velegrada je tako imenovani „Hradek“ ali „Gradič“, to je kvadratni prostor, dolg 40 sežnjev imajoč okope. Moravani pravijo, da je ostanek gradú Svetopolka. Jedno uro hoda od Velegrada v šumi se pa nahaja kamen tako zvani „Kraljův stol“. — Kraljev stol je bil zlasti priljubljen kralju Svetopolku, kadar je zahajal v te šume na lov; a tudi narod je ohranil to mesto

v blagem spominu. Zraven „stola“ je bister studenec; narod ga nazivlje „zlati vir“.

Dalje je v obližini vas „knezovo polje“, ki je spadala nekdam k velegrajskemu samostanu.

Sedaj se pa napotimo v duhu in oglejmo si daljšo okolico velegrajsko, udarimo jo od pokopališča proti vasi Toupes in Buchlovicam, dalje skozi šumo na goro. Tamkaj se dviguje v sinji zrak grad Buchlov, sosed cerkvice sv. Barbare na vrhu „Modle“. Ta grad je sila star, morda najstarejši v celi Moraviji. Ima sila ugodno lego in mislimo, da je ta gora nosila v starodavnih časih naselbino, ali da je veljala že poganskim Slovanom za sveto mesto. Na Buchlovi so nekdam našli majhen kip nekega malika. Dandanes vas zanimajo obširna poslopja, ki so lastnina grofa Berchtolda. Razun velike dvorane je lepa in znamenita zbirka starin. V tem gradu so tudi imeli strašne sodbe. Kdor je prišel tem sodnikom v roke, ni več prišel živ iz gradu; radi tega še dandanes na dvorišči stoji, in se potnikom kaže stara in imenitna „čudna lipa“, o kateri bodem povest posnel in priobčil v „Slov. Gospodarju“. Razgled po najlepših planjavah moravskih, po Hani in Slovaški, in dalje doli do planote nižje-aystrijske proti izhodu do gosto obraslih gor karpatskih, je res mičen in krasen.

Na nasprotni gori, na „Modli“, stoji kapelica sv. Barbare, v koji počivajo telesa grofov Berchtoldov.

Ko smo si sedaj, kolikor nam je bilo možno, natančno, ogledali sedajni Velegrad in prekrasno okolico, ozrmo se še v preteklost in zapišimo v svojo spominsko knjižico nekaj črtic iz starodavnih časov.

* * *

Nad prvotnim Velegradom se je izpolnila strašna kletev, ki jo je, kakor pripoveduje poročilo, izustil sv. Metodij nad

kraljem Svetopolkom, njega rodom in mestom. Jednokrat je Svetopolk odšel na lov, a sv. Metodiju je ukazal, naj počaka s sv. mešo, da pride z lova domu. Ura mine za uro, verni narod je že v obilnem številu zbran v cerkvi in poldan se približuje, a Svetopolka še ni. Vendar sv. Metodij začne meševati, ne misleč na kraljevo prepoved. V hipu pa prihrumi vsa lovska druhal s Svetopolkom. Kralj videvši, da se je sv. meša že začela se tako razsrđi, da pokaže svojo brezobzirnost na sv. mestu. Narod je obdajal pri tem činu velik strah. A sv. Metodij, častitljivi, sivolasi blagovestnik se zravna po koncu in stoji pred razljutenim kraljem, kakor božji prorok v starem zakonu. Od sv. jeze mu žaré oči, in v tem prekolne kralja Svetopolka in rod njegov radi skrunitve hiše božje.

O kako hitro se je izpolnila ta kletev! Čez 10 let po smrti kralja Svetopolka so prihruli divji Madjari v krasno planjavo velegrajsko, ter porušili mesto in tudi državo Svetopolkovo. Zadnji njegov potomec na kraljevem prestolu se je potikal po gorovji in tudi ondi končal žalostno življenje svoje kakor — begun. Nad narodom Moravskim pa je potem, ko se je razrušil prestol Svetopolkov, počival blagoslov sv. Metodija, katerega mu je podelil dan pred svojo smrtjo.

Velegrad so razsuli Madjari l. 906 ali 907.

Leta 1198 je ustanovil mejni grof moravski Vladislav tukaj opatijo velegrajsko in nastanil menihe cistercijance. Opatija je dobila ime „Novi Velegrad“.

Še nekaj besedic! Sv. Metodij, mož po božji volji, ko je čutil, da se mu bliža zadnja ura, je to naznanil svojim vernikom: „Varujte me otroci, je rekel, varujte me do tretjega dne!“ Cela cerkev je molila za svojega višjega pastirja pri tem poročilu. In res, zgodilo se je to. Tretjega dne zjutraj 6. aprila l. 885 je zaspal naš največji in najblaženejši mož od delavnega življenja svojega, preselivši se tje gori, kjer ni več ni-

jednega preganjanja. Verniki to slišavši so kar trumoma hiteli k njegovemu odru, in molili za dušo njegovo. Vsi Moravani objokavali so smrt višjega pastirja svojega, ki je bil celo življenje vsem vse; da bi pridobil vse duše Kristu, jedinemu rešitelju.

Tukaj toraj na Velegradu, dragi sopotniki in potrpežljivi bralci, v cerkvi božje porodnice D. Marije so pokopani zemeljski ostanki apostelna našega. Ko so ga k pogrebu nesli, spremljala ga je neštevilna množica ter opravljala zadušnice tukaj na grobu njegovem. A jeden človek je bil v celi Moraviji, ki ni imel srca in čuta do moža božjega. Ta je mirno sedel z družino svojo na Nitri ter ni prišel na Velegrad zadnjo čast izkazovat sv. Metodiju. Ta je bil ošabni — Vihing, ki je sv. Metodija strašno sovražil radi slovanske liturgije in ki je potem toliko škodoval sv. cerkvi v Slovanih. A mi, ki smo letos iz daljne svoje domovine priromali sem k grobu sv. Metodija, hvalimo Boga za to neskončno milost in srečo, ter nikakor ne odobrujemo početja tega ošabnega Vihinga.

Sedaj še moram spregovoriti, kako se je na Velegradu živelo. Večina slovenskih romarjev je zapustila že prvi dan slavni kraj; nekateri smo ostali skozi noč tamkaj. Po časnikih smo že popred brali, da so postelje prirejene le bolj za sporkornike. Res je bilo tako, a vendar sem spal, kakor knez; celo noč se nisem prebudil. Sanjal sem o slovanskih apostolih in domovini svoji. Pitje in jedila so bila prav po ceni, kar se mi je nenavadno zdelo pri tako veliki romarski cerkvi. Pivo smo pili vrček po 6 kr., kava je bila čaša po 10 do 12 kr. Jednako tudi cena drugih jedil ni bila pretirana.

Dan 23. avgusta je nastopil, in mi smo še pri sv. mešah, ter si še enkrat ogledamo vse znamenitosti in vzamemo slovo od presrečnega in slavnega kraja. Še enkrat poklekne pred glavni altar blažene Dev. Marije in se zahvalimo presv. Trojici,

čije podoba je nad altarjem, za vse dodeljene milosti. Zlasti smo se zahvalili za milost, da se je srečno ohranila luč syete vere mej Slovenci, katero sta sv. solunska brata Ciril in Metodij pred tisoč leti našim praočetom oznanjevala. Tudi smo se zahvalili za izvanredno milost, da nas je Bog vredne spoznal pokleknoti na grob sv. Metodija.

Sedaj pa, ko odhajamo s solznimi očmi od dragega in milega nam Velegrada, kojega diči sveta zgodovina ter tudi rajska lepota, opravimo v duhu molitev: „O Bog, kateri si nas po sv. bratih Cirilu in Metodiju k edinosti sv. vere poklical, zjedini zopet odločene brate in sestre naše k svoji sv. katoliški cerkvi; naj bo, kakor v nebesih, tako tudi na zemlji le jedna čeda in jeden pastir. Zato te prosimo po zasluženju Jezusa Kristusa, po prošnji Marije in sv. Cirila in Metodija, ter vseh tvojih svetnikov. Amen.“

Sv. brata Ciril in Metodij prosita za slovanski rod! Za slovo pa zakličemo: „Pridite Slovani vsako leto tu sem in pogledite, kako veličasten je Gospod!“

Milo in slovesno se mi je dozdevalo poldnevno zvonjenje, ko sva korakala s prijateljem Josipom Perkom od presrečnega kraja, mnogokrat še nazaj pogledavši. In ko se nama jame v daljavi izgubljati, ter vedóč, da ga ne boma nikdar več videla, padeva na kolena in pomoliva še nekaj molitvic.

VIII.

V domovino.

Od Velegrada do og. Gradišča, namreč do postaje, treba je kake tri četrt ure. Tje prišedša, slišiva, da morava čakati na vlak nekaj ur. Kaj sedaj početi? Ukreneva takoj v

mesto. Po potu dohajava vrle Moravane, ki so šli k „večernicam“. A kaka pobožnost in poštenost tamkaj vlada! Slovenci se smemo od njih mnogokaj učiti. Ne vidiš tamkaj, da bi mladina v obeh spolih skupaj pohajala; deklice gredó v svojih trumah in tudi mladenčiv svojih. Oblečeni nisó gizdavo, toda snažno. Vsacega sem videl pod pazduho nesti debelo molitveno knjigo v cerkev kakor tudi na pašo. Po noči ni slišati groznega krika, tepenja in razbijanja. Slovenska mladina, beri te moje vrstice in posnemaj tvoje severne bratce in sestrice! — Vse to obnašanje mladine se mi je izvanredno prikupilo. A kako pri nas v domovini? Žalibože! — Potem sva bila pri večernicah v mestni farni cerkvi. Ta bi pač smela lepša biti. Tukaj sem opazoval gorečnost in pobožnost Moravanov. Seveda, tudi na Velegradu se je vse pošteno obnašalo, a to so bili romarji. Tukaj sem pa opazoval domačine „Hradišta“.

V mestu se je vse pripravljalo na sejem; tudi to me je zanimalo. Sedaj pa nekaj o ogrskem Gradišču.

Na obeh straneh reke Morave, na desno in levo od železniške proge nas pozdravljajo mesta in velike vasi: Hodonin, Ostroch, Stražnice, Bzenec, Veseli in Uh. Og. Hradišče (Og. Hradište) ima 3000 ljudi in frančiškanski samostan. Vtegnol bi nekateri bralec misliti sodeč po imenu, da je to mesto ogrsko. Nikakor ne; za gotovo je moravsko, najmanje štiri milje oddaljeno od ogrske meje. Pozidal ga je češki kralj Přemisl Otokar II. kot trdnjavo proti Ogrom, na mestu, kjer je nekdam stal trden grad kralja Svetopolka.

V Gradišču sva se nekoliko okrepčala z dobrim pivom. Postrežljivi in zgovorni krčmar je razlagal mnogo mičnega in kratkočasnega, za kar mu hraniva blag spomin.

Sedaj se napotiva na postajo, ter se odpeljeva proti Breslavi (Lundenburg) in na dalje proti Dunaju, kamor smo dospeli zjutraj ob 4. uri.

V Lundenburgu smo morali čakati dalj časa na vlak. Na Dunaji sva se zopet sošla z drugimi romarji, zlasti me je veselilo, da sem našel preč. g. J. Fohna, duhovnika goriške nadškofije, s katerim smo se v prav kratkočasnih pogovorih peljali proti Dunajskemu Novomestu in imenitnemu Semeringu. Dunajsko Novomesto se mi je prav prikupilo; obhodil sem vse imenitne ulice. Na Semeringu nas je potem tema zasačila, vendar smo dovolj si ga nagledali. Konečno pridrdramo v Gradec in v Maribor, zadnjo našo postajo, kjer smo v roke segli zadnjim našim sopotnikom in voščili srečno potovanje nadalje v domovino. Iz Maribora sva ukrenila drugi dan na svoj dom v vesele „Slovenske gorice“, kjer so nama desnico prožili domačini in prijatelji, ter naju vsprejeli z najiskrenejšim veseljem. Tebi pa, zlata mati Praga in slavni Velegrad, za slovo zakličemo — „z Bogom!“

Svojim dragim rojakom Slovincem!

Radi slovanske vzajemnosti hočem konečno za sklep povedati nekaj besed. Potrpežljivi bralci moje knjige so spoznali veliko ljubezen bratov Čehov do nas: dejali so, da mej vsemi Slovani nas najpristrčneje ljubijo. To se je pokazalo pri sprejemu od Češke Třebove tija do zlate matere Prage. Čehi so bili tako ponosni na naš vsprejem, da so rekali: Slovence in Hrvate smo slično sprejeli, kakor Njih svitlost cesarja. Kaj pa mi? Lego je v ta namen začel učiti rojake svoje naše lepe slovenščine. A prikazala se je v Sloveniji kuga, radi tega so morali Čehi izostati. Vendar prišli bodo gotovo. Kako jih bomo vsprejeli? Jednako, kakor so oni nas, niti misliti ne moremo.

Vkljub temu bi svetoval in na srce položil vsem zavednim Slovencem in Slovenkam, da, kadar pride oni čas obiska, jednako po svoji moči delajo, da jim vrnemo njihovo lju-bezen do nas. Začnimo pri Špielfeldu; tamkaj se predstavimo prvič. Potem pride Maribor, Celje in Ljubljana naj svoj yrhunec doseže.

Tako prekrasno, kakor so nas Čehi vzprejeli, nam ni to možno izpeljati, preveč vlada nemškutarski duh. Vendar upam, da bodo naši severni bratje Čehi tudi z malim zadovoljni. Zatoraj Vas, dragi bratski narod češki, z veseljem pričakujemo v prvostolnici beli Ljubljani. Toraj na srečno — svidanje!

Radi Velegrada sledeče: Častimo sv. Cirila in Metodija tudi zanaprej. Narod, ki svojih dobrotnikov ne časti, ni vreden imenovati se v zgodovini človeštva. Mi ubogi in zatirani Slovenci imamo svoje apostole y solunskih bratih sv. Cirilu in Metodiju, katere je dolžnost naša vsako leto goreče častiti in na pomoč klicati. Lani smo obhajali 1000letnico smrti sv. Metodija prav slovesno. Tudi mi mali narodič nismo zaostali. Vendar najveselejše je bilo na častitem Velegradu v Moraviji. To smo okušali mi, katerim je bila redka sreča usojena, da smo poljubili ono častito mesto. Še danes mi srce veselja utriplje, ko mislim na one srečne in blažene dneve na grobu sv. Metodija.

Ali bodemo postali zanaprej mlačni in malomarni za naše največje može, da, najslavnejše može zgodoyine slovanske? Za gotovo upam, da ne. Naša sv. apostola si naše malomarnosti ne — zaslužita. Kako pa bodemo nju častili? V službo božjo se veliko ne bodem vtikal, to naj č. g. duhovniki našima blagovestnikoma na čast nekaj storijo. Samo slovensko liturgijo priporočam, naj se širi ta ideja, ki je shranjena v prsih mil. J. J. Štrosmajerja škofa, in otea St. Škrabca, ter še v mnogo drugih duhovnikih slovenskih in v posvetnih gospodih. Zgodi se!

Konečno bi rad fante slovenske na nekaj opozoril, da tudi zanaprej kaj pokažejo. Pred nekaj leti so po Slovenskih goricah 4. julija zvečer užgali lepe krese v čast sv. Cirilu in Metodiju. Tudi zanaprej bi želeli, ako bi v predvečer užgali mnogo kresov po premilej Sloveniji, zlasti tamkaj, kjer je sv. Metodij službo božjo opravljal, n. pr. pri sv. Benediktu v Slovenskih goricah in v Jarenini, kakor nas zgodovina uči. Tukaj toraj pokažimo našima blagovestnikoma z lepimi kresi čast, ki bodo plamтели in visoko v nadzemske višave kazali pot, kjer se veseli blažena dušica sy. Metodija. Prosim vas, fantje slovenski, ne pozabite na to; ustvarimo si v Slovencih novo — kresno večer.

Dalje, okinčajmo zvonike z lepimi trobojnicami, in sliši se naj veselo trijančenje zvonov in mogočno gromenje topičev. S tem pokažemo zunajno čast sv. Cirilu in Metodiju, slavnnejše, tem boljše. S tem, ako bodemo pokazali svetu, da tudi Slovani visoko častimo svoje največje može, smemo biti potem v zgodovini z zlatimi črkami zapisani. A sv. solunska brata Ciril in Metodij bosta z veseljem gledala doli z visokih in lepih nebes, ter nam gotovo pomoč izprosila, nam zatiranim in zaničevanim Slovencem, kar Bog daj in sy. solunska brata!

Vekoslav Vakaj,
popotnik.

Dodatek.

Nekateri imenitni Slovani.

Josip Juraj Strosmajer,

biskup v Djakovu.

Celo kratak životopis o mil. preč. biskupu djakovskem želim podati mojim dragim rojakom. Rodil se je 4. svečana l. 1815 v Oseku od siromašnih starišev. Prvi poduk in gimn. nauk dobil je v domačem mestu z dobrimi uspehi, takó, da njegovi rojaki dejajo: ni še bilo imenitnejega dijaka v Oseku od mladega Strosmajerja. L. 1832 so ga vsprejeli v djakovsko semenišče, kjer se je učil dve leti modroslovja, od koder je bil poslan na vseučilišče v Pešto. Po dovršenih studijah so ga posvetili v duhovnika in poslali za kaplana v Petrovaradin, kjer je ostal 3 leta. Na prošnjo ga pošlje vladika Kuković na Dunaj v Augustineum, da se za doktorat izučí. Ko se je na omenjeno mesto odpravljal, dejal je vladiki: „Bodite preverjeni, notrajni glas mi pravi, da bodem Vaš naslednik.“ Vladika seveda je začudeno pogledoval mladega predrzneža.

Po dovršenih studijah v Augustineju mu je ponudil vladika prof. mesto na duhovniškem liceji v Djakovu, kjer je bival do l. 1847. V tem letu so ga poklicali na Dunaj za ravnatelja onemu zavodu, kjer je bil pred malo leti še — dijak; bil je ob enem tudi c. kr. dvorni kaplan.

L. 1849 se je vladika Kuković odpovedal vladikovanju ter podpiral izvolitev mladega in učenega Strosmajerja v škofa in svojega naslednika. Izvoljen je bil v škofa 18. list. l. 1849 in vlada z veliko spretnostjo svojo vladikovino že 37 let. Koliko je storil naš velikan svojemu rodu, ni mi možno vsega opisati, le omenim lepe katedrale v Djakovu, katero idejo je gojil že v mladih letih in se skrbno na njo pripravljaj.

Zidati se je začela l. 1866 in se končala l. 1882. Troške je sam pokrila. Tudi za akademsko palačo v Zagrebu je dal lepo svoto 40.000 gl. Konečno goji v sreču svojem: slovensko liturgijo, v kar bi mu seveda morali v roke seči vsi zavedni Slovani, kar se že začenja goditi. To je kratka in neznatna slika našega največjega Jugoslovana. Bog ga ohrani zdravega in čilega na visokem škofijskem sedežu še mnogaja ljeta, v čast in korist Hrvatov in Slovencev, da cele Jugoslavije.

Matija Majar Ziljski,

župnik v pokoju v zlati Pragi.

Drug imeniten Slovan je naš slovenski rojak Matija Majar Ziljski. Rodil se je 7. svečana 1809 v Goričah v Ziljski dolini na Koroškem. Po končanih študijah se je posvetil duhovništvu, ter živel zadnja leta na Križnej gori kot župnik v pokoji, od koder je šel pred 3 leti v zlato Prago, kjer še sedaj živi. Že kot fantič je ljubil materinščino. Zadnja leta je mnogo trpel, pokojnine ni več imel kot bornih 210 gl. poleg tega še je oslepel. Zato je res sramota za nas Slovence, da nismo skrbeli zanj, ter je moral se podati mej severne naše brate.

Uže v mladosti je pisal v „Novice“, „Slovenijo“. Večja dela so pa ta-le: 1. „Pesmarica cerkvena.“ 2. „Slovnica za Slovence.“ 3. „Spisovnik za Slovence.“ 4. „Pravilo, kako izobraževati ilirsko narečje.“ 5. „Predpisi latinsko- in ilirsko-slovenski.“ 6. „Sv. br. Ciril in Metod.“ 7. „Uzajemna slovnica ali mluvnica slavjanska.“ 8. „Slovnica ruska za Slovence.“ 9. „Slavjan“, časnik.

Najbolj pa nas je razveselila knjiga, pisana h časti 1000 letnice smrti sv. Metodija, katero je spisal skoraj celo oslepel starček namreč: Sv. br. Ciril in Metod, izdala družba sv. Mohora za svoje ude l. 1885. V tem opazimo, kako goriko mu bije srce za slovanstvo sploh. Vse njegovo življenje je ne-

prestan trud, da bi se približali slovanski jeziki. Vendar pa, ako njegovo goreče srce slovensko še ne uživa sadov truda svojega, še tli v njem iskrica prepričanja, da misel njegova prodre enkrat gotovo in ideja slovanska obvelja, zlasti v Slovencih. Zatoraj Bog mu daj še mnogo let doživeti mej našimi severnimi brati Čehi.

Simon Gregorčič,

pesnik slovenski.

Kaj povzročijo pesni mej narodi, skušamo tudi mi mali narodič. Kaj je Prešern, Vodnik, Slomšek in Virk, zna vsak izobražen Slovenec! A prvak sedaj živčih pesnikov je pa za gotovo naš veleum, S. Gregorčič. On v pesni kuje največje naše idejale namreč: združenje, zlogo itd. Vsak korak v Slovencih vidi, srce mu neskončno bije za rod svoj, in bolj ko ga nekateri črtijo, bolj je goreč za idejale svoje. Da v kratkem rečem, zastoj ga nekateri črtijo. Imel sem čast ž njim občevati, a nisem našel na njem onih posebnosti, katere mu očitajo v „Poezijah“. Bral sem „Poezije“, katere mi je naš genijalni pesnik poklonil, a ne najdem velikokaj spodtakljivega, iz vseh pa odseva goreča ljubezen do naroda svojega.

Rojen je bil na Vrsnem blizo Soče. Začetne in latinske šole je z velikim vspehom končal v Gorici. L. 1864 je šel v semenišče in 20. vin. l. 1867 so ga posvetili v duhovnika, in poslali za kaplana v Kobarid, potem v Reifenburg. Radi boleznj je šel začasno v pokoj; ozdravljen je odšel v Gradišče blizo Gorice. Žal, da mu je smrt vzela najboljšega prijatelja, pesnika Krilana.

Svoje prvence je priobčeval v „Glasniku“, „Besedniku“, „Zori“, „Soči“ in v Stritarjevem „Zvonu“. Konečno je ude svoje zbral iz imenovanih leposlovnih listov, in izdal pod naslovom „Poezije“, s katerimi je vzbudil v Slovencih občno

pozornost. Celo rajni škof Pogačar je želel ga osobno videti, a Strosmajer mu je mej drugim pisal: „Vi, moj prijatelj, res božanske misli in čustva v nebeški jezik skladate in narodu svojemu posvečujete.“ Kaj porečete sovražniki našega Gregorčiča na te Strosmajerjeve vrste?! V dar je dobil zlato pero in srebrni črninik, a prirejevale so se mu v čast že velike slavnosti. Gregorčič uči rojake svoje: čutiti slovansko, ljubiti Slovane, govoriti resnico in sovražiti laž, živeti moralno. Dal Bog, da bi se naš prvak nikdar v življenju ne ustrašil sovražnikov svojih. Zatoraj dragi Gregorčič, delaj še zanaprej v prid zapuščenih Slovencev! V to svrho ti zakličemo gromovito! Živel na mnogaja ljeta!

Jan Lego.

Jan Lega moji častiti bralci že poznajo. Narodil se je 14. sep. 1833 v Shoti pri Zbirovu. Učil se je na plzenskem gimn. Povsema pa je želel poznati nas nesrečne Slovence. Radi tega je za nas že veliko storil, svoje rojake uči nas spoznavati in napisal je mnogo o Slovencih za Čehe. Iz Kamnika je marljivo pisal v „Posel z Prahy“; iz Ljubljane v „Delibor“, in v „Lumir“; iz Trsta v „Narodni listy“. Pošiljal je članke v „Slovník naučný“, v „Svetozor“, v „Rueh“, v „Škola a život“, v „Zlatou Prahou.“ Sotrudnik je tudi našemu „Slovanu“. Jan Lego podpira z veseljem mnogo lepih podjetij v Slovencih, kakor „Slov. Matico“, „Dramatsko društvo“ itd. V zlati Pragi je bil on naš voditelj vse dni našega bivanja tamkaj.

Sedaj zbira okolo sebe nadepolno česko mladino in jo uči slovenščine, da kadar nas obišejo, bodo znali z nami v naši materinščini govoriti. A našo mladino podpira duševno in gmotno, ako se želi naučiti česki. Na slovenskem že ima on mnogo učencev, ki prevajajo spise na slovenščino. Od l. 1875 je uradnik pri „Českem muzeji“ v Pragi. Želimo mu srečne dneve v zlati matički Pragi, in ga z veseljem pričakujemo, da pride s svojo čredo v belo Ljubljano obiskat svoje sorodne jugoslovenske brate! Zatoraj na srečno — svidanje!

Spomenik umrlim sopotnikom.

† Franjo Trafenik.

Na veliko soboto ob 11. uri l. 1886 je mirno v Gospodu zaspal preč. g. Franjo Trafenik, župnik Škalski in dekan Šaleške doline, rojen 11 nov. 1826. Životopisa ne bodem pisal, ki se nahaja obširen in dobro pisan v „Koledarju“ družbe sv. Mohora. Samo za spominek bodem vzel besede iz „Slovana“ šte. 9., str. 142. l. 1886.:

Pokojnik je izgleden duhovnik, vrl in požrtvovalen rodoljub ter naudušen Slovan. Lanskega leta je bil med prvimi, ki so se oglasili za potovanje v Prago in Velegrad. Vse, kar je videl na poti od Brna do Prage, navduševalo je častitljivega starčka tako, da so mu večkrat same radosti solze izpirale lica, in ne jedenkrat je izdihnil: „O da bi vsaj pri nas bilo tudi tolike zavednosti!“ — Dne 26. avgusta 1885 je pisal odborniku za priredbo imenovanega potovanja med drugim to-le: „20 avgusta sem odpotoval iz Prage, da sem mogel še Velegrad obiskati in v nedeljo doma biti; zato nisem mogel biti pri Vaši slav. družbi, ko se je dala tistega dne v Pragi fotografovati. Pošiljam Vam 3 glđ, in Vas prosim, da blagovolite jedno fotografijo tudi meni poslati. Bode mi drag spomin na veselo potovanje v zlato Prago. Če imate imenik vseh potnikov, prosim Vas, da mi tudi tega pošljete. Zares krasne dni ste nam pripravili in vsi Vam moremo hvaležni biti za to; jaz vsaj jih vse svoje življenje ne bodem pozabil.“ — Žal, da je neizprosna smrt tako hitro pokosila to življenje.

Blagemu, častitljivemu možu: Věčnaja pamjat!

† Josip Perko.

Dne 7. grudna l. 1886 smo pa na mirodvor sv. Ane v Slov. goricah spremili nepozabljivega nam g. Josipa Perka kmetškega sina v Tražah. Smrt ga je pokosila v 25letni dobi življenja. Umrl je za sušico spreviden se sv. zakramenti. Bil je vzgleden katoličan in navdušen Slovan. Vsako podjetje v Slovencih je rad in z veseljem podpiral. Čital je mnogo. Ko smo se odpravljali v zlato matičko Prago in v slavni Velegrad, bil je naš Josip Perko mej prvimi, ki se je oglasil. In kako ga je na potu vse veselilo, kar je videl, je pisatelju te knjige dovolj znano. Še potem je rad vsakemu razlagal o solidarnosti severnih naših bratov Čehov. Zatorej sladko spavaj dragi Josip, da se enkrat za gotovo snidemo nad — zvezdami!

Tiskarski pogreški.

Na strani	8 v vrsti	18 mesto	„umenili“	naj stoji	„omenili“.
„	9	2	„zvonovih“	„	„zvonikih“.
„	9	25	„Spomenik slovenske vzajemnost“	naj stoji	„Spomenik slovanske vzajemnosti“.
„	9	29	„slovenskih“	naj stoji	„slovanskih“.
„	17	23	„veliko“	„	„velika“.
„	21	15	„M. Frankwalda	„	„M. Trankwalda“
„	27	9	„pourat“	„	„povrat“.
„	27	14	„v čerlnu“	„	„v čolnu“.
„	28	5	„Gerlinga“	„	„Gaylinga“.
„	29	3	„konceptrije“	„	„konceptije“.
„	29	4	„kosrea“	„	„kora“.
„	34	10	„pouprek“	„	„povprek“.
„	42	32	„vsobito“	„	„osobito“.
„	45	25	„s kupico“	„	„s kapico“.
„	54	32	„v němi“	„	„oněmi“.
„	55	14	„o zejde“	„	„v zejde“.
„	55	16	„orele“	„	„vřele“.
„	82	11	„domine“	naj stoji	„domovine“
„	87	16	„goršetka“	„	„zvršetka“
„	89	7—9	„Kod se bratska srca slože,		I slovo plivat
					može.“

naj stoji: „Kad se bratska srca slože,
I slovo plivat može.“

